

unicef dla każdego dziecka

PRAWA DZIECKA

W POLSCE | 2024

Niniejszy raport został przygotowany przez Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy UNICEF.

Badanie zostało przeprowadzone przez Fundację Instytut Badań Rynkowych i Społecznych IBRIS w październiku i listopadzie 2024 roku.

Autorka rekomendacji: prof. dr hab. Ewa Jarosz.

Każda część niniejszej publikacji może być bez ograniczeń wykorzystywana pod warunkiem umieszczenia następującej adnotacji:

Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy UNICEF, Prawa dziecka w Polsce 2024, Warszawa 2025.

Korekta techniczna:

Martyna Nowaczyńska (UNICEF Polska) , Jarosław Zbieranek (UNICEF Polska)

Skład i opracowanie graficzne:

Przemysław Wilk (UNICEF Polska)

ISBN 978-83-965319-1-9

Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy UNICEF

ul. Powązkowska 44C

01-797 Warszawa

e-mai: unicef@unicef.pl

www.unicef.pl

PRAWA DZIECKA W POLSCE 2024

Wyniki badania porównawczego prezentującego perspektywę dzieci, rodziców i nauczycieli oraz rekomendacje koniecznych zmian.

Szanowni Państwo,

w 2024 roku obchodziliśmy 35 rocznicę przyjęcia przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencji o Prawach Dziecka, fundamentalnego dokumentu, który ustanowił powszechne standardy ochrony dziecka, jego podmiotowości i dobra.

Bardzo istotnym działaniem jest prowadzenie stałego monitorowania wdrażania Konwencji, w tym regularnych badań dotyczących problematyki realizowania praw dziecka, a także szerzej – sytuacji dzieci w Polsce. Właśnie takie działania podejmuje UNICEF Polska, starając się dostarczać wszystkim zainteresowanym kompleksową wiedzę, ale również formułować zalecenia i rekomendacje.

Niniejszy raport prezentuje wyniki badania przeprowadzonego na zlecenie UNICEF Polska przez Instytut Badań Rynkowych i Społecznych IBRiS w październiku i listopadzie 2024 roku wśród trzech grup respondentów: dzieci i młodzieży, rodziców, a także nauczycieli.

Znaczna część jego wyników została porównana do wcześniejszego badania przeprowadzonego w 2019 roku we współpracy z ABR SESTA i SYNO Polska. Pozwala to na wskazanie interesujących tendencji i zmian. W badaniu, które mamy przyjemność Państwu zaprezentować, znalazły się również nowe zagadnienia pozwalające szerzej zbadać m.in. tematykę partycypacji dzieci i młodzieży, czy też trafniej zidentyfikować wyzwania na przyszłość.

W raporcie nie mogło zabraknąć rekomendacji korespondujących z ustaleniami badania. Przygotowała je prof. Ewa Jarosz, ekspertka od wielu lat współpracująca z UNICEF Polska. Wyrażam nadzieję, że propozycje te przyczynią się do rozpoczęcia szerszej debaty nad działaniami, których podjęcie jest konieczne dla skutecznego przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Serdecznie zapraszam do lektury!

A handwritten signature in black ink that reads "Renata Bem". The signature is fluid and cursive, with the first letters of the first and last names being capitalized and prominent.

Renata Bem
Dyrektor Generalna

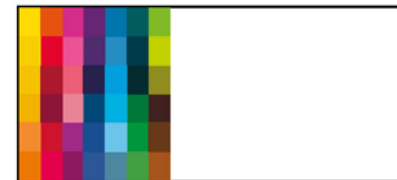

43-54

ZASADY DZIAŁANIA KONWENCJI

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA ORGANIZACJI NARODÓW ZJEDNOCZONYCH – WERSJA DLA DZIECI

Konwencja o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych jest ważną umową między państwami, które zobowiązały się chronić prawa dzieci.

Konwencja o prawach dziecka wyjaśnia kim są dzieci, jakie mają prawa i jakie obowiązki rządzący mają wobec nich. Wszystkie prawa są ze sobą powiązane, wszystkie są jednakowo ważne i nie można ich dzieciom odebrać.

Ten tekst wspiera Komitet Praw Dziecka.

Spis treści

Słowo wstępne	3
Kluczowe wnioski	8
Nota metodologiczna	13
Wyniki badania	
Prawa dziecka. Zagadnienia wstępne	15
Szczęście dziecka	15
Prawa dziecka – wiedza i oceny z perspektywy dzieci	20
Prawa dziecka. Rodzina i najbliższe otoczenie	25
Dziecko w rodzinie i respektowanie jego praw	25
Przestrzeganie praw dziecka w jego najbliższym otoczeniu	38
Prawa dziecka. Szkoła	49
Szkoła z perspektywy uczniów, rodziców i nauczycieli	49
Rola szkoły w przekazywaniu wiedzy o prawach dziecka	64
Zainteresowania dziecka. Partycypacja w życiu społecznym	75
Wyzwania na przyszłość	82
Rekomendacje	84
Demografia	97

KLUCZOWE WNIOSKI

Poczucie szczęścia

- Kondycja psychospołeczna dzieci i młodzieży pogarsza się. Spora i rosnąca część z nich nie odczuwa szczęścia. Poczucie szczęścia deklaruje łącznie 59 proc. dzieci i młodzieży, co jest wynikiem o 16 p.p. gorszym od uzyskanego w 2019 roku. Rodzice pozostają bardziej optymistyczni – podobnie jak wówczas, ponad 80 proc. uważa swoje dzieci za szczęśliwe.
- Najważniejszymi powodami szczęścia w opinii dzieci są: spędzanie czasu z przyjaciółmi, czy czas wolny, które zyskały na znaczeniu względem pomiaru z 2019 roku. Dzieci rzadziej wskazują relacje z rodziną, czy bycie kochanym przez rodzinę jako źródło szczęścia, choć rodzice nadal uznają to za kluczowy czynnik. Z drugiej strony rodzina jest według dzieci i młodzieży często wskazywana jako źródło negatywnych emocji – poczucia nieszczęścia, odczuwania strachu przed reakcją rodziców lub poczucia osamotnienia. Jeszcze rzadziej odczuwanie szczęścia jest związane ze szkołą, która tworzy mało sprzyjający dobremu samopoczuciu klimat i często jest powodem negatywnych odczuć u młodych ludzi. Wielu odczuwa niechęć do chodzenia do szkoły, która jeśli jest dla nich atrakcyjna, to głównie ze względu na możliwość spotykania się z rówieśnikami.

Prawa dziecka

- O prawach dziecka słyszało 89 proc. dzieci i młodzieży (o 6 p.p. mniej niż w 2019 roku). Głównym źródłem informacji o nich pozostaje szkoła (63 proc. wśród osób, które zetknęły się z terminem), ale jej znaczenie bardzo znacząco spadło - aż o 24 p.p. Równie istotnym medium jest Internet – 66 proc., co jest jednak wynikiem porównywalnym do 2019 roku.
- Siedmiu na dziesięciu rodziców rozmawia z dziećmi na temat ich praw (taki sam odsetek jak w 2019 roku). Rodzice częściej dostrzegają korzystny (niż negatywny) wpływ znajomości praw przez dzieci na ich wychowanie (52 proc. vs 16 proc.), co jest wynikiem zbliżonym do danych z 2019 roku.
- Dobrą znajomość praw dziecka deklaruje co drugi rodzic, a brak wiedzy – co dziesiąty.
- Z obrazu, jaki przedstawia badanie, przestrzeganie praw dziecka w Polsce nadal nie jest na satysfakcjonującym poziomie. Dotyczy to szkoły - nauczycieli oraz środowisk rodzinnych. W badaniu przeprowadzonym w 2024 roku młodzież i dzieci gorzej niż w 2019 roku oceniają przestrzeganie praw dziecka przez otoczenie. Ponad 70 proc. uważa, że rodzice i inni członkowie rodziny respektują ich prawa (spadek na poziomie ok. 10 p.p.). Jednak bardzo poważny regres dotyczy przede wszystkim nauczycieli i szkoły. Badane dzieci wyraźnie rzadziej wskazywały, że nauczyciele przestrzegają ich praw (38 proc., jest to 32 p.p. mniej niż w 2019 roku), natomiast częściej wypowiadały się krytycznie (25 proc., różnica 17 p.p.).
- Deklaracje dorosłych na temat przestrzegania praw dziecka przez rodziców są bardziej optymistyczne. Wśród rodziców 85 proc. deklaruje, że respektuje prawa dziecka, a 3 proc. tego nie robi (wyniki zbieżne z pomiarem za 2019 rok). Jednocześnie nauczyciele wyraźnie rzadziej obserwują łamanie praw dziecka przez rodziców, w stosunku do sytuacji z 2019 roku (3 proc., różnica 10 p.p.). Pozytywnie zwraca też uwagę wzrastająca liczba rodziców nie akceptujących przemocowych metod wychowania.
- Podobnie jak w 2019 roku, co dziesiąty rodzic uważa, że w szkołach nie przestrzega się praw dziecka. Wśród nauczycieli odsetek takich wskazań jest stale marginalny i wynosi obecnie 2 proc.
- Udział szkoły w dbaniu o prawa dziecka w rodzinach jest deklaratorywnie wysoki – 81 proc. nauczycieli wskazało, że ich placówka realizuje działania mające identyfikować nieprawidłowości w domach (wzrost o 27 p.p.).
- Przestrzeganie praw dzieci w kontekście ich zdrowia wskazuje na potrzebę działań optymalizujących, ze względu na występujące nadal trudności w dostępie dzieci do usług medycznych, w szczególności specjalistycznych oraz w zakresie zdrowia psychicznego.

Edukacja o prawach dziecka

- Edukacja o prawach dziecka jest przez szkołę realizowana w sposób mało efektywny, co najprawdopodobniej jest powodem jej niskiej atrakcyjności wśród dzieci. Co drugie badane dziecko oraz co drugi badany rodzic deklaruje, że w ich szkole przekazywane są informacje o prawach dziecka, i są to wyniki znacznie niższe niż w 2019 roku. W przypadku dzieci różnica wynosi 25 p.p., a wśród rodziców 9 p.p. Problemem wydaje się być także „oznaczenie” praw dziecka w edukacji szkolnej przekładające się na świadomość dzieci co do podejmowania tej tematyki w szkole. Pomimo powszechnych deklaracji nauczycieli na temat realizacji edukacji o prawach dziecka, często treści te nie są identyfikowane przez dzieci i rodziców lub w ich ocenie rzadziej występują. W porównaniu do 2019 roku wzrosły odsetki badanych, którzy nie wiedzą, czy tematyka ta była poruszana. Z perspektywy nauczycieli sytuacja wygląda zdecydowanie lepiej, bo aż 91 proc. deklaruje, że szkoła informuje o prawach dziecka, i jest to wynik o 12 p.p. lepszy niż w poprzednim pomiarze.
- Stosunek rodziców do przekazywania w szkole wiedzy o prawach dziecka nie zmienił się od 2019 roku – nadal 8 na 10 respondentów podziela opinię, że takie informacje powinny być w szkołach przekazywane. Natomiast nieco spadł odsetek badanych, którzy uważają, że aktualnie przekazywane informacje są wystarczające (z 84 proc. na 76 proc.). Podejście dzieci uległo zmianie – aż 22 proc. z nich nie chce, aby wiedza o prawach dziecka była przekazywana w szkole (wzrost o 14 p.p.).
- Według nauczycieli edukacja o prawach dziecka przynosi przede wszystkim pozytywne efekty, do których niezmiennie należy przede wszystkim zwiększenie świadomości dzieci w zakresie ich praw. Istotne korzyści obejmują również kształtowanie przyjaznej atmosfery w szkole oraz umiejętność korzystania przez dzieci z ich praw.

Bezpieczeństwo

- Podobnie jak w 2019 roku, większość dzieci czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania (aktualnie 75 proc.). Brak poczucia bezpieczeństwa zgłasza co dziesiąty badany.
- Zarówno ponad 80 proc. rodziców, jak i ponad 80 proc. nauczycieli uważa, że dzieci czują się bezpiecznie w szkole.
- Jednocześnie rodzice często słyszą o występowaniu przemocy rówieśniczej w szkole, do której uczęszcza ich dziecko (64 proc. – o przynajmniej jednej takiej sytuacji), a także o przemocy słownej pracownika szkoły wobec uczniów (42 proc.). Wyniki nie różnią się znacząco w stosunku do wyników z 2019 roku.
- Jako zasadniczy problem należy wskazać przemoc doznawaną ze strony zarówno rówieśników, jak i dorosłych. Wśród deklaracji dzieci 13 proc. często doświadcza przemocy słownej (bycie obrażanym, wyśmiewanym), i jest to odsetek o 8 p.p. wyższy niż w 2019 roku. Jednocześnie 12 proc. często czuje się wykluczonych z grona rówieśników, co jest wynikiem zbliżonym do poprzedniego pomiaru. Należy zauważyć, że przemoc jest dla samych młodych ludzi zauważalnym i ważnym problemem, a przemoc rówieśnicza według ich relacji oraz relacji ich rodziców nasila się.
- Analiza odpowiedzi rodziców na pytanie dotyczące dopuszczalnych reakcji na negatywne zachowanie dzieci, pokazała istotne zmiany w postawach na przestrzeni lat 2019 i 2024. Najczęściej akceptowalną reakcją pozostaje wyznaczanie kary lub zakazu, ale z wyraźnie niższym poziomem poparcia (z 72 proc. na 46 proc.). Pozostałe ujęte w badaniu reakcje tj. okazywanie obojętności, przemoc słowna i fizyczna są akceptowalne przez około 10 proc. (odsetki wskazań nieco niższe lub równe w porównaniu do 2019 roku). Częściej niż przy poprzednim pomiarze rodzice nie akceptują żadnej tego typu reakcji – aktualnie 26 proc. (różnica 12 p.p.).

Partycypacja

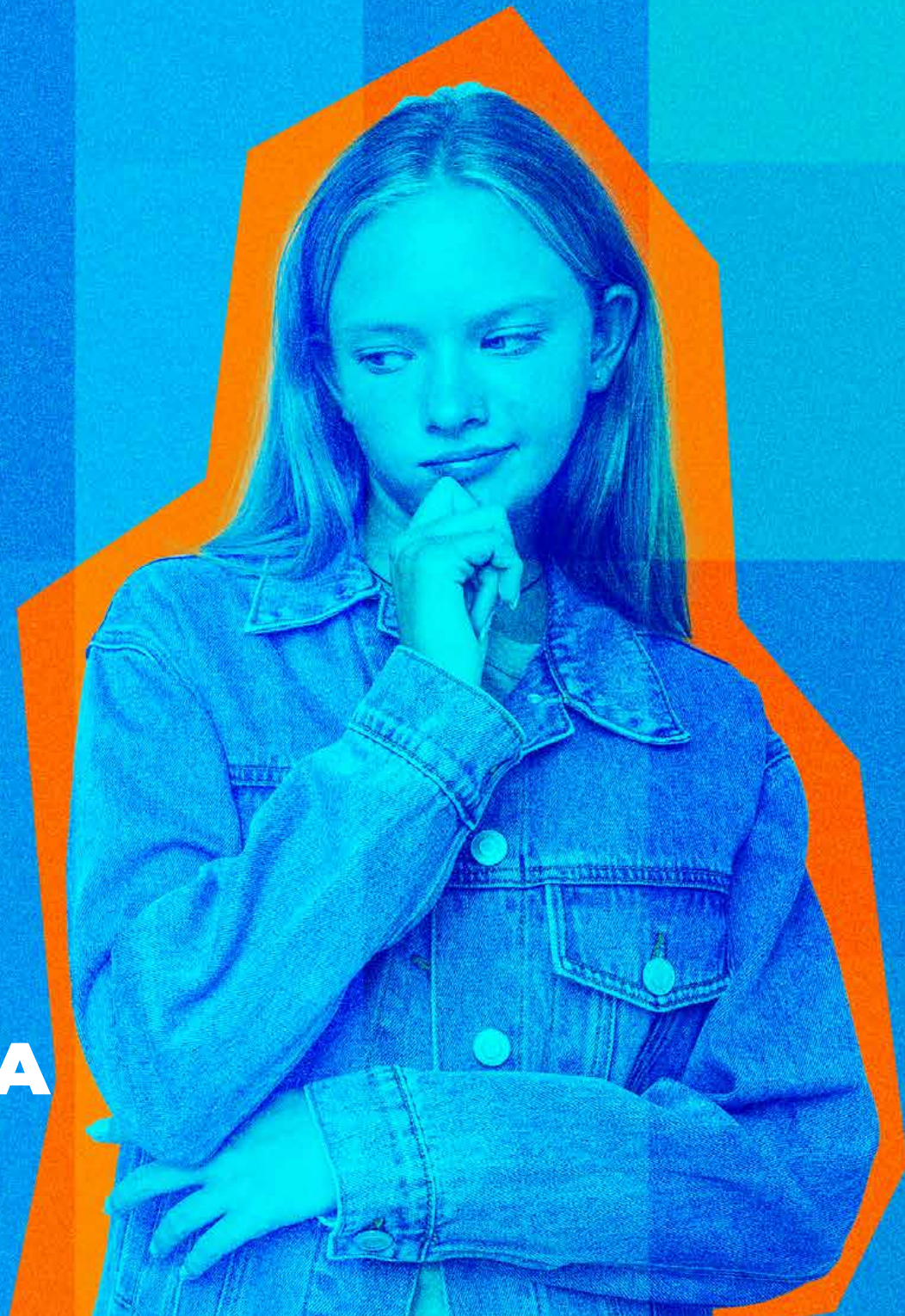
- Z deklaracji dzieci, młodzieży i rodziców wynika, że decyzyjność dzieci w większości obszarów życia codziennego utrzymuje się na wysokim poziomie. Na tle ujętych w badaniu kategorii, najmniejszy wpływ dzieci mają na podział obowiązków w domu oraz rodzaje przygotowywanych posiłków. Natomiast największy stopień autonomii dziecka dotyczy sposobu ubierania, spędzania wolnego czasu oraz doboru znajomych.
- Warto zauważyć, że poziom wpływu dzieci na poszczególne badane kwestie jest na ogół zbliżony do stopnia ich zainteresowania tymi kwestiami (w większości obszarów odsetek młodych respondentów, którzy mają wpływ na dany obszar jest podobny do odsetka zapytanych, którzy chcą w danej sprawie decydować).
- Inaczej sytuacja wygląda w przypadku decyzyjności w obszarach związanych z życiem szkoły. Nieliczni uczniowie czują, że ich zdanie ma znaczenie, nawet w przypadku wyboru przewodniczącego szkoły czy klasy. Dzieci chciałyby mieć większy wpływ na poszczególne kwestie – przede wszystkim na organizację imprez i wycieczek oraz na zasady obowiązujące w szkole. Zwraca przy tym uwagę spadające zainteresowanie młodych decydowaniem w sprawach szkolnych. Obserwujemy ogólny spadek w stosunku do pomiaru z 2019 roku.
- Nauczyciele wyraźnie częściej oceniają, że dzieci mają wpływ na życie szkolne niż sami uczniowie. Jednocześnie w większości przypadków nauczyciele uważają, że młodzież powinna mieć jeszcze większą decyzyjność.
- Zarówno w deklaracjach rodziców, jak i uczniów, obserwujemy spadek zaangażowania dzieci w aktywności pozaszkolne w stosunku do 2019 roku. Aktualnie 50 proc. rodziców deklaruje regularne uczestnictwo dziecka w aktywnościach pozaszkolnych (min. raz w tygodniu), czyli o 13 p.p. mniej niż w 2019 roku. Dzieci są mniej zmotywowane do udziału w zajęciach dodatkowych. W 2019 roku jedynie 14 proc. nie uczestniczyło w takich aktywnościach, a 6 proc. deklaroowało brak chęci. Obecnie niezaangażowanych jest już 27 proc., a 22 proc. wprost wskazuje brak potrzeby podejmowania takich działań.
- Najbardziej atrakcyjne dla dzieci i młodzieży wydają się być inicjatywy podejmowane wspólnie z rówieśnikami, np. akcje na rzecz ochrony środowiska bądź na rzecz potrzebujących – łącznie 36 proc. ankietowanych chciałoby się zaangażować w tego typu działania, a 33 proc. nie czuje takiej potrzeby.
- Ogólne zainteresowanie młodzieży udziałem w działaniach społecznych jest stosunkowo niskie. Dla większości ujętych w badaniu kategorii odnotowano około dwukrotną przewagę odsetka niezainteresowanych poszczególnymi wydarzeniami niż chętnych. Dotyczy to: prac samorządu uczniowskiego, młodzieżowych rad miasta/dzielnicy/gminy, udziału w spotkaniach z politykami, udziału w marszach lub protestach oraz konsultacji społecznych organizowanych przez władze lokalne.
- Najmniej atrakcyjne dla dzieci i młodzieży są spotkania z politykami – ponad połowa respondentów nie jest zainteresowana tego typu działalnością.

Wyzwania

- W badaniu respondenci zostali zapytani o problemy dzieci i młodzieży, którymi instytucje i osoby odpowiedzialne za sytuację dzieci powinny się zająć w pierwszej kolejności. Wskazania różniły się znacząco w poszczególnych grupach badanych. Dla dzieci i młodzieży był to zdecydowanie stres związany ze szkołą dotyczący dużego natężenia nauki, sprawdzianów itp. (71 proc. wskazań – przy czym dla dorosłych nie jest to kluczowy problem - jedynie 9 proc. nauczycieli i 20 proc. rodziców traktuje go w sposób priorytetowy). Młodzi ankietowani wskazywali również różnego rodzaju problemy wynikające z relacji z rówieśnikami (w tym przemoc) oraz szerzej – problemy emocjonalne (smutek, niepokój). Na drugim biegunie znalazły się m.in. zagadnienia związane z klimatem (troską o środowisko) – wskazało na tą kwestię jedynie 3 proc. badanych dzieci i młodzieży.
- Wśród nauczycieli bardzo wyraźnie wskazywane były wyzwania związane z siecią – zarówno zagrożeniami związanymi z korzystaniem z Internetu przez dzieci i młodzież, a także długim czasem w nim spędzonym. Wielu nauczycieli wskazało również, że wyzwaniem są problemy emocjonalne najmłodszych.
- Jeśli chodzi o opinie rodziców - są one bardzo podzielone i trudno jest wskazać jednoznacznie najważniejszy problem do rozwiązania. Wśród najczęściej wskazywanych znalazły się: zbyt dużo czasu spędzanego w Internecie (33 proc.), przemoc rówieśnicza (29 proc.), zagrożenia w Internecie (28 proc.), problemy emocjonalne (25 proc.).

NOTA METODOLOGICZNA

Nota metodologiczna

Czas realizacji: Październik – Listopad 2024 r.

Badanie wśród dzieci i młodzieży

Jednostka badania: Uczniowie szkół podstawowych (klasy: VI-VIII) i ponadpodstawowych (klasy: I-III) – młodzież szkolna w wieku 12-17 lat.

Wielkość próby: Próba ogólnopolska N=1068

Miejsce badania: Szkoły publiczne z terenu Polski

Technika badawcza: Badanie zrealizowane metodą internetowych standaryzowanych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo (CAWI). Ankieta została przekazana do wylosowanych szkół. Kwestionariusze były wypełniane w warunkach ankiety audytoryjnej.

Badanie wśród nauczycieli

Jednostka badania: Nauczyciele (w tym wychowawcy) i pedagodzy pracujący w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych

Wielkość próby: Próba ogólnopolska N=547

Miejsce badania: Szkoły publiczne z terenu Polski

Technika badawcza: Badanie zrealizowane metodą internetowych standaryzowanych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo (CAWI).

Badanie wśród rodziców

Jednostka badania: Rodzice dzieci i młodzieży w wieku 12-17 lat

Wielkość próby: Próba ogólnopolska N=600

Miejsce badania: Panel internautów zarejestrowanych w Polsce

Technika badawcza: Badanie zrealizowane metodą internetowych standaryzowanych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo (CAWI).

WYNIKI BADANIA

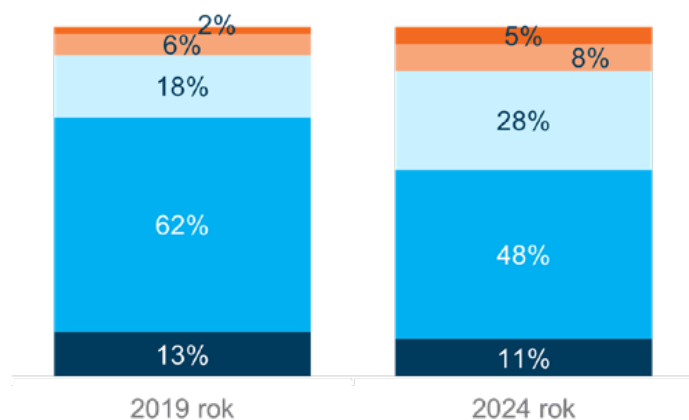
PRAWA DZIECKA. ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Szczyście dziecka

Poczucie szczęścia wśród dzieci

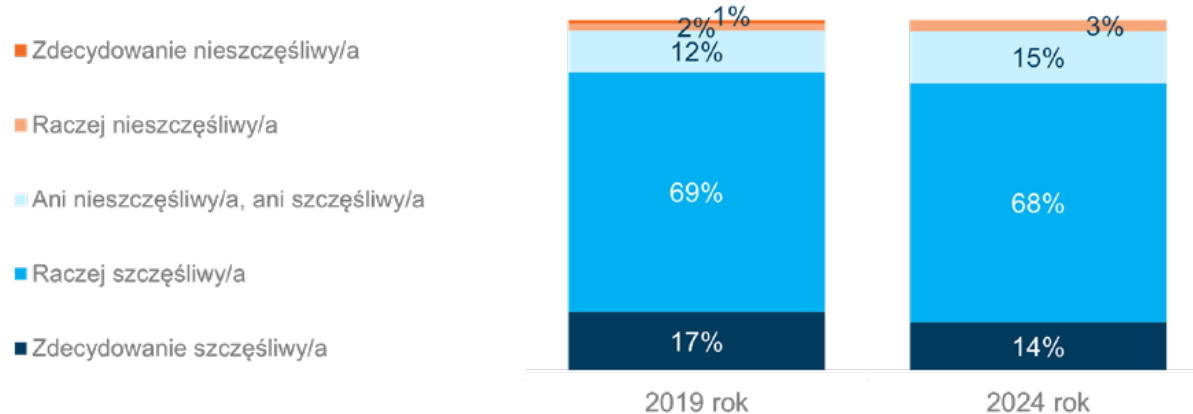
Q: Pomyśl przez chwilę o swoim życiu ogólnie. Jak czujesz się najczęściej?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Q: Proszę chwilę pomyśleć ogólnie o życiu swojego dziecka. Jak Pana/i zdaniem dziecko czuje się najczęściej?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Łącznie 59 proc. dzieci deklaruje, że są w jakimś stopniu szczęśliwe, ale tylko 11 proc. zdecydowanie. W stosunku do pomiaru z 2019 roku obserwujemy spadek odsetka respondentów, którzy są „raczej szczęśliwi” (z 62 proc. na 48 proc.), głównie na rzecz odpowiedzi pośrednich (wzrost z 18 proc. na 28 proc.).

Wyniki wśród rodziców wyglądają bardziej optymistycznie. Podobnie jak w 2019 roku, większość rodziców uważa, że ich dzieci są szczęśliwe (82 proc.), z dominacją wskazań „raczej” (68 proc.).

Poczucie szczęścia wśród dzieci

Q: A które z wymienionych powodów sprawiają, że czujesz się szczęśliwy/a?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068); Maks. 3 odpowiedzi

Q: Które z wymienionych powodów Pana/i zdaniem sprawiają, że dziecko czuje się szczęśliwe?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600); Maks. 3 odpowiedzi

Poczucie szczęścia wśród dzieci

Dzieci i młodzież najczęściej wskazują spędzanie czasu z przyjaciółmi oraz czas wolny jako główne źródła szczęścia, które zyskały na znaczeniu w stosunku do pomiaru z 2019 roku. Realizacja hobby utrzymuje stabilną popularność. Natomiast odnotowano niższe odsetki wskazań na bycie kochanym przez rodzinę i spędzanie z nią czasu, chociaż z perspektywy rodziców są to główne czynniki szczęścia dzieci i młodzieży.

Częsty kontakt z przyjaciółmi oraz czas wolny także są doceniane jako kluczowe czynniki wpływające na zadowolenie dzieci. Hierarchia powodów szczęścia dzieci w percepcji rodziców pozostała zbliżona do tej z 2019 roku.

Poczucie szczęścia wśród dzieci

Q: Co sprawia, że czujesz się nieszczęśliwy/a? Wymień powody lub nazwij sytuacje, które powodują, że czujesz się nieszczęśliwy/a?

Deklaracje dzieci (2024: N=1068); Pytanie otwarte

- Wśród odpowiedzi wyjątkowo często pojawia się nadmiar obowiązków. Uczniowie skarżą się na zbyt dużą ilość nauki, kartkówek, sprawdzianów a presja na wyniki powoduje zmęczenie, stres i brak czasu na odpoczynek i rozwijanie pasji.
- Niskie oceny oraz strach przed reakcją rodziców również negatywnie wpływają na samoocenę i samopoczucie badanych.
- Kolejnym czynnikiem, który często pojawia się w odpowiedziach uczniów są trudne relacje z rówieśnikami: obgadywanie, wyśmiewanie i brak akceptacji. Wszystko to prowadzi do poczucia wykluczenia i powstawania kompleksów. Jednocześnie badani uczniowie wskazują na alienację oraz poczucie samotności.
- Relacje z dorosłymi także były częstym źródłem poczucia nieszczęścia wśród badanych. Najczęściej wskazywano na nadmierne oczekiwania rodziców, brak zrozumienia i brak wsparcia emocjonalnego w trudnych chwilach. Jednocześnie badani wymieniali zachowania nauczycieli takie jak krytyka, niesprawiedliwe traktowanie oraz krzyki jako źródło swojego nieszczęścia.

Q: Z jakich powodów Pana/i dziecko nie czuje się szczęśliwe?

Deklaracje rodziców (2024: N=108); Pytanie otwarte do osób, których dzieci nie są szczęśliwe

- Zdaniem dużej części rodziców, ich dzieci nie czują się szczęśliwie ponieważ są przeciążone materiałem, zadaniami domowymi i nadmiarem zbędnych treści w programie. Ponadto niektórzy rodzice zwracają uwagę, że ich dzieci mogą odczuwać lęk przed niepowodzeniem w szkole i z otrzymaniem złej oceny.
- Badani uważają również, że przyczyną nieszczęścia ich dzieci może być sytuacja rodzinna tj. brak czasu rodziców, poczucie zaniedbania czy też napięte relacje między samymi rodzicami. Niektórzy zwracali uwagę na problemy finansowe rodziny i brak możliwości zaspokojenia potrzeb dzieci.
- Innym czynnikiem często wskazywanym przez rodziców mogą być trudne relacje ich dzieci z rówieśnikami, brak poczucia akceptacji przez ich środowisko czy też kompleksy związane z wyglądem lub wagą.

WYNIKI BADANIA

PRAWA DZIECKA. ZAGADNIENIA WSTĘPNE

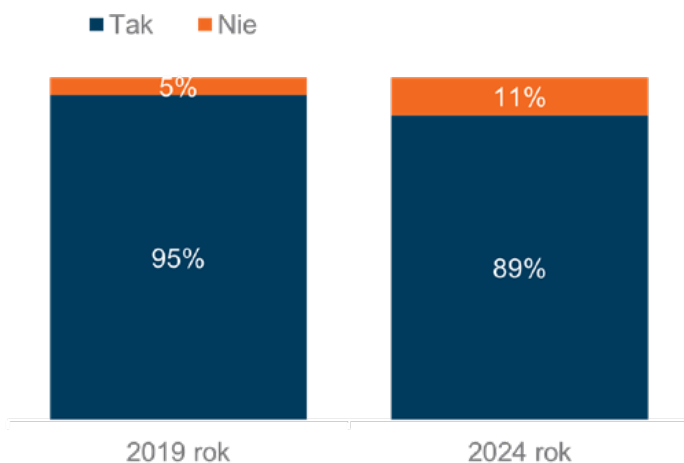
Prawa dziecka – wiedza i oceny
z perspektywy dzieci

Znajomość praw dziecka wśród dzieci i źródła informacji

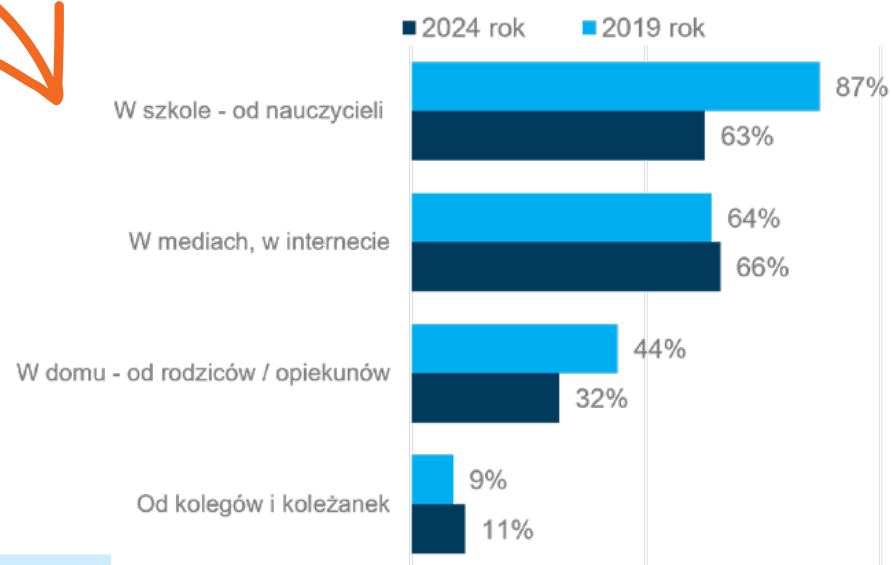
Q: Czy słyszałeś/-aś wcześniej o prawach dziecka?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1063)

Q: Gdzie słyszałeś/-aś o prawach dziecka?

Osoby, które słyszały o prawach dziecka (2019: N=; 2024: N=952);
Możliwość wskazania wielu odpowiedzi 789

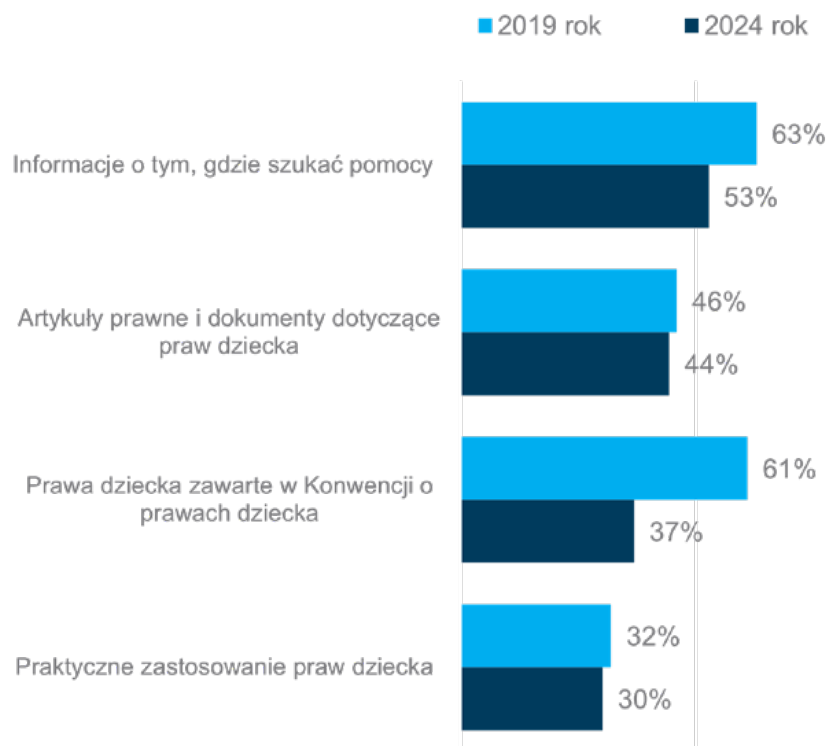

W 2024 roku 89 proc. dzieci deklaruje, że słyszało o prawach dziecka, co wskazuje na nieznaczny spadek w porównaniu do wyniku z 2019 roku. Jednym z głównych źródeł wiedzy na ten temat pozostaje szkoła, którą wskazało 63 proc. zapytanych, ale jest to odsetek wyraźnie niższy niż w poprzednim pomiarze (różnica 24 p.p.). Równie istotnym medium jest internet (66 proc., wynik porównywalny do 2019 roku). Zmalało znaczenie domu rodzinnego jako miejsca zdobywania wiedzy o prawach dziecka (z 44 proc. na 32 proc.). Wskazania dotyczące kolegów i koleżanek jako źródła wiedzy pozostają marginalne (na poziomie ok. 10 proc.).

Znajomość treści dotyczących praw dziecka wśród dzieci

Q: O których z poniższych treści dotyczących praw dziecka słyście/-aście do tej pory?

Deklaracje dzieci (2019: N=789; 2024: N=952)
Odpowiedzi osób, które słyście o prawach dziecka

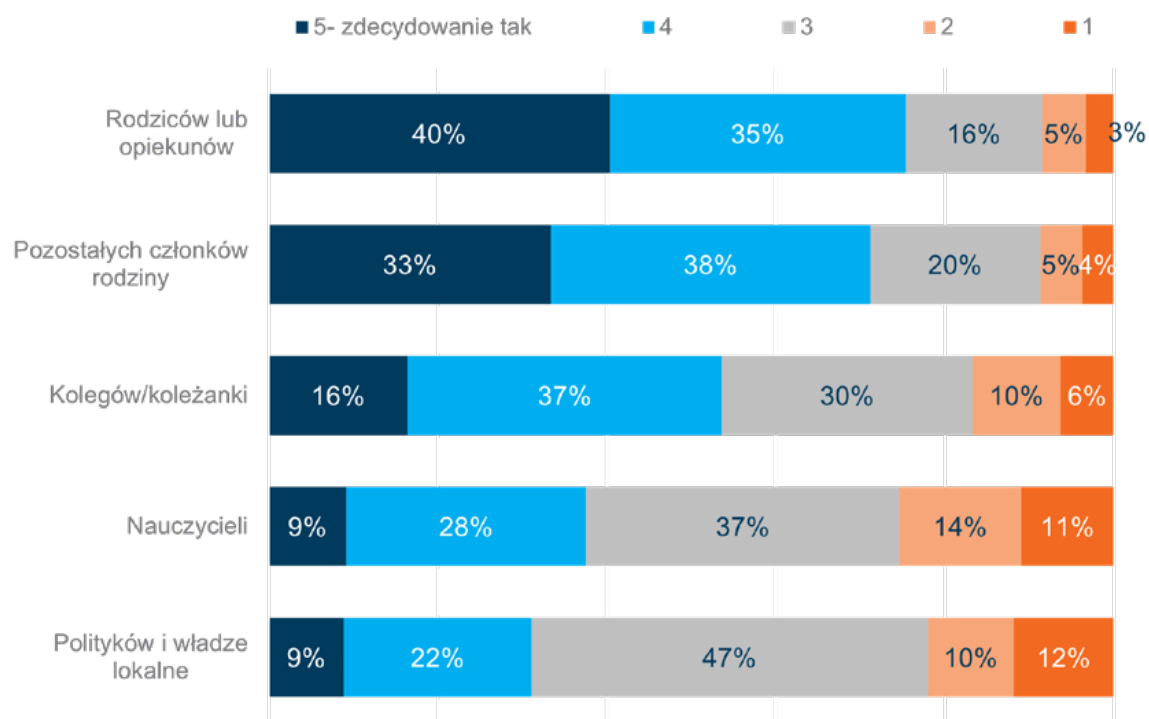
Najbardziej spopularyzowane wśród dzieci są informacje o tym, gdzie szukać pomocy, o których słyście 53 proc. badanych, którzy zetknęli się z treściami o prawach dziecka. Na drugim miejscu odnotowano artykuły prawne i dokumenty dotyczące praw dziecka (44 proc.). O prawach dziecka zawartych w Konwencji słyście 37 proc. zapytanych, a o praktycznym zastosowaniu praw – 30 proc.

Od 2019 roku spadł odsetek badanych, którzy słyście o prawach dziecka zawartych w Konwencji o prawach dziecka (z 61 proc. na 37 proc.).

Przestrzeganie praw dziecka

Q: A czy Twoje prawa są na co dzień przestrzegane przez...? Użyj skali od 1 do 5, gdzie 1 „to zdecydowanie nie”, a 5 to „zdecydowanie tak”.

Deklaracje dzieci (2024: N=1068)

Dzieci najczęściej wskazują rodziców lub opiekunów jako osoby, które respektują ich prawa. Trzy czwarte z nich podkreśla, że w codziennych sytuacjach ich prawa są przestrzegane przez najbliższych dorosłych. Podobne opinie dotyczą innych członków rodziny, gdzie zdecydowana większość dzieci czuje się traktowana w zgodzie z zasadami poszanowania ich praw (71 proc.).

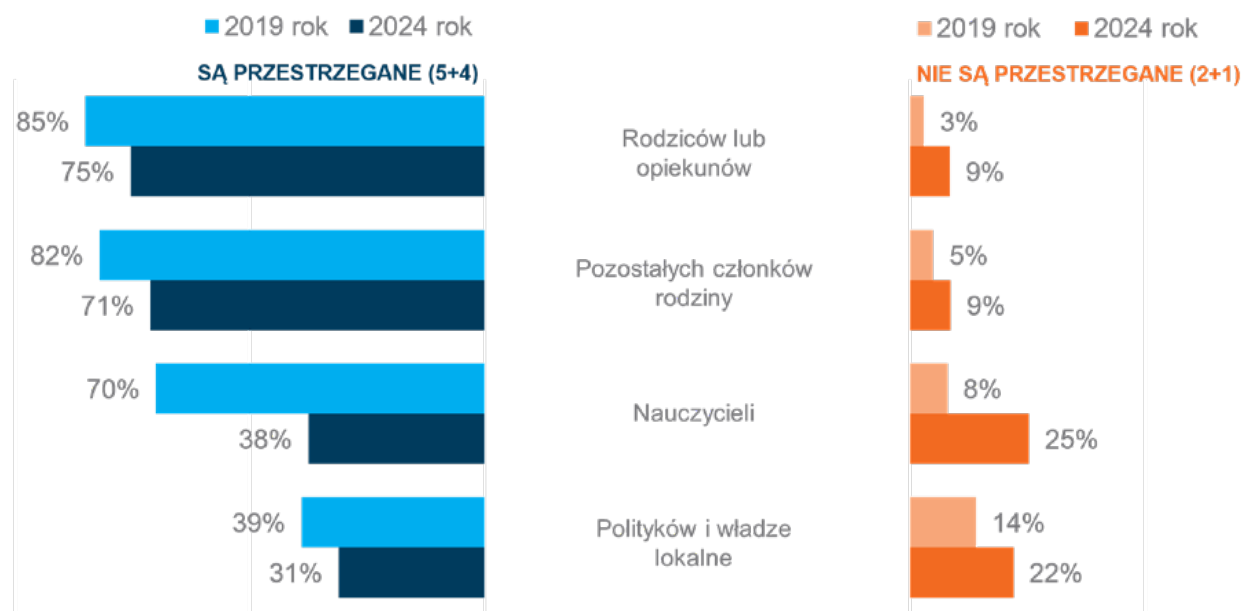
Znacznie mniejsze zaufanie dzieci mają do rówieśników. Choć ponad połowa dostrzega, że ich koledzy i koleżanki zachowują się wobec nich fair, to spora grupa wyraża w tej kwestii pewne zastrzeżenia (16 proc.). Jeszcze niższe oceny dotyczą nauczycieli, którzy w oczach dzieci nie zawsze w pełni respektują ich prawa, a co czwarty badany wskazuje, że zdarza się im postępować inaczej.

W przypadku polityków i władz lokalnych odnotowano przewagę wskazań niejednoznacznych, natomiast tylko 31 proc. odczuwa, że osoby te przestrzegają ich praw, a 22 proc. wypowiedziało się w sposób krytyczny.

Przestrzeganie praw dziecka

Q: A czy Twoje prawa są na co dzień przestrzegane przez...? Użyj skali od 1 do 5, gdzie 1 „to zdecydowanie nie”, a 5 to „zdecydowanie tak”

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

W tegorocznym badaniu młodzież i dzieci gorzej niż w 2019 roku oceniają przestrzeganie praw dziecka przez otoczenie. Regres dotyczy przede wszystkim nauczycieli – badani wyraźnie rzadziej wskazywali, że ta grupa przestrzega ich praw (różnica 32 p.p.), natomiast częściej wypowiadali się krytycznie (różnica 17 p.p.).

WYNIKI BADANIA

PRAWA DZIECKA. RODZINA I NAJBLIŻSZE OTOCZENIE

Dziecko w rodzinie
i respektowanie jego praw

Skojarzenia rodziców z prawami dziecka

Q: Proszę napisać z czym kojarzą się Panu/i prawa dziecka?

Deklaracje rodziców (2024: N=600); Pytanie otwarte

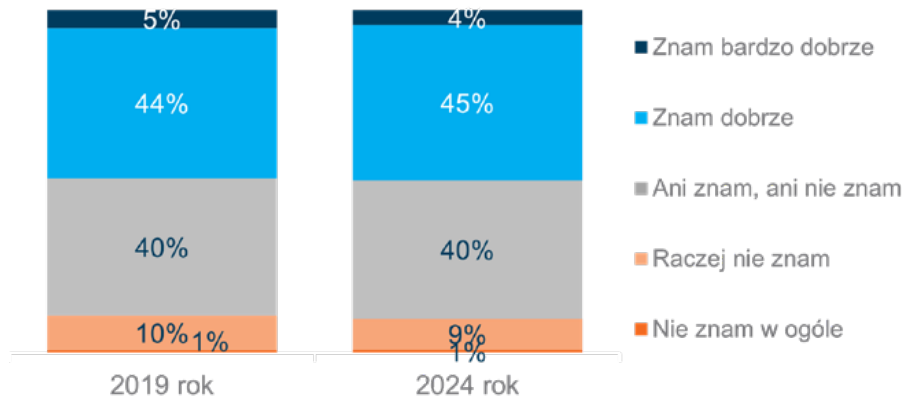
- Najczęściej wskazywanym obszarem były **prawa podstawowe i ochrona dziecka**. Rodzice najczęściej kojarzyli to zagadnienie z **bezpieczeństwem i ochroną od przemy, prawem do nietykalności czy ochroną przed krzywdą zarówno fizyczną jak i psychiczną**. Wielu respondentów kojarzyło prawa dziecka również z prawem do **zaspokajania podstawowych potrzeb** takich jak jedzenie, dom czy opieka zdrowotna oraz z prawem do nauki, rozwoju emocjonalnego, intelektualnego i społecznego. Rodzice zwracali również uwagę, że zagadnienie praw dziecka przychodzi na myśl potrzebę **zapewnienia dzieciom opieki, bliskości i rodzinnego środowiska oraz warunków do udanego dzieciństwa**.
- Wielu badanych wskazywało również, że prawa dziecka kojarzyły im się z zagadnieniami związanymi z **poszanowaniem godności i indywidualną wolnością** – uznanie dziecka za pełnoprawnego człowieka, który ma prawo do własnych poglądów i potrzeb oraz do równego traktowania, niezależnie od statusu materialnego czy pochodzenia.
- Niektórzy badani kojarzyli prawa dziecka z **szeroko rozumianymi przepisami oraz instytucjami demokratycznymi**. Pojawiały się nawiązania do Konwencji praw dziecka, przepisów Konstytucji RP, czy nazw instytucji takich jak Rzecznik Praw Dziecka.

Znajomość praw dziecka wśród rodziców

Q: Proszę określić na ile zna Pan/i prawa dziecka?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Deklaratywny poziom znajomości praw dziecka wśród rodziców pozostał na takim samym poziomie jak w 2019 roku. Zagadnienie znane jest co drugiemu respondentowi, a brak wiedzy zgłasza co dziesiąty zapytany.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA ORGANIZACJI NARODÓW ZJEDNOCZONYCH – WERSJA DLA DZIECI

Konwencja o prawach dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych jest ważną umową między państwami, które zobowiązały się chronić prawa dzieci.

Konwencja o prawach dziecka wypinia kim są dzieci, jakie mają prawa i jakie obowiązki rządzący mają wobec nich. Wszystkie prawa są ze sobą powiązane, wszystkie są jednakowo ważne i nie można ich dzieciom odebrać.

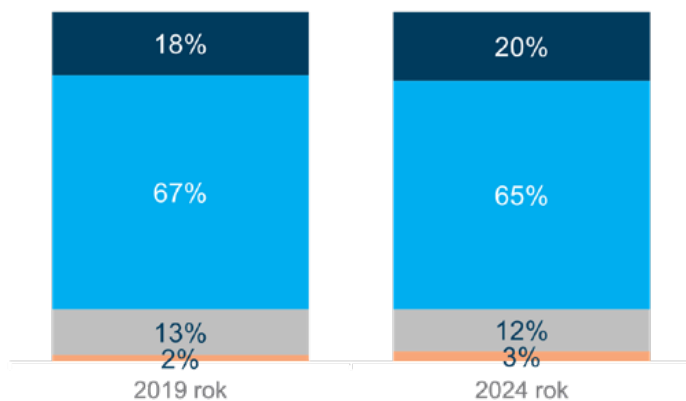
Ten tekst wypisła Komisja Praw Dziecka.

Respektowanie praw dziecka przez rodziców

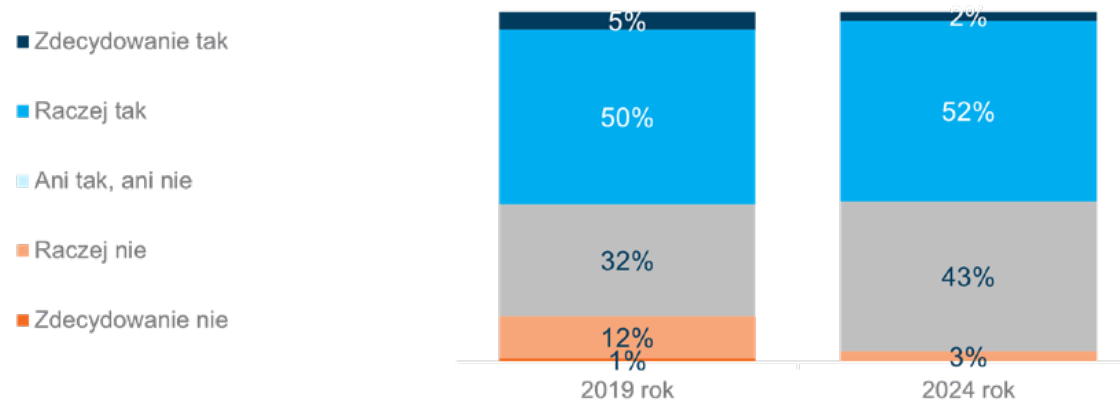
Q: Czy w codziennych sytuacjach udaje się Panu/i respektować prawa dziecka?

Deklaracje rodziców (2019: N=827; 2024: N=600)

Q: Czy Pana/i zdaniem rodzice przestrzegają praw dziecka?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=xxx)

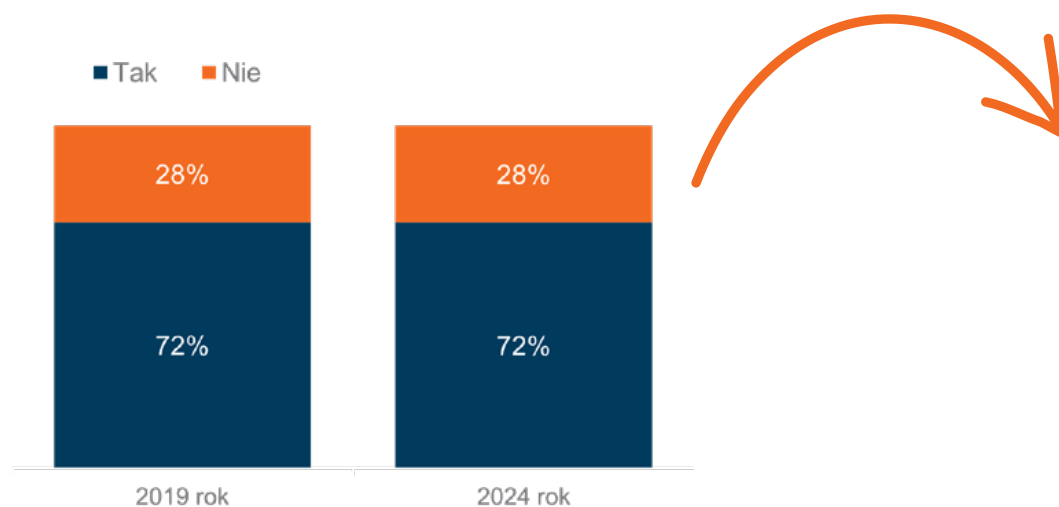
W 2024 roku 85 proc. rodziców deklaruje, że udaje im się respektować prawa dziecka w codziennych sytuacjach („zdecydowanie tak” lub „raczej tak”), co jest wynikiem zbliżonym do 2019 roku. Odsetek rodziców, którzy przyznają, że raczej nie respektują praw dziecka, pozostaje niski i stabilny.

Z kolei według nauczycieli przestrzeganie praw dziecka przez rodziców również jest oceniane podobnie jak w 2019 roku. W 2024 roku 54 proc. nauczycieli uważa, że rodzice raczej lub zdecydowanie przestrzegają tych praw, podczas gdy 43 proc. nie ma jednoznacznej opinii. Jedynie 3 proc. ocenia, że prawa dziecka są przez rodziców łamane, i jest odsetek wyraźnie niższy niż w 2019 roku (różnica 10 p.p.).

Rozmowa rodziców z dzieckiem o jego prawach

Q: Czy kiedykolwiek rozmawiał/a Pan/i ze swoim dzieckiem o jego prawach?

Deklaracje rodziców (2019: N=827; 2024: N=600)

Większość rodziców rozmawiała ze swoimi dziećmi na temat ich praw – deklaratorywnie jest to 72 proc., i jest to wynik tożsamy z uzyskanym w 2019 roku.

Q: Z jakiego powodu nie rozmawiał/a Pan/i ze swoim dzieckiem o jego prawach?

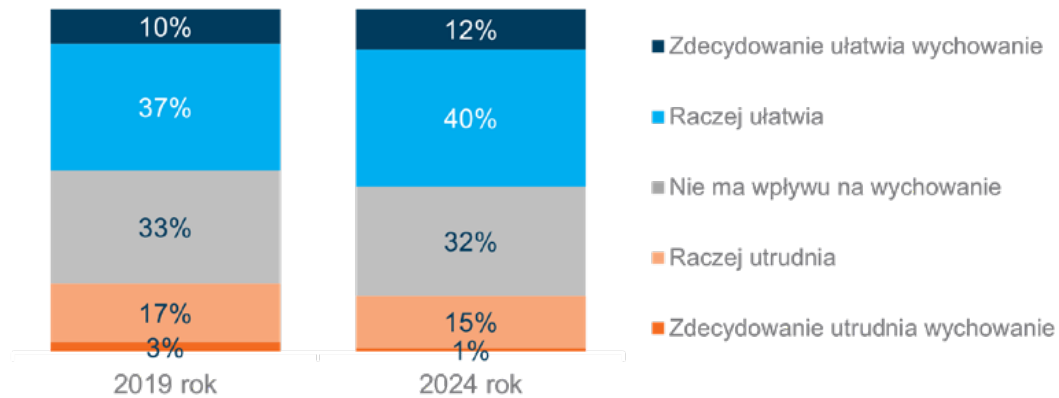
Osoby, które nie rozmawiały o prawach dziecka (2019: N=226; 2024: N=168);
Pytanie otwarte

- Jednym z najczęstszych powodów braku rozmowy z dziećmi o ich prawach był **brak potrzeby przeprowadzania takich rozmów**, ponieważ dzieci już znają swoje prawa, są one dla nich oczywiste i naturalne. Niektórzy rodzice przyznawali, że nie czuli się kompetentni, aby rozmawiać na ten temat lub że znajomość praw dziecka może być ważna.
- Wielu rodziców zakłada, że **tematyka praw dzieci jest omawiana w szkole**, więc nie czują potrzeby podejmowania tego tematu w domu. Niektórzy rodzice przyznają, że nigdy nie myśleli o tym, aby porozmawiać na ten temat ze swoimi dziećmi lub przyznają, że nie było ku temu dobrej okazji.

Prawa dziecka a wychowanie

Q: Czy Pana/i zdaniem znajomość przez dzieci ich praw ułatwia czy utrudnia wychowanie?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=xxx)

Ponad połowa rodziców uważa, że znajomość przez dzieci ich praw ułatwia wychowanie, przy czym 12 proc. twierdzi, że w sposób zdecydowany. Przeciwną opinię deklaruje jedynie 16 proc. Według co trzeciego rodzica wiedza ta nie ma wpływu na wychowanie.

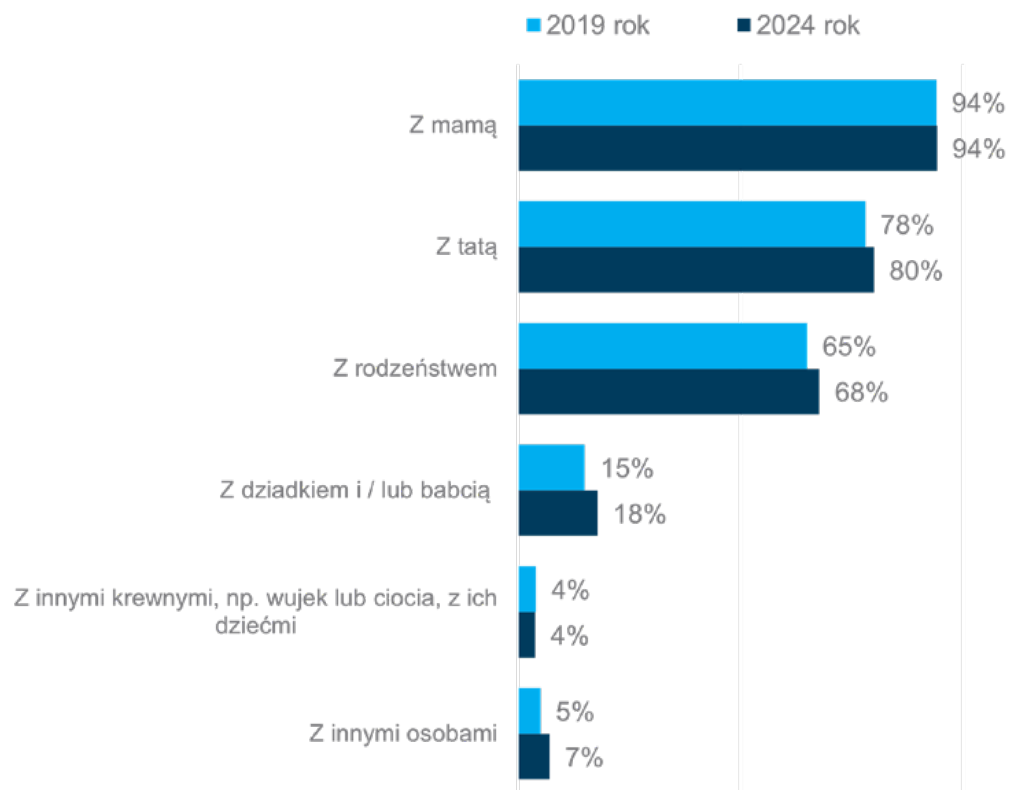
Porównanie danych z wynikami z 2019 roku wykazało, że stosunek do tego zagadnienia jest nieco bardziej pozytywny.

Dzieci w rodzinie

Q: Z kim obecnie mieszkasz? Zaznacz wszystkie osoby, z którym mieszkasz.

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Charakterystyka zamieszkania pozostaje niemal identyczna jak w 2019 roku. Z mamą mieszka 94 proc. badanych, z tatą zaś nieco mniej, bo 78 proc. Dwóch na trzech respondentów mieszka z rodzeństwem.

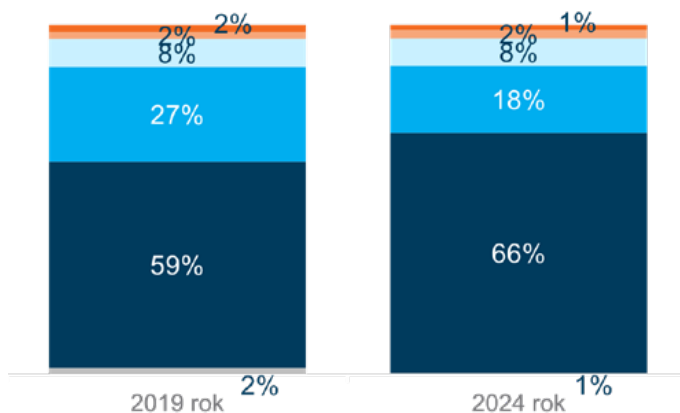
Zdecydowanie rzadziej dzieci zamieszkują z dziadkami (15 proc.). Marginalny odsetek respondentów wskazał innych krewnych lub inne osoby,

Relacje dzieci z rodzicami

Q: Jakie są Twoje kontakty z mamą?

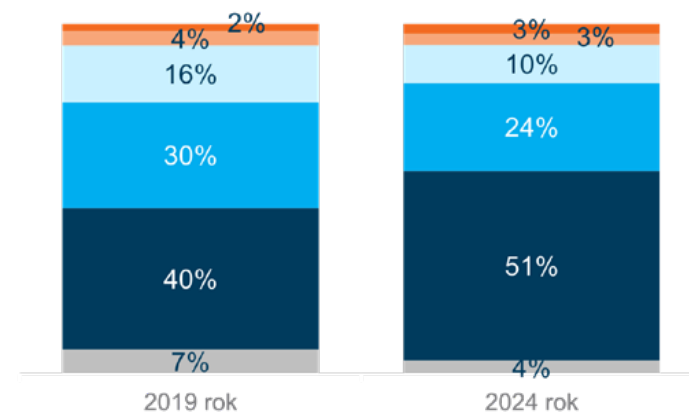
Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Q: A jakie są Twoje kontakty z tatą?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

- Bardzo złe
- Złe
- Ani dobre, ani złe
- Dobre
- Bardzo dobre
- Nie mam kontaktu/Wolę nie odpowiadać

Relacje dzieci z rodzicami w 2024 roku prezentują się jako bliskie i pozytywne, zwłaszcza w przypadku kontaktów z mamą. Aż 66 proc. dzieci ocenia swoje relacje z matką jako bardzo dobre, co stanowi wzrost o 7 p.p. w stosunku do 2019 roku. Kolejne 18 proc. opisuje je jako dobre, podczas gdy zaledwie 3 proc. wskazuje na złe kontakty. Kontakty z ojcem również są dobrze oceniane, choć nieco słabiej niż z matką. W 2024 roku 51 proc. dzieci uznaje swoje relacje z tatą za bardzo dobre, co oznacza poprawę o 11 p.p. w stosunku do pomiaru z 2019 roku. Jednocześnie 24 proc. ocenia te kontakty jako dobre, natomiast 6 proc. dzieci wskazuje na złe relacje z ojcem.

Reakcje rodziców na pozytywne zachowanie dzieci

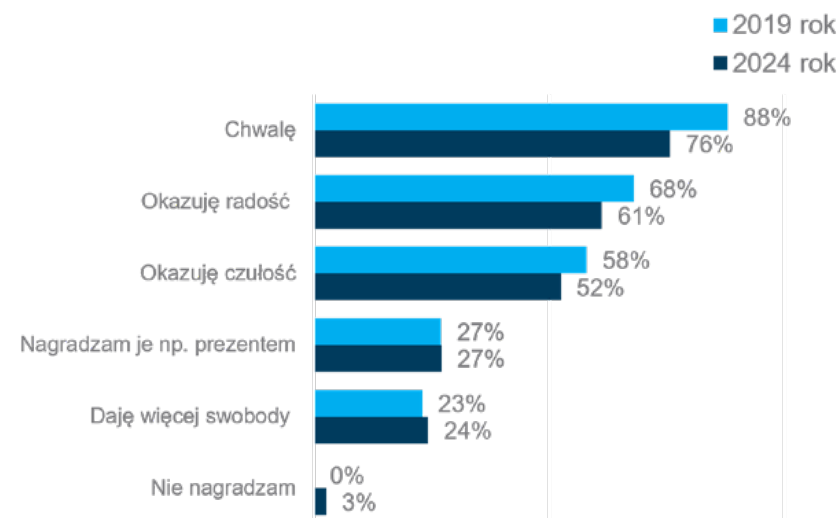
Q: Co robią Twoi rodzice lub opiekunowie, kiedy się dobrze zachowujesz lub zrobisz coś dobrego? Możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068); Wielokrotny wybór

Q: W jaki sposób nagradza Pan/i swoje dziecko? Proszę maksymalnie 3 najczęstsze formy nagradzania.

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600); Maks. 3 odpowiedzi

Z deklaracji dzieci wynika, że sposoby reakcji rodziców na pozytywne zachowania pozostały podobne jak w 2019 roku. Dzieci najczęściej są chwalone: 68 proc., rodzice okazują radość (51 proc.) oraz czułość (25 proc.).

Hierarchia reakcji w badaniu rodziców jest spójna z opiniami dzieci. Do najczęstszych reakcji deklarowanych przez rodziców należą: chwalenie (76 proc.), okazywanie radości (61 proc.) oraz czułości (52 proc.). Są to jednocześnie reakcje wskazywane minimalnie rzadziej niż w 2019 roku. Dla nagradzania i dawania większej swobody odsetki pozostały podobne (na poziomie około 25 proc.).

Reakcje rodziców na negatywne zachowanie dzieci

Q: Które z poniższych reakcji są Pana/i zdaniem dopuszczalne w sytuacji, gdy dziecko zachowuje się źle lub zrobi coś złego? Proszę wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi.

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Analizując odpowiedzi rodziców na pytanie dotyczące dopuszczalnych reakcji na negatywne zachowanie dzieci, zauważalne są istotne zmiany w postawach na przestrzeni lat 2019 i 2024. W najnowszym badaniu wyznaczenie kary lub zakazu pozostaje najczęściej akceptowaną reakcją, jednak jej popularność znacząco spadła – z poziomu 72 proc. w 2019 roku do 46 proc. w 2024 roku.

Niewielki spadek odnotowano w przypadku krzyczenia na dziecko oraz wyrażania obojętności – oba sposoby reagowania zyskały mniej aprobaty niż w 2019 roku (aktualnie po 12 proc.).

Groźby słowne oraz obrażanie się na dziecko uznawane są za dopuszczalne przez stosunkowo niewielką część rodziców, podobnie jak fizyczne formy dyscypliny – notujemy stały niski poziom aprobaty dla tych form (na poziomie około 10 proc.).

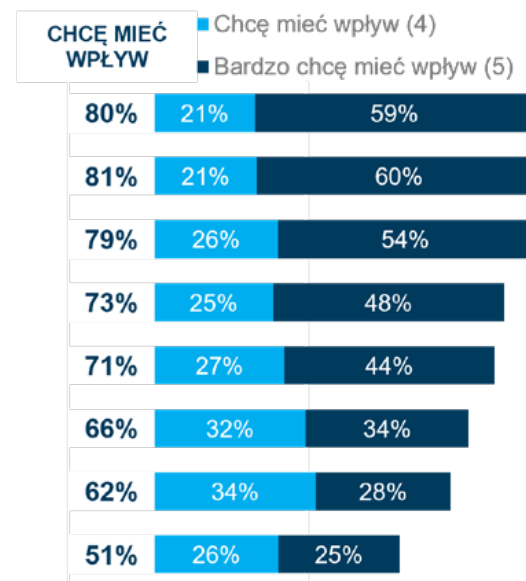
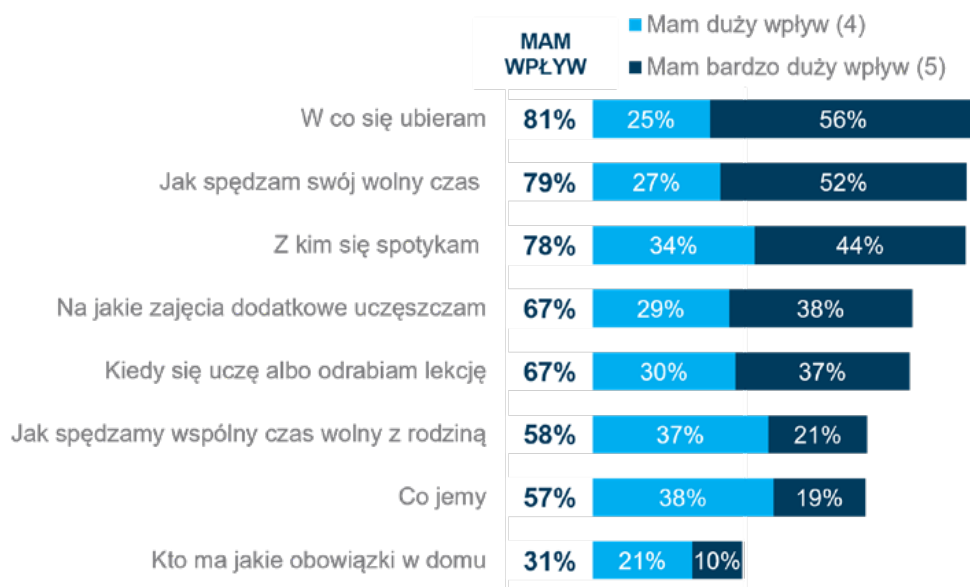
Warto zwrócić uwagę na wzrost odsetka rodziców, którzy deklarują brak akceptacji dla jakiegokolwiek z wymienionych reakcji. W 2019 roku postawę taką deklarowało 14 proc., natomiast w 2024 roku odsetek ten wzrósł do 26 proc. Można więc zaobserwować wyraźny trend w kierunku bardziej łagodnych lub neutralnych postaw, co może wskazywać na rosnącą świadomość rodziców dotyczącą praw dziecka oraz większe zainteresowanie wychowaniem opartym na dialogu i poszanowaniu.

Decyzyjność dzieci w domu – z perspektywy dzieci

Q: Na jakie sprawy masz wpływ w domu? Oceń każdą sprawę na skali od 1 do 5.

Q: A na które sprawy w domu chciałbyś/ałbyś mieć wpływ? Określ na skali od 1 do 5.

Deklaracje dzieci (2024: N=1068)

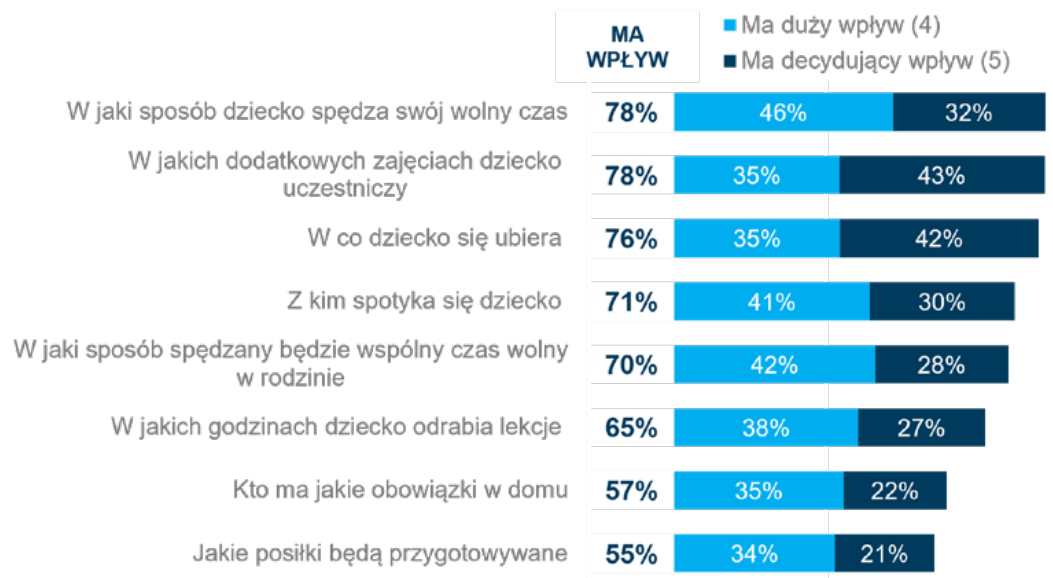

Dzieci deklarują znaczący wpływ na codzienne decyzje w domu, zwłaszcza w obszarach dotyczących ich samodzielności. Największą kontrolę mają w kwestii wyboru ubioru – 81 proc. uważa, że odgrywa tu dużą lub bardzo dużą rolę. Podobnie wysoki wpływ dzieci dostrzegają w decydowaniu o tym, jak spędzają swój wolny czas (79 proc.) oraz z kim się spotykają (78 proc.). W sprawach takich jak uczestnictwo w zajęciach dodatkowych czy organizacja nauki ich rola jest nieco mniejsza, choć wciąż zauważalna – około 2 na 3 dzieci czuje się tu istotnym decydem. Najrzadziej mają wpływ na podział domowych obowiązków (31 proc.), jednocześnie chcą mieć większą możliwość decydowania w tym zakresie (51 proc. chce mieć wpływ). W przypadku pozostałych obszarów poziom decyzyjności jest zbliżony do poziomu zainteresowania wpływem na te kwestie.

Decyzyjność dzieci w domu – z perspektywy rodziców

Q: Proszę określić na ile Pana/i dziecko ma wpływ na poniższe decyzje w gospodarstwie domowym? Proszę posłużyć się skalą 1-5.

Deklaracje rodziców (2024: N=600)

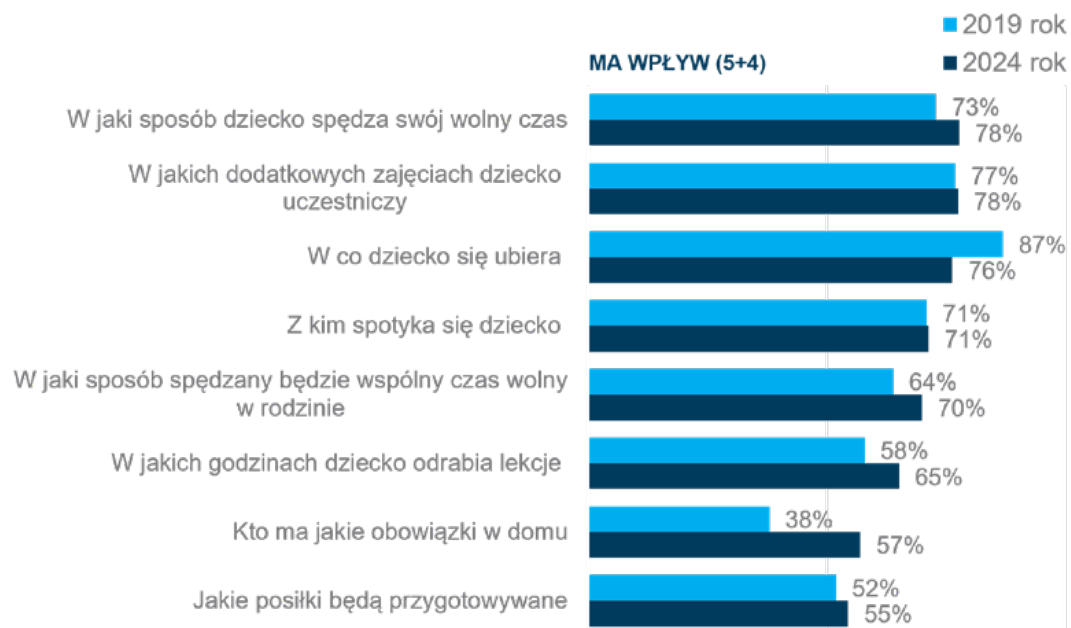
Z perspektywy rodziców dzieci mają znaczący wpływ na decyzje w gospodarstwie domowym. Największą autonomię młodzieży mają w organizowaniu swojego wolnego czasu oraz wyborze zajęć dodatkowych – 78 proc. rodziców wskazuje, że dzieci mają w tych sprawach duży lub decydujący wpływ. Podobnie wysoki poziom samodzielności zauważalny jest w przypadku wyboru ubioru oraz decydowania o tym, z kim dziecko spędza czas, gdzie odsetki te wynoszą odpowiednio 76 proc. i 71 proc. Nieco mniejszą, choć wciąż istotną rolę, dzieci odgrywają w decyzjach dotyczących wspólnego czasu spędzanego z rodziną (70 proc.) oraz organizacji nauki i odrabiania lekcji (65 proc.). Najmniejszy wpływ dzieci rodzice dostrzegają w sprawach dotyczących obowiązków domowych oraz wyboru posiłków, choć i tutaj ponad połowa uważa, że dzieci mają realny udział w podejmowaniu decyzji.

Porównanie deklaracji dzieci i rodziców na temat wpływu dzieci na decyzje w gospodarstwie domowym ujawnia zgodność w przypadku większości obszarów. Większą różnicę zaobserwowano jedynie w przypadku podziału obowiązków domowych i spędzania czasu w rodzinie – rodzice wyraźnie częściej uważają, że dzieci mają wpływ niż wynikałoby to z deklaracji młodzieży.

Decyzyjność dzieci w domu – z perspektywy rodziców

Q: Proszę określić na ile Pana/i dziecko ma wpływ na poniższe decyzje w gospodarstwie domowym? Proszę posłużyć się skalą 1-5.

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Zgodnie z deklaracjami rodziców, na stałym wysokim poziomie pozostał wpływ dzieci na takie obszary jak: spędzanie swojego wolnego czasu, uczestnictwo w zajęciach dodatkowych, dobór towarzystwa (powyżej 70 proc.). Jednocześnie nastąpił wyraźny wzrost autonomii w zakresie obowiązków domowych (z 38 proc. na 57 proc.). Nieco częściej rodzice pozwalają dzieciom decydować o godzinach odrabiania lekcji (różnica 7 p.p.), natomiast rzadziej o sposobie ubierania się (różnica 11 p.p.).

WYNIKI BADANIA

PRAWA DZIECKA. RODZINA I NAJBLIŻSZE OTOCZENIE

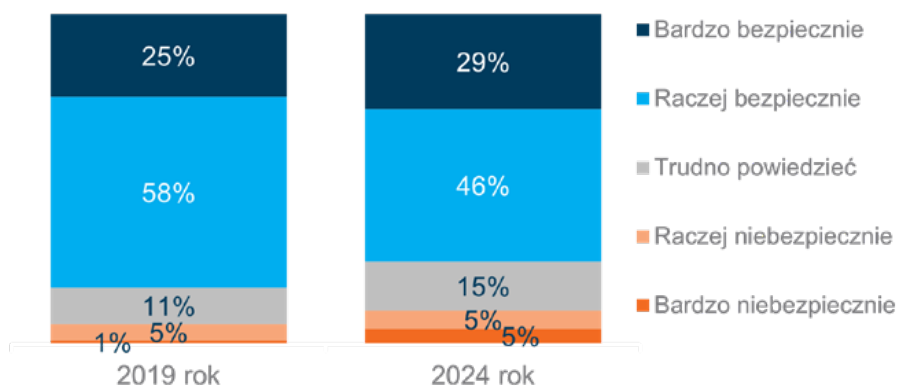
Przestrzeganie praw dziecka
w jego najbliższym otoczeniu

Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania

Q: Czy tam gdzie mieszkasz, w swojej najbliższej okolicy, czujesz się bezpiecznie?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Podobnie jak w 2019 roku, zdecydowana większość dzieci czuje się bezpiecznie w miejscu zamieszkania – łącznie 75 proc., w tym 29 proc. w sposób zdecydowany.

Brak poczucia bezpieczeństwa zadeklarowało 10 proc., zaś niezdecydowanie – 15 proc. Osoby te zostały zapytane o powody, dla których nie czują się bezpiecznie.

Q: Dlaczego nie czujesz się bezpiecznie w swojej okolicy?

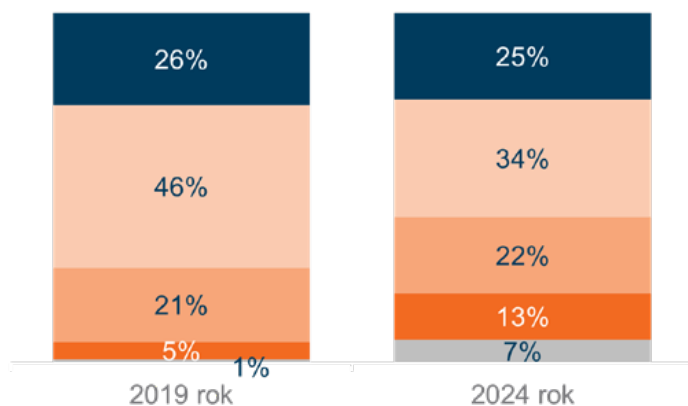
Osoby, które nie czują się bezpiecznie (2019: N=146; 2024: N=266); Pytanie otwarte

- Jednym z najczęściej podawanych przez uczniów powodów braku poczucia bezpieczeństwa w sąsiedztwie które zamieszkują są **zachowania osób z okolicy**. Uczniowie często wskazują na mijane osoby pod wpływem **alkoholu** jako źródło zagrożenia. Badani obawiają się **agresji ze strony takich osób**. Wymieniane są również **obawy dotyczące kradzieży, napaści, porwań i innych niebezpiecznych sytuacji**.
- Poczucie zagrożenia odczuwane przez wielu badanych (szczególnie wieczorami) potęguje również **brak odpowiedniego oświetlenia ulicznego oraz niebezpieczne uliczki**. Niektórzy badani wskazywali również na **szybko jeżdżące samochody i ruchliwe drogi**.
- Część badanych nie czuje się bezpiecznie w swojej okolicy ze względu na obecność **dzikich zwierząt, takich jak dziki czy wilki**.

Przemoc słowna i wykluczenie w otoczeniu dziecka

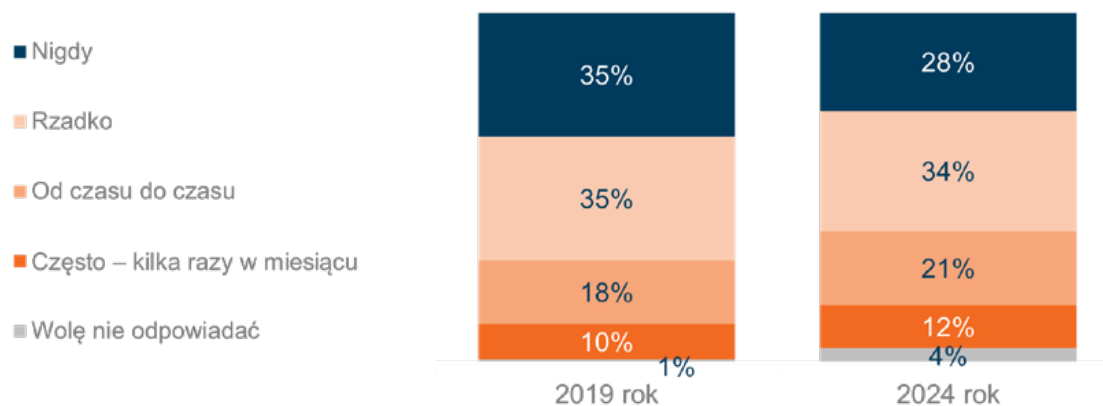
Q: Czy zdarza się, że jesteś obrażany/a lub wyśmiewany/a?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Q: Czy zdarza się, że czujesz się wykluczony/a z grona rówieśników?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Podobnie jak w 2019 roku, jedynie co czwarte dziecko nie doświadczyło przemocy słownej. Jednocześnie wzrósł odsetek badanych, którzy są obrażani lub wyśmiewani kilka razy w miesiącu (z 5 proc. na 13 proc.). Ponadto tylko 28 proc. dzieci nie odczuło wykluczenia ze strony rówieśników, a różnice pomiędzy dwoma pomiarami są minimalne.

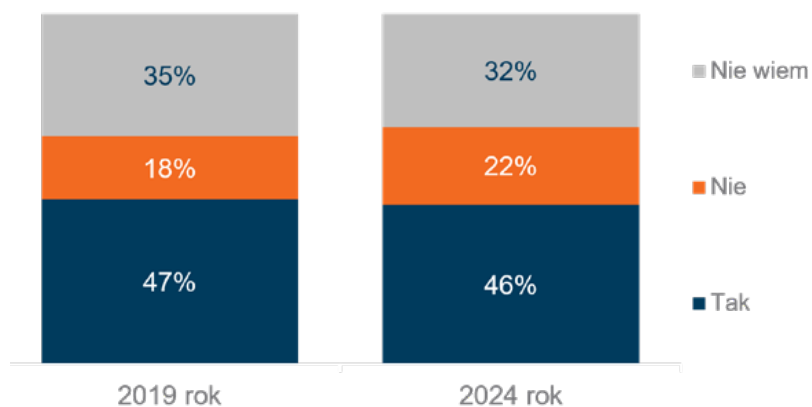

Sposób traktowania dzieci przez dorosłych w ich otoczeniu

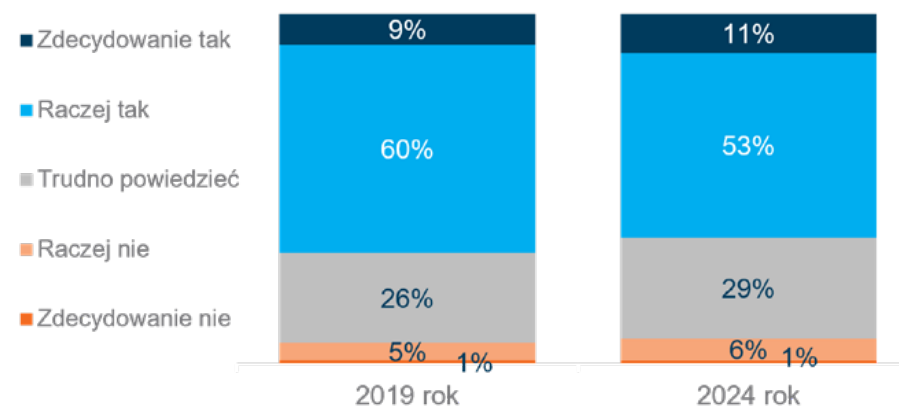
Q: Czy Pana/i zdaniem prawa dziecka są przestrzegane w jego otoczeniu, poza szkołą i placówkami medycznymi, np. podczas zakupów, w komunikacji miejskiej?

Q: Czy Pana/i zdaniem osoby dorosłe, z którymi Pana/i dziecko ma na co dzień do czynienia, traktują je z poszanowaniem godności?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

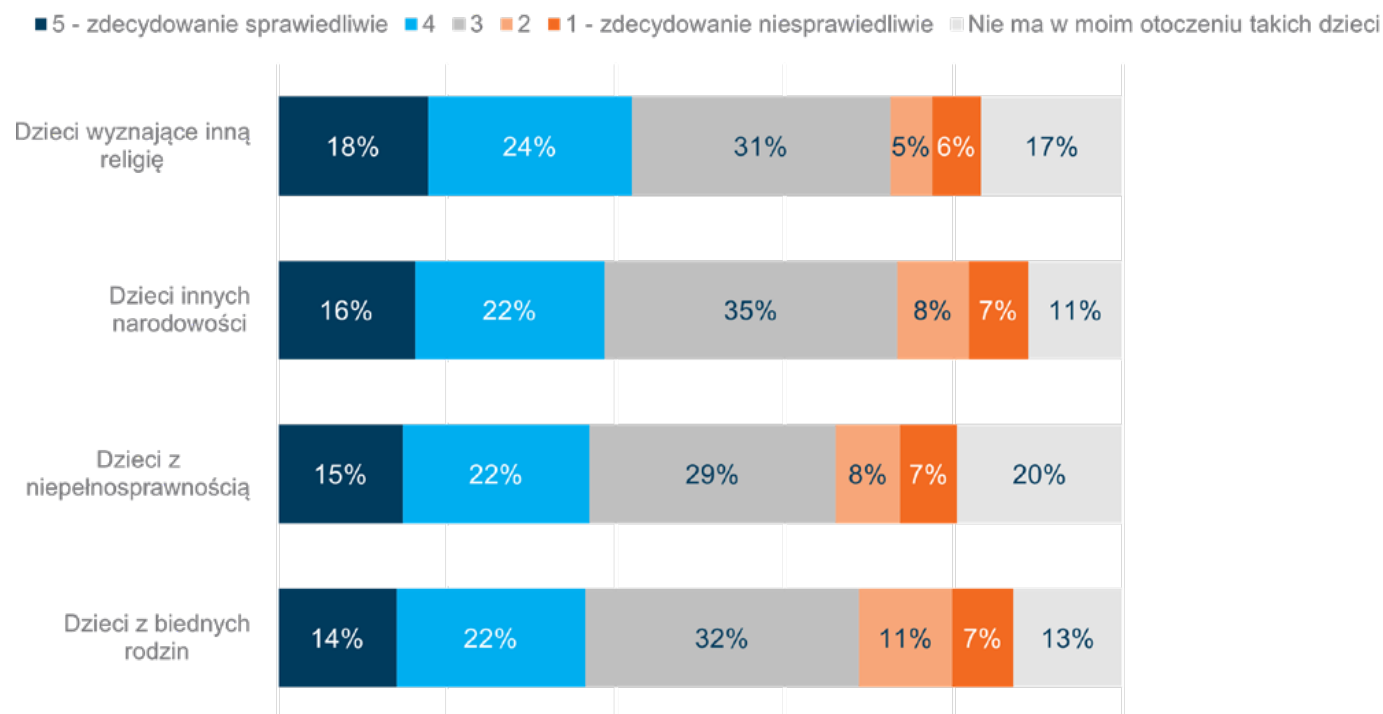

W 2024 roku 46 proc. rodziców uważa, że prawa dzieci są przestrzegane w ich otoczeniu, co jest zbliżone do wyniku z 2019 roku (47 proc.). Wzrósł odsetek osób, które widzą brak poszanowania tych praw, jednak różnica nie jest znacząca. Aktualnie taką opinię podziela 22 proc. badanych. Podobnie stabilne są opinie na temat traktowania dzieci z godnością przez dorosłych – w 2024 roku 64 proc. rodziców uważa, że dzieci są szanowane, co jest wynikiem zbliżonym do 2019 roku (69 proc.).

Sprawiedliwe traktowanie dzieci – perspektywa dzieci

Q: A czy w Twoim najbliższym otoczeniu wymienione grupy dzieci są traktowane sprawiedliwie? Proszę posłużyć się skalą 1-5, gdzie 1 to zdecydowanie niesprawiedliwie, a 5 to zdecydowanie sprawiedliwie.

Deklaracje dzieci (2024: N=1068)

W opinii dzieci i młodzieży, najbardziej sprawiedliwie traktowane wydają się dzieci wyznające inną religię – 42 proc. badanych wskazuje na pozytywne oceny w tym zakresie, choć 11 proc. dostrzega pewne przejawy niesprawiedliwości wobec nich. Nieco gorzej postrzegana jest sytuacja pozostałych grup, ale nie są to duże różnice.

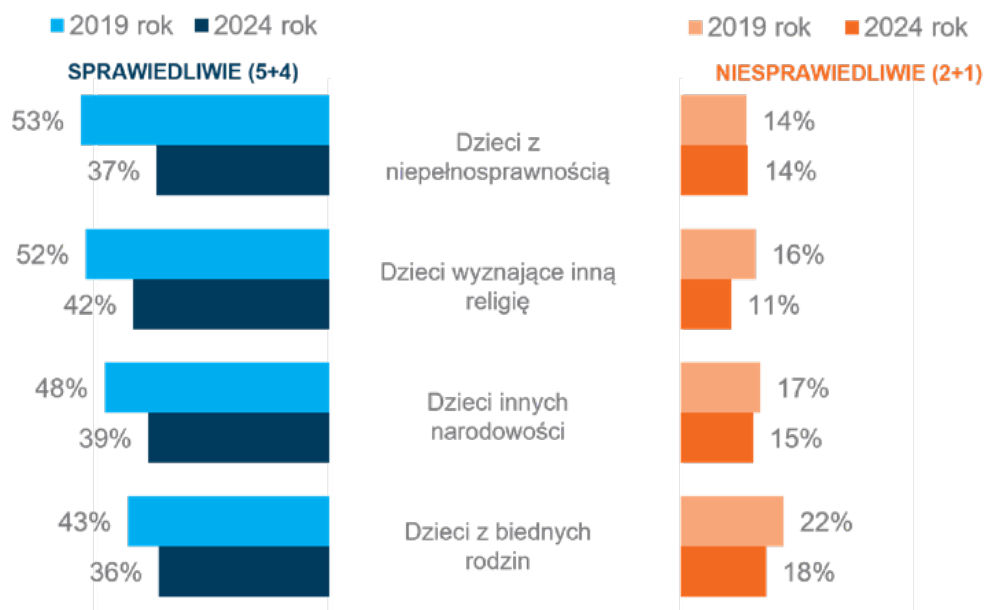
Opinie na temat sprawiedliwego traktowania dzieci innych narodowości oraz dzieci z niepełnosprawnością są niemal identyczne (odpowiednio 38 proc. i 37 proc. wskazań pozytywnych i po 13 proc. negatywnych).

Największe wyzwania mogą dotyczyć dzieci z biednych rodzin – mimo że 36 proc. dostrzega wobec nich sprawiedliwe podejście, aż 18 proc. badanych ocenia ich sytuację jako niesprawiedliwą.

Sprawiedliwe traktowanie dzieci – perspektywa dzieci

Q: A czy w Twoim najbliższym otoczeniu wymienione grupy dzieci są traktowane sprawiedliwie? Proszę posłużyć się skalą 1-5, gdzie 1 to zdecydowanie niesprawiedliwie, a 5 to zdecydowanie sprawiedliwie.

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

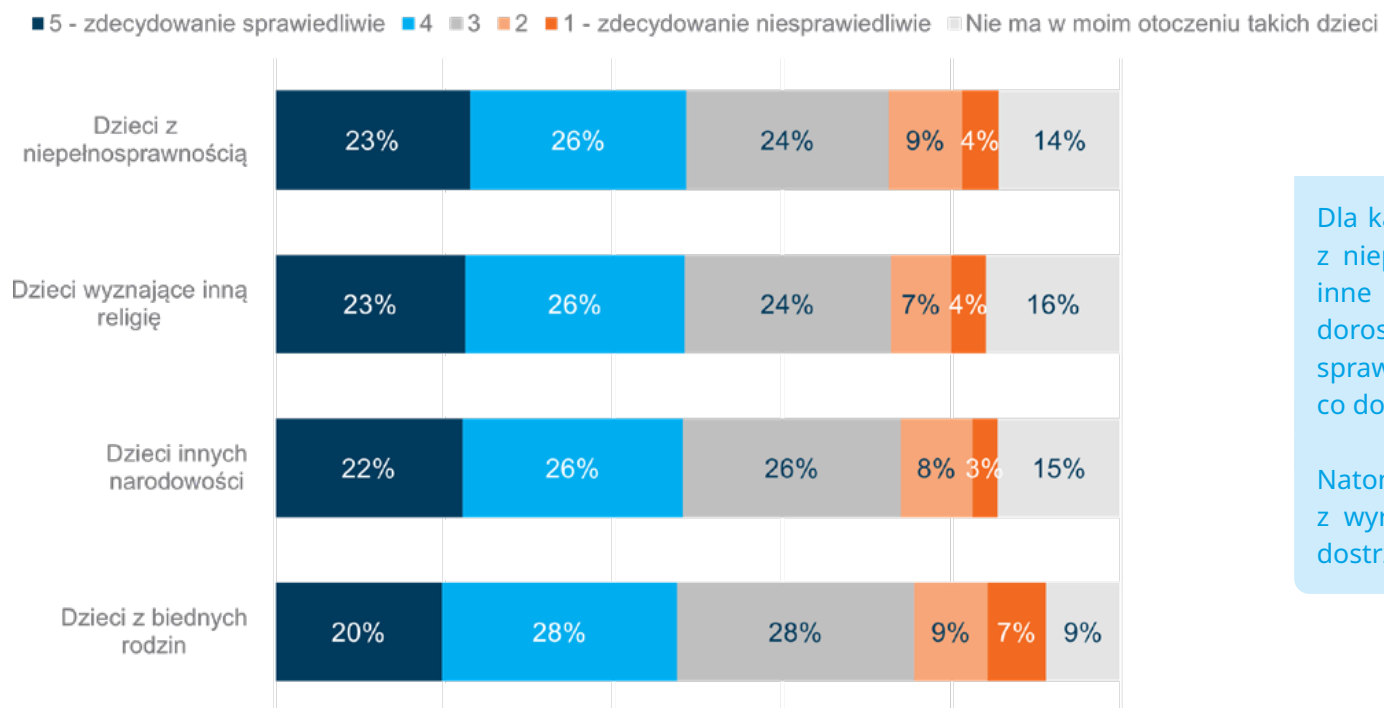

W opiniach młodzieży nadal przeważają opinie o równym traktowaniu poszczególnych grup dzieci. Obserwujemy jednak spadki opinii pozytywnych, a różnicę widać zwłaszcza w przypadku dzieci z niepełnosprawnością (z 53 proc. na 37 proc.). Zmianom tym nie towarzyszą wzrosty opinii negatywnych.

Sprawiedliwe traktowanie dzieci – perspektywa rodziców

Q: Czy w Pana/i najbliższym otoczeniu wymienione grupy dzieci są traktowane sprawiedliwie? Proszę posłużyć się skalą 1-5, gdzie 1 to zdecydowanie niesprawiedliwie, a 5 to zdecydowanie sprawiedliwie.

Deklaracje rodziców (2024: N=600)

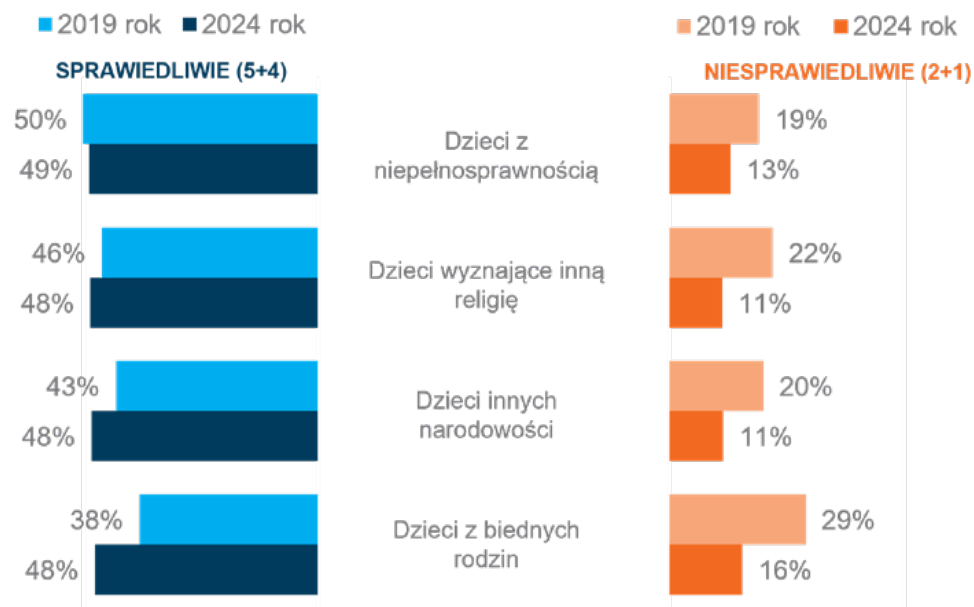
Dla każdej grupy dzieci ujętej w badaniu (dzieci z niepełnosprawnością, wyznający inną religię, inne narodowości, z biednych rodzin) połowa dorosłych respondentów dostrzega, że są one sprawiedliwie traktowane, przy czym pewność co do tego wyraża od 20 do 23 proc. badanych.

Natomiast negatywny stosunek wobec dzieci z wyróżnionych grup w najbliższym otoczeniu dostrzega ponad 10 proc. zapytanych.

Sprawiedliwe traktowanie dzieci – perspektywa rodziców

Q: Czy w Pana/i najbliższym otoczeniu wymienione grupy dzieci są traktowane sprawiedliwie? Proszę posłużyć się skalą 1-5, gdzie 1 to zdecydowanie niesprawiedliwie, a 5 to zdecydowanie sprawiedliwie.

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

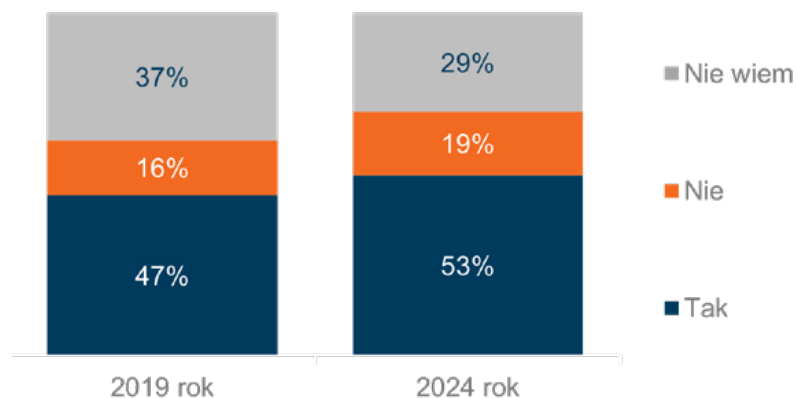

Porównanie wyników wykazało, że na ogół dzieci z poszczególnych grup są aktualnie traktowane lepiej niż w 2019 roku. Rzadziej dostrzegane są sytuacje niesprawiedliwego traktowania, zwłaszcza w przypadku dzieci z biednych rodzin, dzieci innych narodowości oraz dzieci wyznających inną religię.

Przestrzeganie praw dziecka w placówkach medycznych

Q: Czy Pana/i zdaniem prawa dziecka są przestrzegane w placówkach medycznych, np. w przychodniach, szpitalach?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

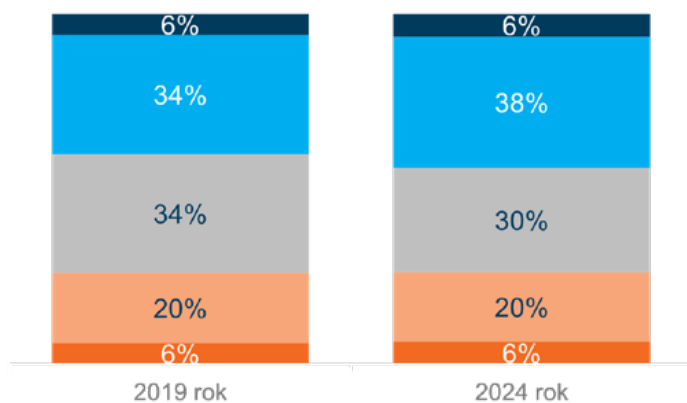

Ponad połowa rodziców (53 proc.) uważa, że prawa dziecka są przestrzegane w placówkach medycznych, co stanowi wzrost o 6 p.p. w stosunku do badania z 2019 roku. Odsetek rodziców, którzy sądzą inaczej, pozostał na podobnym poziomie (aktualnie 19 proc.). Z kolei 29 proc. stanowią osoby niezdecydowane (spadek o 8 p.p.).

Ocena opieki w placówkach medycznych

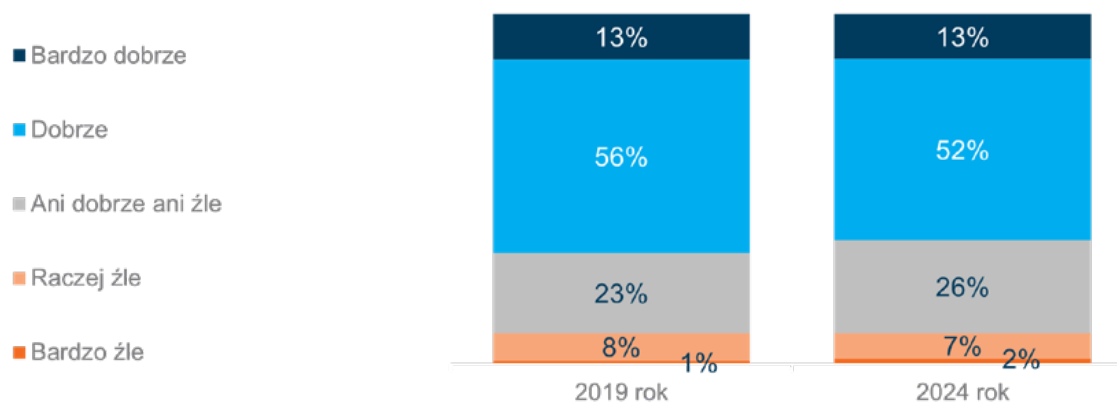
Q: Proszę chwilę pomyśleć o kłopotach zdrowotnych Pana/i dziecka. Jak ocenia Pan/i dostęp do służby zdrowia dla swojego dziecka?

Deklaracje rodziców (2019: N=827; 2024: N=600)

Q: A jak Pan/i ogólnie ocenia stosunek lekarzy do dzieci podczas wizyt lekarskich?

Deklaracje rodziców (2019: N=827; 2024: N=600)

Z analizy odpowiedzi rodziców wynika, że dostęp dzieci do służby zdrowia pozostał na takim samym poziomie jak w 2019 roku. Aktualnie 44 proc. uważa, że jest on dobry, ale 26 proc. negatywnie ocenia ten aspekt.

Nie obserwujemy również różnic w przypadku oceny stosunku lekarzy wobec młodych pacjentów – większość rodziców (65 proc.) twierdzi, że jest on dobry. Co dziesiąty respondent wskazał, że personel medyczny ma zły stosunek do dzieci.

Problemy w zakresie ochrony zdrowia

Q: Z jakimi problemami spotkał/a się Pan/i w swoim najbliższym otoczeniu w zakresie ochrony zdrowia dzieci?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600); Pytanie wielokrotnego wyboru

Konieczność korzystania z płatnych wizyt (46 proc.) i ograniczony dostęp do bezpłatnej opieki zdrowotnej i stomatologicznej (39 proc. i 36 proc.) to nadal główne bolączki rodziców, jednak problemy te są mniej powszechne niż w 2019 roku (różnice na poziomie około 10 p.p.).

Ogólnie dostrzegany jest trend, że poszczególne problemy występują rzadziej niż w 2019 roku, z wyjątkiem ograniczonego dostępu do pomocy psychologicznej (25 proc.) oraz długiego czasu oczekiwania na wizytę u lekarza pediatry (nieznaczny spadek z 33 proc. na 29 proc.).

Marginalny odsetek rodziców nie dostrzega problemów w zakresie ochrony zdrowia dzieci – podobnie jak w 2019 roku jest to 8 proc. wskazań.

WYNIKI BADANIA

PRAWA DZIECKA. SZKOŁA

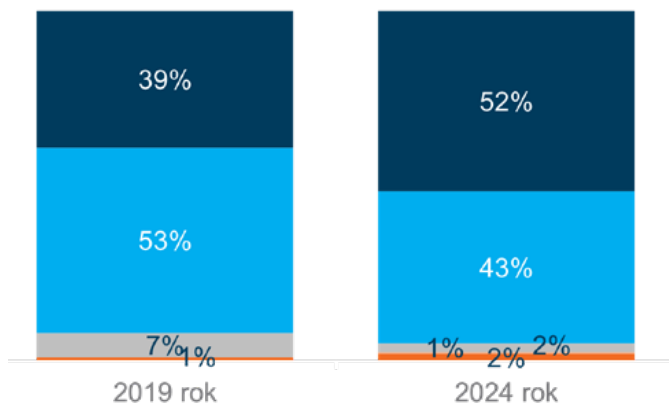
Szkoła z perspektywy uczniów,
rodziców i nauczycieli

Przestrzeganie praw dziecka w szkole

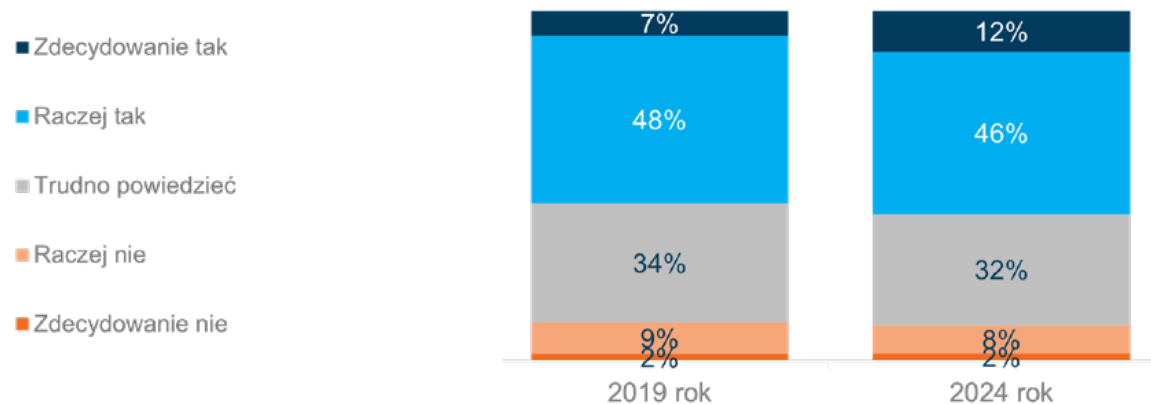
Q: Czy w Pana/i szkole prawa dziecka są przestrzegane?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

Q: Czy Pana/i zdaniem prawa dziecka są przestrzegane w szkołach?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

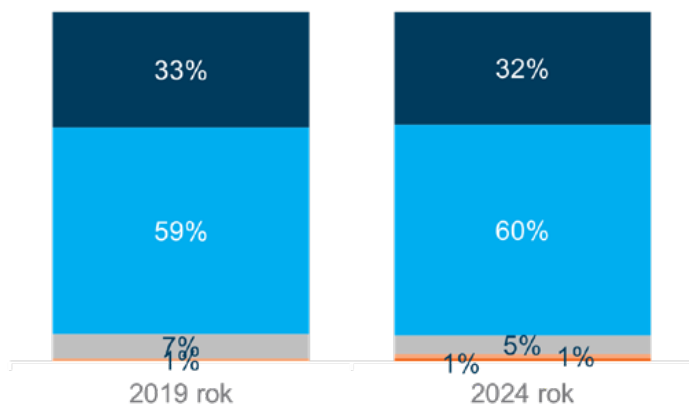
W 2024 roku 52 proc. nauczycieli uważa, że prawa dziecka są zdecydowanie przestrzegane w szkołach, co stanowi wzrost w porównaniu do 39 proc. z 2019 roku. Odsetek nauczycieli odpowiadających „raczej tak” zmniejszył się z 53 proc. do 43 proc., co sugeruje wzrost pewności w ocenie przestrzegania tych praw.

W przypadku rodziców, zmiany są niewielkie. W 2024 roku łącznie 58 proc. rodziców uważa, że prawa dzieci są przestrzegane w szkołach (12 proc. odpowiedzi „zdecydowanie tak” i 46 proc. „raczej tak”), co jest zbliżone do wyniku z 2019 roku (55 proc.).

Bezpieczeństwo dzieci w szkole

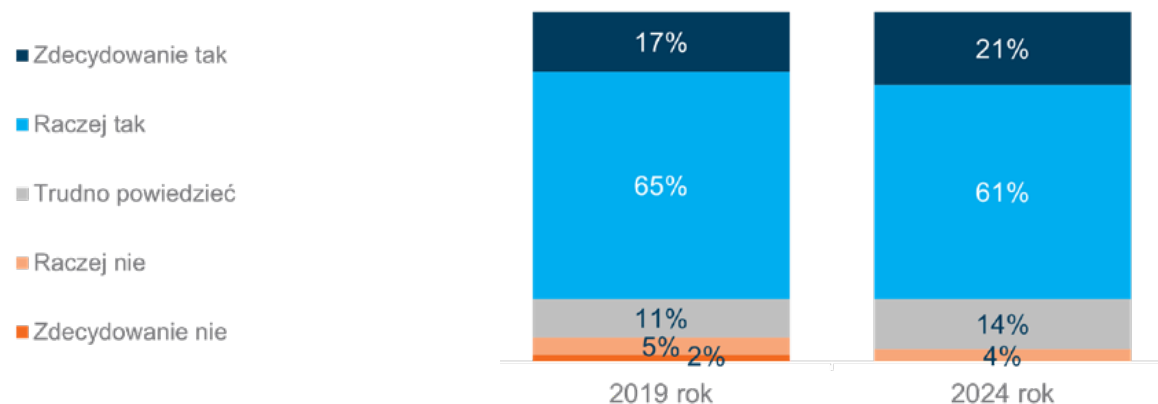
Q: Czy Pana/i zdaniem uczniowie czują się bezpiecznie w Pana/i szkole?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

Q: Czy Pana/i dziecko czuje się bezpiecznie w szkole?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Niemal wszyscy nauczyciele uważają, że uczniowie czują się bezpiecznie w szkole (92 proc.), ale pewność co do tego wyraża co trzeci badany. Odsetek nauczycieli wyrażających wątpliwości pozostaje znikomy. Wyniki te są niemal identyczne jak w pomiarze z 2019 roku.

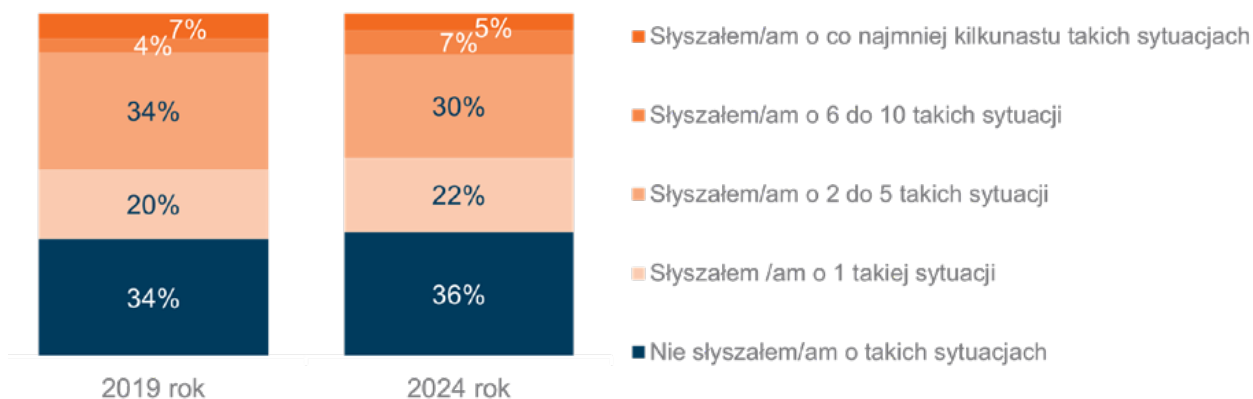
Z perspektywy rodziców, 82 proc. uważa, że ich dzieci czują się bezpiecznie w szkole, lecz co piąty wyraził zdecydowanie. Nie notujemy istotnych różnic w porównaniu z poprzednią falą badania.

Widać więc ogólną stabilność w ocenach bezpieczeństwa dzieci w szkołach.

Opinie rodziców o przemyce rówieśniczej w szkole

Q: Czy w szkole, do której uczęszcza Pana/i dziecko dochodzi do przemyce rówieśniczej wśród uczniów?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Na podstawie deklaracji rodziców dostrzegamy, że poziom występowania przemyce rówieśniczej w szkołach nie zmienił się w stosunku do 2019 roku. Nadal co trzeci badany nie słyszał o takich sytuacjach. Co piąty rodzic o występowaniu przemyce słyszał raz, a ponad połowa badanych – dwa lub więcej razy.

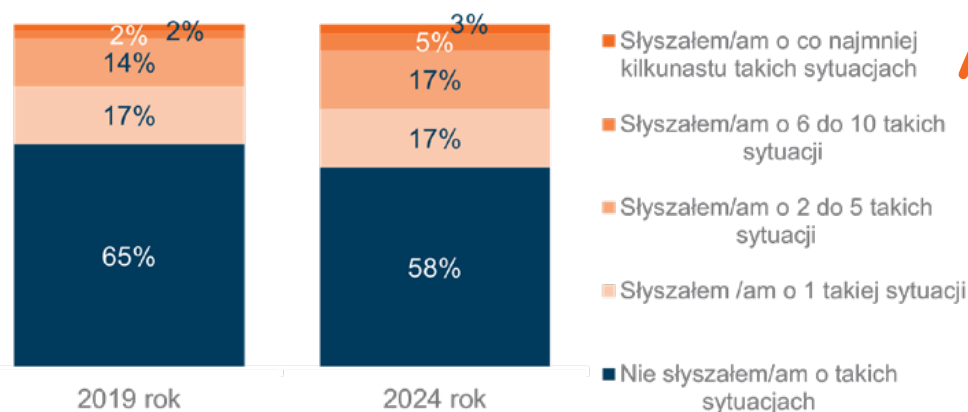

Opinie rodziców o przemocy słownej pracowników szkoły wobec uczniów

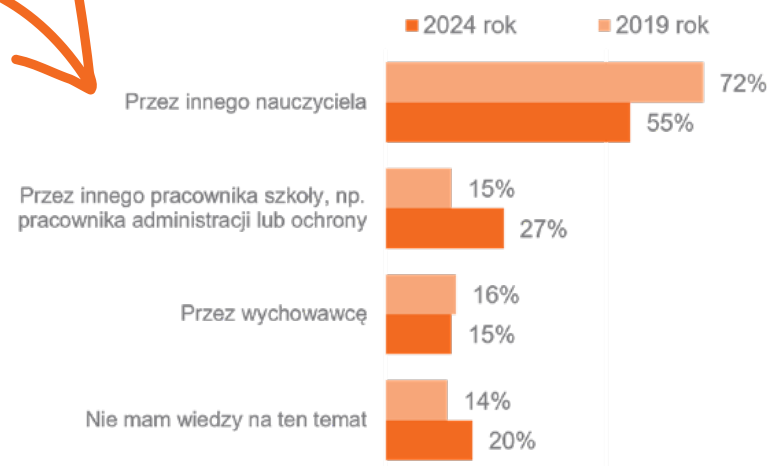
Q: Czy w szkole, do której uczęszcza Pana/i dziecko doszło do sytuacji, w której któryś z uczniów został w szkole obrażony, poniżony przez pracownika szkoły?

Q: Przez kogo dziecko było obrażane lub poniżane?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Deklaracje rodziców (2019: N=284; 2024: N=252);
Odpowiedzi osób, które słyszały o w/w sytuacjach

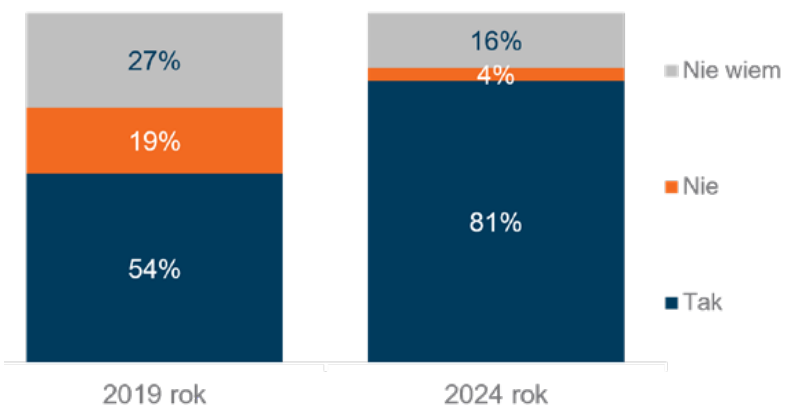
Łącznie 42 proc. badanych rodziców słyszało o przynajmniej jednej sytuacji, w której uczeń został obrażony lub poniżony przez pracownika szkoły, i jest to odsetek zbliżony do wyniku z 2019 roku.

Jeżeli dziecko zostało obrażone, to najczęściej przez nauczyciela innego niż wychowawcę (55 proc. – spadek o 22 p.p.). Co czwarty wskazał pracownika szkoły, który nie jest nauczycielem (wzrost o 12 p.p.), a 15 proc. – wychowawcę (brak istotnych różnic).

Działania nauczycieli w celu zapobiegania łamaniu praw dziecka przez rodziców

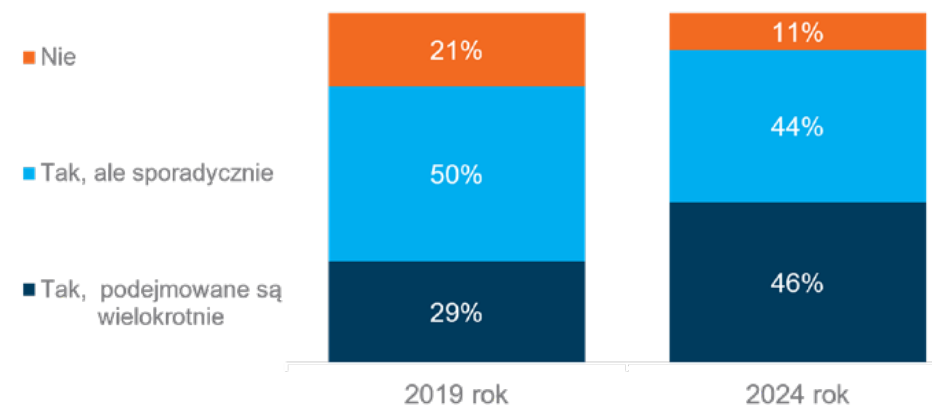
Q: Czy w Pana/i szkole są realizowane działania mające na celu identyfikowanie sytuacji, w których dochodzi do łamania praw dziecka przez rodziców?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

Q: Czy podczas Pana/i rozmów z rodzicami uczniów podejmowane są kwestie, które dotyczą praw dziecka?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

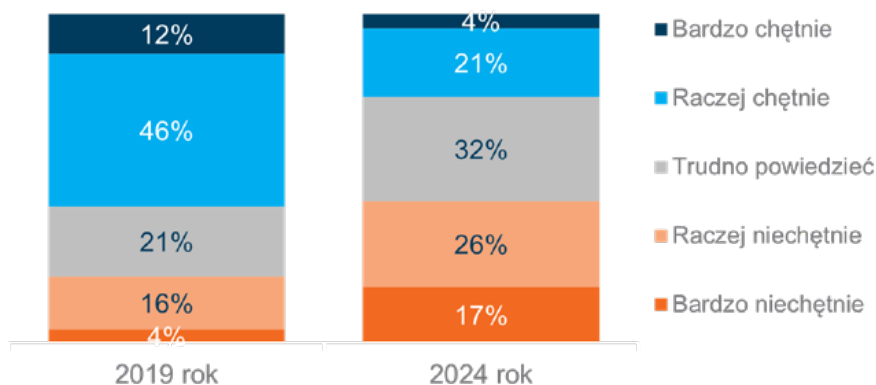
W 2024 roku 81 proc. nauczycieli potwierdza, że w ich szkołach realizowane są działania identyfikujące sytuacje łamania praw dziecka przez rodziców, co stanowi wzrost w porównaniu z badaniem przeprowadzonym w 2019 roku, gdzie odnotowano 54 proc. takich wskazań. Spadł natomiast odsetek nauczycieli, którzy nie są pewni lub zaprzeczają istnieniu takich działań.

Jeśli chodzi o rozmowy z rodzicami uczniów, częstsze podejmowanie tematów dotyczących praw dziecka wzrosło z 29 proc. w 2019 roku do 46 proc. w 2024 roku. Z kolei zmalał odsetek nauczycieli deklarujących sporadyczne podejmowanie tych tematów (44 proc. vs 50 proc.) lub brak tego typu rozmów (11 proc. vs 21 proc.)

Stosunek dzieci do szkoły

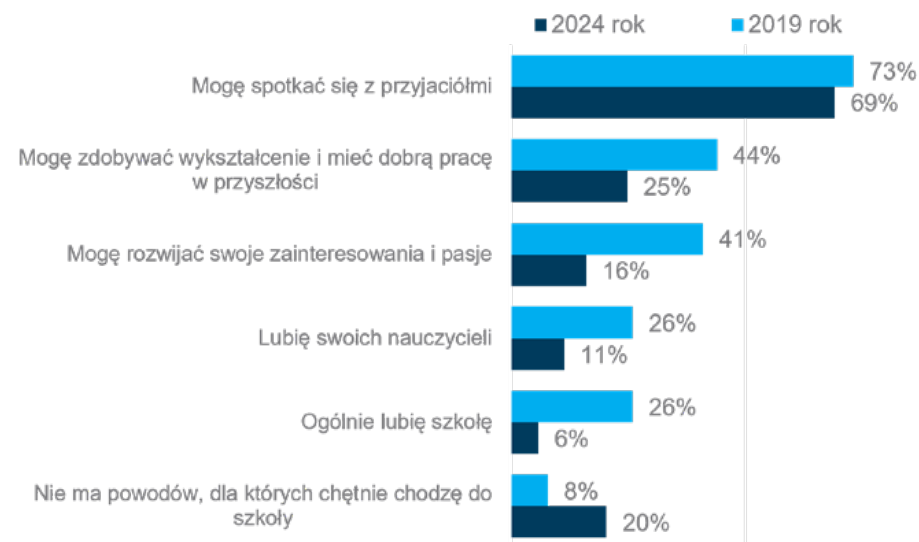
Q: Czy chętnie chodzisz do szkoły?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Q: Co sprawia, że chodzenie do szkoły sprawia Ci przyjemność? Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi.

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068); Maks 3 odpowiedzi

Stosunek dzieci do szkoły

Z deklaracji wynika, że uczniowie przeważnie chodzą do szkoły niechętnie (25 proc. pozytywnych wskazań vs 43 proc. negatywnych), co stanowi wyraźną różnicę w porównaniu z wynikami z 2019 roku, kiedy przewagę stanowiły osoby chętne (58 proc. vs 20 proc.).

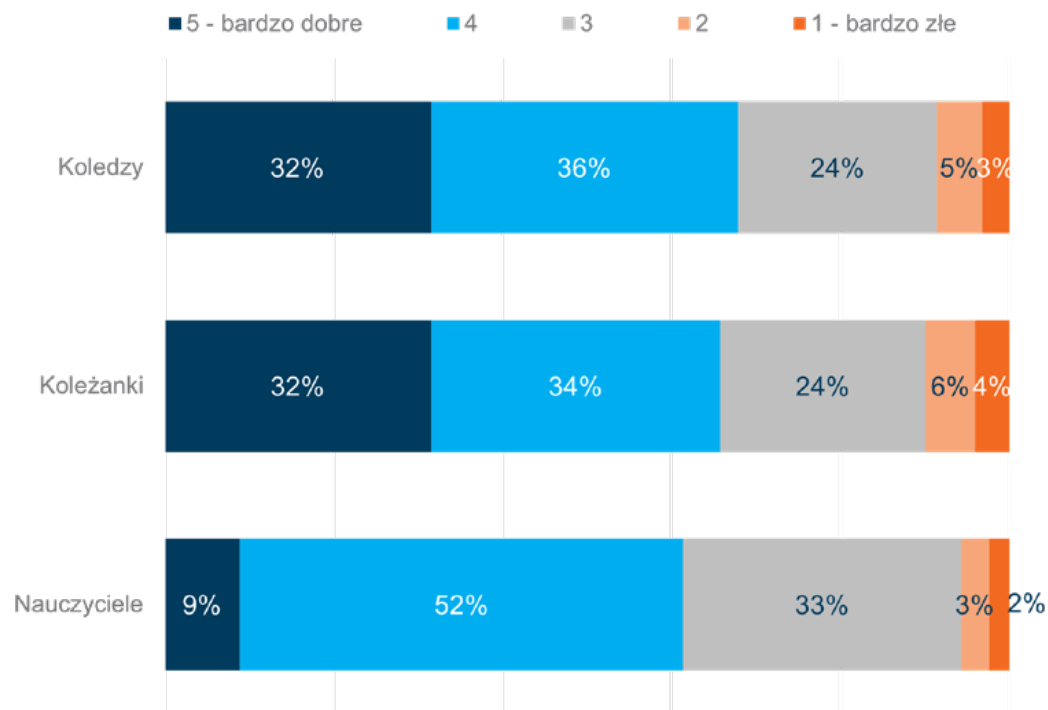
Najważniejszym powodem, dla którego dzieci mogą lubić szkołę, pozostały spotkania z przyjaciółmi (69 proc., wynik podobny do uzyskanego w 2019 roku). Pozostałe aspekty (tj. zdobywanie wykształcenia, rozwój zainteresowań, sympatia wobec nauczycieli i ogólnie wobec szkoły) wyraźnie straciły na znaczeniu. Co piąty uczeń uważa, że nie ma powodów, dla których chętnie chodzi do szkoły, podczas gdy w 2019 roku deklarował tak niespełna co dziesiąty badany.

Relacje w szkole

Q: Określ jakie są Twoje relacje z nauczycielami, kolegami i koleżankami. Posłuż się proszę skalą od 1 do 5, gdzie 1 to „relacje są bardzo złe”, a 5 to „relacje są bardzo dobre”.

Deklaracje dzieci (2024: N=1068)

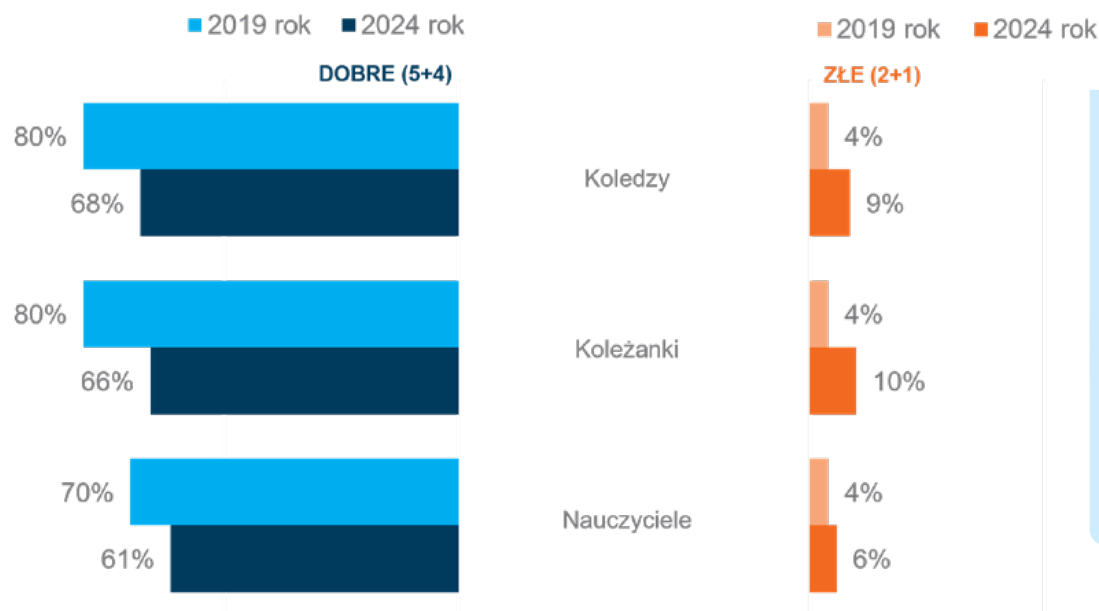
Relacje dzieci w szkole z rówieśnikami są oceniane pozytywnie. Zarówno w przypadku kolegów, jak i koleżanek, po 32 proc. badanych ocenia je jako bardzo dobre, a około 35 proc. jako raczej dobre. Neutralne opinie wyraża po 24 proc., natomiast negatywne wskazania („raczej złe” lub „bardzo złe”) pozostają marginalne, wynosząc zaledwie 8-9 proc.

Kontakty z nauczycielami również są oceniane przeważnie dobrze, choć z mniejszym entuzjazmem. Bardzo dobre relacje wskazuje jedynie 9 proc. dzieci, natomiast 52 proc. ocenia je jako raczej dobre. Neutralny stosunek do nauczycieli deklaruje jedna trzecia uczniów, a negatywne oceny stanowią tylko 5 proc. Wyniki wskazują na ogólnie pozytywny odbiór relacji w środowisku szkolnym, choć w kontaktach z nauczycielami widoczny jest dystans w porównaniu do rówieśników.

Relacje w szkole

Q: Określ jakie są Twoje relacje z nauczycielami, kolegami i koleżankami. Posłuż się proszę skalą od 1 do 5, gdzie 1 to „relacje są bardzo złe”, a 5 to „relacje są bardzo dobre”.

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Relacje dzieci z rówieśnikami w szkole są oceniane w większości pozytywnie, choć w 2024 roku ich jakość spadła w porównaniu do 2019 roku. Dobre relacje z kolegami deklaruje 68 proc. uczniów (wobec 80 proc. wcześniej), a z koleżankami 66 proc. (w porównaniu do 80 proc. w 2019 roku). Negatywne oceny wzrosły z 4 proc. do 9 proc. w przypadku kolegów i z 4 proc. do 10 proc. w przypadku koleżanek.

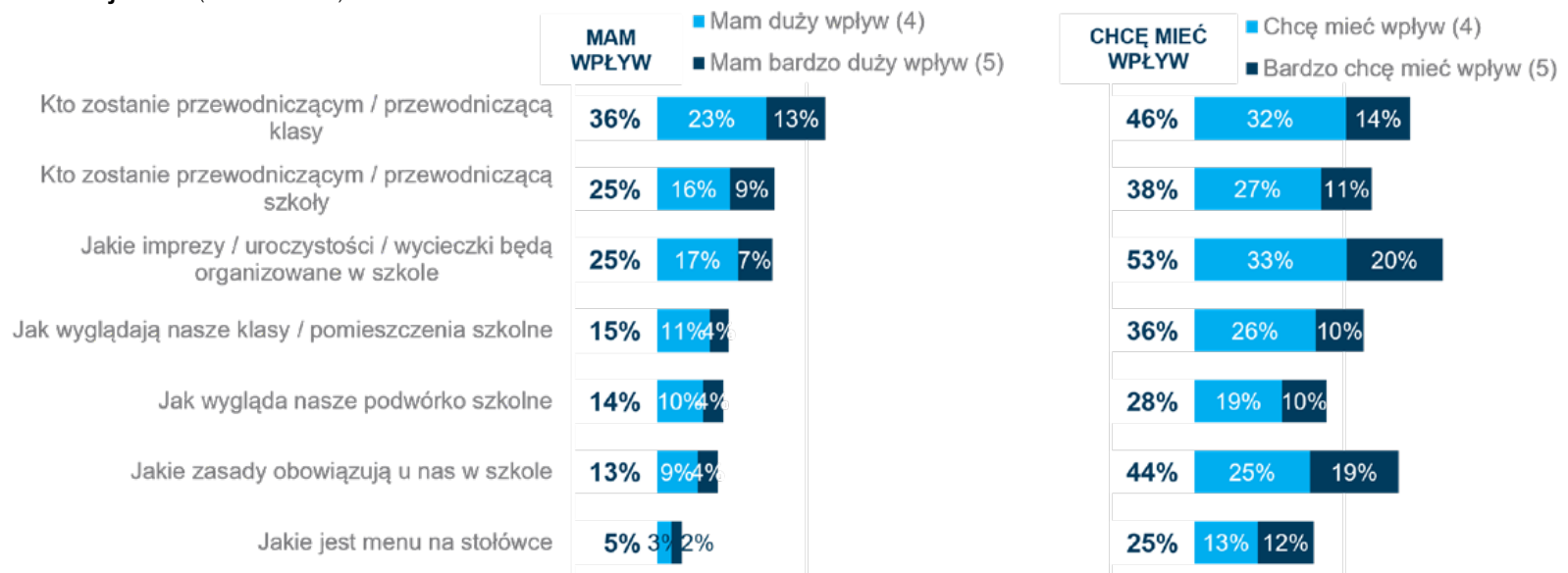
Relacje z nauczycielami są także przeważnie dobre, choć mniej entuzjastyczne niż z rówieśnikami. W 2024 roku pozytywnie ocenia je 61 proc. uczniów, w porównaniu do 70 proc. w 2019 roku. Negatywne oceny w tym obszarze pozostały rzadkie.

Decyzyjność dzieci w szkole – z perspektywy dzieci

Q: Na jakie sprawy miałeś/aś wpływ w tym lub w ostatnim roku szkolnym w swojej szkole? Oceń każdą sprawę na skali od 1 do 5.

Q: A na które sprawy chciał(a)byś mieć wpływ? Określ na skali od 1 do 5.

Deklaracje dzieci (2024: N=1068)

Dzieci mają niskie poczucie wpływu na poszczególne obszary życia szkolnego, nawet w takich aspektach jak wybór przewodniczącego klasy (36 proc.) czy przewodniczącego szkoły (25 proc.). Na trzecim miejscu odnotowano wpływ na organizację imprez/wycieczek (25 proc.). Dla pozostałych obszarów odsetki wskazań pozytywnych są wyraźnie niższe – w przypadku wyglądu pomieszczeń lekcyjnych i otoczenia szkoły oraz obowiązujących zasad na poziomie kilkunastu procent, a w przypadku menu na stołówce jedynie 5 proc.

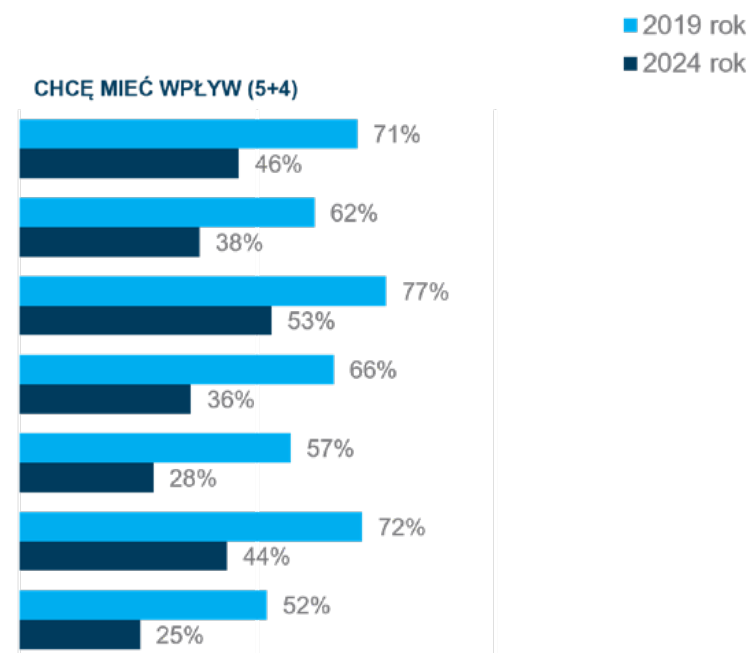
Uczniowie chcą mieć wpływ przede wszystkim na to, jakie imprezy i wycieczki będą organizowane (53 proc.), na wybór przewodniczącego klasy (46 proc.) oraz na zasady obowiązujące w szkole.

Decyzyjność dzieci w szkole – z perspektywy dzieci

Q: Na jakie sprawy miałeś/aś wpływ w tym lub w ostatnim roku szkolnym w swojej szkole?

Q: A na które sprawy chciał(a)byś mieć wpływ?

Deklaracje dzieci (2019: 827; 2024: N=xxx)

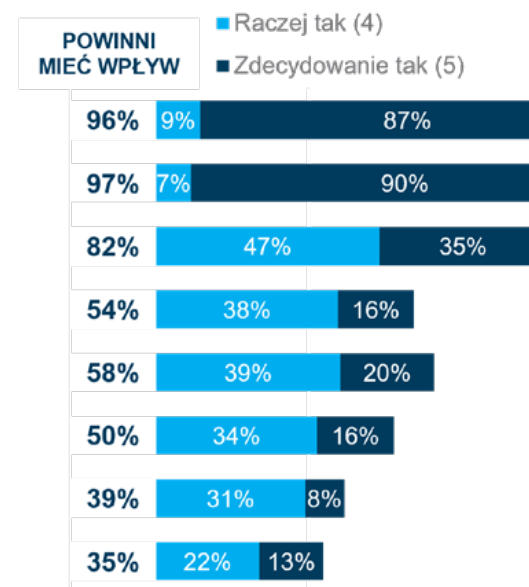
Poczucie wpływu uczniów na poszczególne obszary życia szkolnego jest nieco niższe niż w 2019 roku. Największa różnica dotyczy wyboru przewodniczącego klasy (14 p.p.). Jednocześnie badani wyraźnie rzadziej chcą decydować o poszczególnych aspektach. Notujemy różnice na poziomie od 25 p.p. (dla wyboru przewodniczącego klasy) do 30 p.p. (dla wyglądu pomieszczeń szkolnych).

Decyzyjność dzieci w szkole – z perspektywy nauczycieli

Q: Proszę określić na ile uczniowie w Pana/i szkole mogą decydować o poniższych sprawach? Proszę posłużyć się skalą 1-5.

Q: A na ile zdanie uczniów powinno być brane pod uwagę w poniższych sprawach? Proszę posłużyć się skalą 1-5.

Deklaracje nauczycieli (2024: N=547)

Decyzyjność dzieci w szkole – z perspektywy nauczycieli

Opinie nauczycieli o decyzyjności dzieci różnią się od deklaracji uczniów.

Według nauczycieli, uczniowie mają wpływ przede wszystkim na wybór przewodniczącego klasy oraz szkoły (po 98 proc.) i jest to decydujący wpływ (powyżej 90 proc.). Na trzecim miejscu odnotowano decyzyjność w zakresie organizowanych imprez (66 proc.). Blisko 40 proc. nauczycieli uważa, że uczniowie mogą wpływać na zasady obowiązujące w szkole oraz na wygląd szkolnych pomieszczeń. Obszarami najniższego wpływu w opinii pracowników szkoły są: przebieg szkolnych zajęć (25 proc.), wygląd szkolnego podwórka (25 proc.) oraz menu na stołówce (14 proc.).

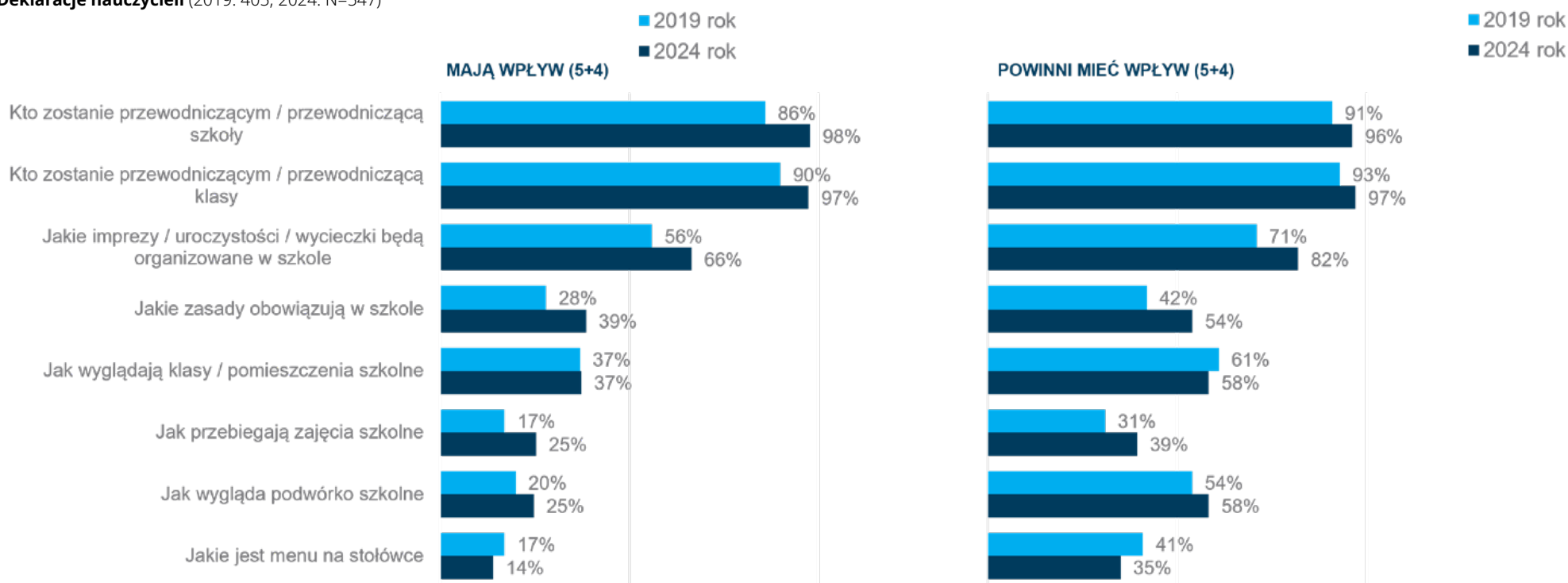
Według nauczycieli uczniowie powinni mieć większy wpływ na poszczególne obszary życia szkolnego. Największe różnice dotyczą przebiegu szkolnych zajęć, wyglądu klas i menu na stołówce (powyżej 20 p.p.).

Decyzyjność dzieci w szkole – z perspektywy nauczycieli

Q: Proszę określić na ile uczniowie w Pana/i szkole mogą decydować o poniższych sprawach?

Q: A na ile zdanie uczniów powinno być brane pod uwagę w poniższych sprawach?

Deklaracje nauczycieli (2019: 405; 2024: N=547)

Analiza danych wykazała, że nauczyciele dostrzegają większy wpływ uczniów na poszczególne obszary życia szkolnego niż w 2019 roku (z wyjątkiem menu szkolnego). Różnice widać przede wszystkim w zakresie organizacji imprez szkolnych (z 56 proc. na 66 proc.) oraz zasad obowiązujących w szkole (z 28 proc. na 39 proc.). W większości przypadków wzrosły odsetki wskazań, że uczniowie powinni mieć większą decyzyjność, z wyjątkiem wyglądu pomieszczeń szkolnych (na tym samym poziomie) oraz menu na stołówce (minimalny spadek).

WYNIKI BADANIA

PRAWA DZIECKA. SZKOŁA

Rola szkoły w przekazywaniu
wiedzy o prawach dziecka

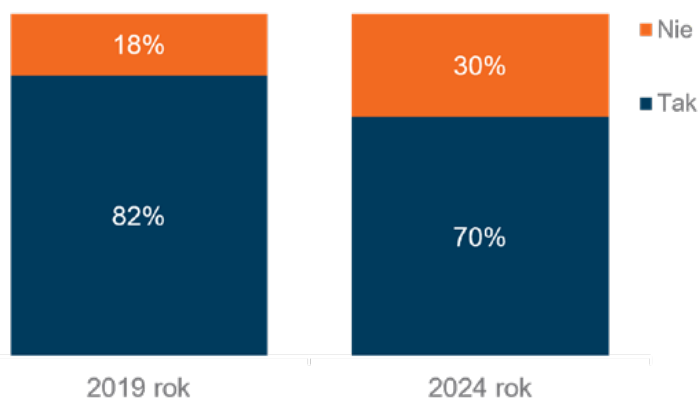

Treści o prawach dziecka na studiach

Q: Czy na etapie przygotowania do pracy nauczyciela lub pedagoga, np. podczas studiów pedagogicznych lub studiów przedmiotowych o specjalności nauczycielskiej, spotkał/a się Pan/i z treściami o prawach dziecka?

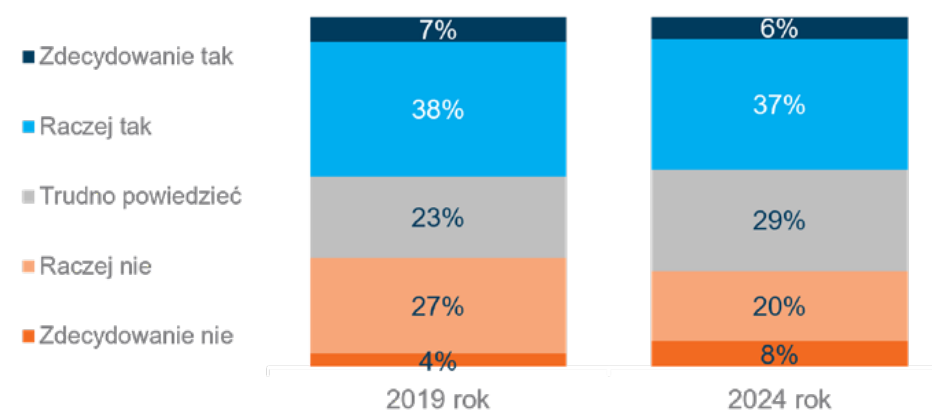
Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

Q: Czy wiedza o prawach dziecka, która została przekazana podczas studiów była w Pana/i ocenie wystarczająca?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=333; 2024: N=382);

Odpowiedzi osób, które spotkały się z treściami o prawach dziecka na studiach

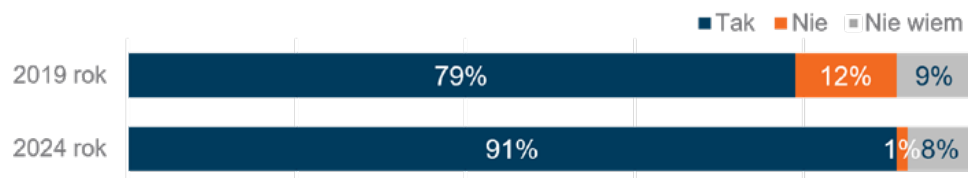

Zdecydowana większość nauczycieli spotkała się z treściami o prawach dziecka na etapie przygotowywania się do zawodu, co deklaruje 70 proc. ankietowanych. Podobnie jak w 2019 roku opinie na temat wystarczalności przekazywanej na studiach wiedzy są podzielone z przewagą pozytywnych wskazań – 43 proc. uważa, że przekazywane treści były wystarczające, a przeciwną opinię wyraziło 28 proc. respondentów (w 2019 roku wyniki były podobne).

Informowanie o prawach dziecka w szkole

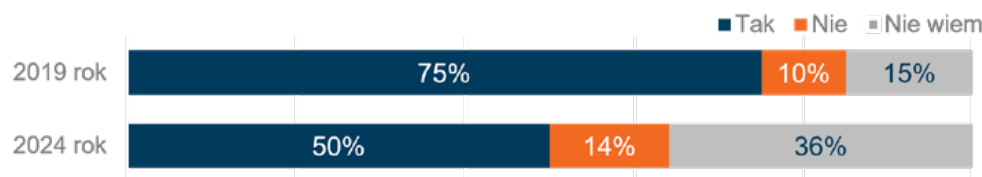
Q: Czy w Pana/i szkole porusza się tematykę praw dziecka?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

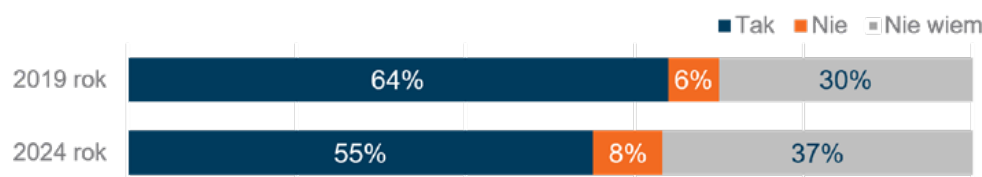
Q: Czy w Twojej szkole przekazywane kiedykolwiek były informacje o prawach dziecka?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Q: Czy w szkole, do której uczęszcza Pana/i dziecko, przekazywane są dzieciom informacje o ich prawach?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Z perspektywy nauczycieli w 2024 roku znacznie częściej wskazywane jest poruszanie tematyki praw dziecka w szkołach. Aż 91 proc. nauczycieli deklaruje, że takie działania mają miejsce, co stanowi wzrost w porównaniu do 79 proc. z 2019 roku. Spadł także odsetek osób, które twierdzą, że tematyka ta nie jest poruszana, co może świadczyć o coraz większym uwzględnianiu praw dziecka w edukacji szkolnej.

Natomiast opinie dzieci wskazują na inny obraz sytuacji. W 2024 roku jedynie połowa uczniów twierdzi, że w ich szkołach przekazywane były informacje o prawach dziecka, co stanowi spadek w stosunku do 75 proc. z 2019 roku. W tegorocznej edycji badania osoby, które wskazały, że dane były przekazywane, zostały zapytane, czy tematyka poruszana była już w aktualnym roku szkolnym – twierdząco odpowiedziało 57 proc. zapytanych.

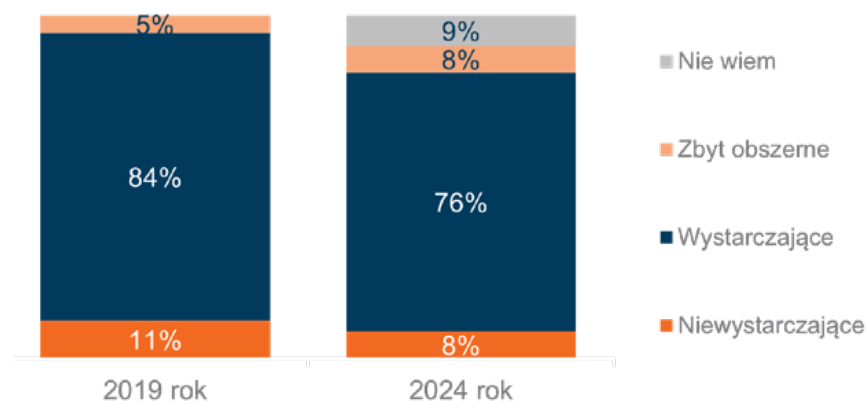
Podobnie wygląda perspektywa rodziców – w 2024 roku 55 proc. z nich uważa, że w szkołach, do których uczęszczają ich dzieci, przekazywane są informacje o prawach dziecka, co również jest wynikiem niższym niż w 2019 roku (różnica 9 p.p.).

Czy informacje o prawach dziecka przekazywane w szkołach są wystarczające?

Q: Czy informacje o prawach dziecka przekazywane Pana/i dziecku w szkole są:

Deklaracje rodziców (2019: N=517; 2024: N=331);

Odpowiedzi osób, które wskazały, że informacje w szkole są przekazywane

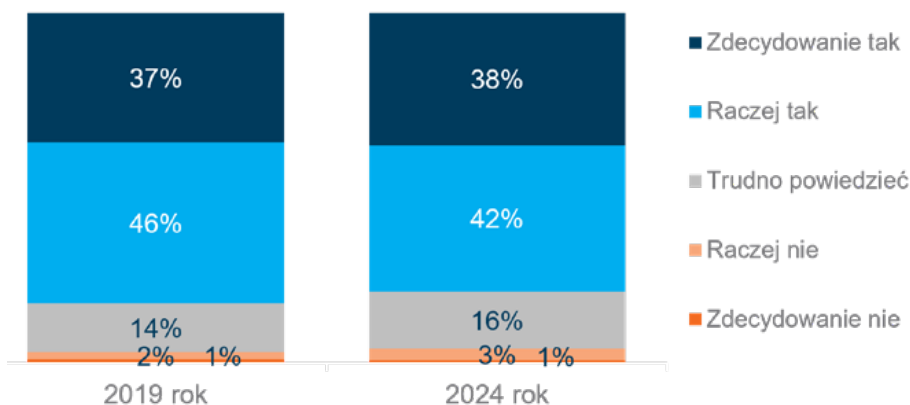
Zdecydowana większość rodziców uważa, że informacje o prawach dziecka przekazywane w szkole są wystarczające, jednak odsetek takich wskazań nieco spadł w porównaniu z poprzednim pomiarem (z 84 proc. na 76 proc.) na rzecz odpowiedzi „nie wiem”.

Według 8 proc. wiedza jest zbyt obszerna, i również 8 proc. wskazało na niewystarczającą (brak istotnych różnic w stosunku do badań z 2019 roku).

Stosunek rodziców do edukacji o prawach dziecka

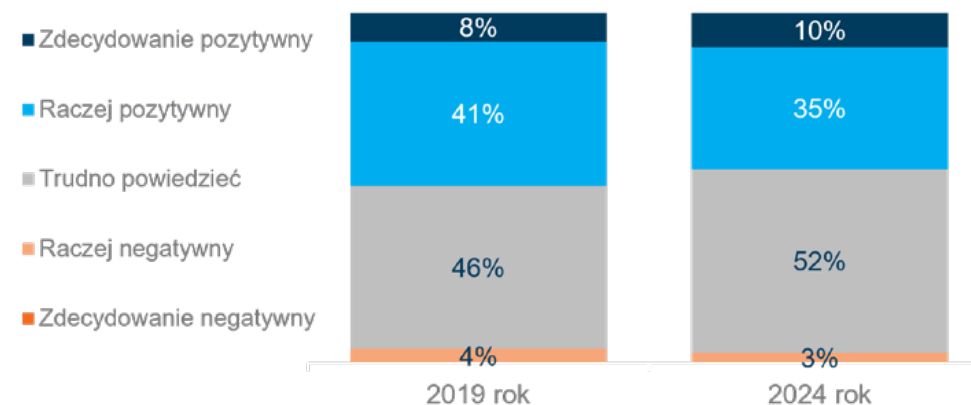
Q: Czy Pana/i zdaniem informacje o prawach dziecka powinny być przekazywane w szkołach?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Q: Jaki stosunek Pana/i zdaniem mają rodzice uczniów do obecności edukacji o prawach dziecka w programie nauczania?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=xxx)

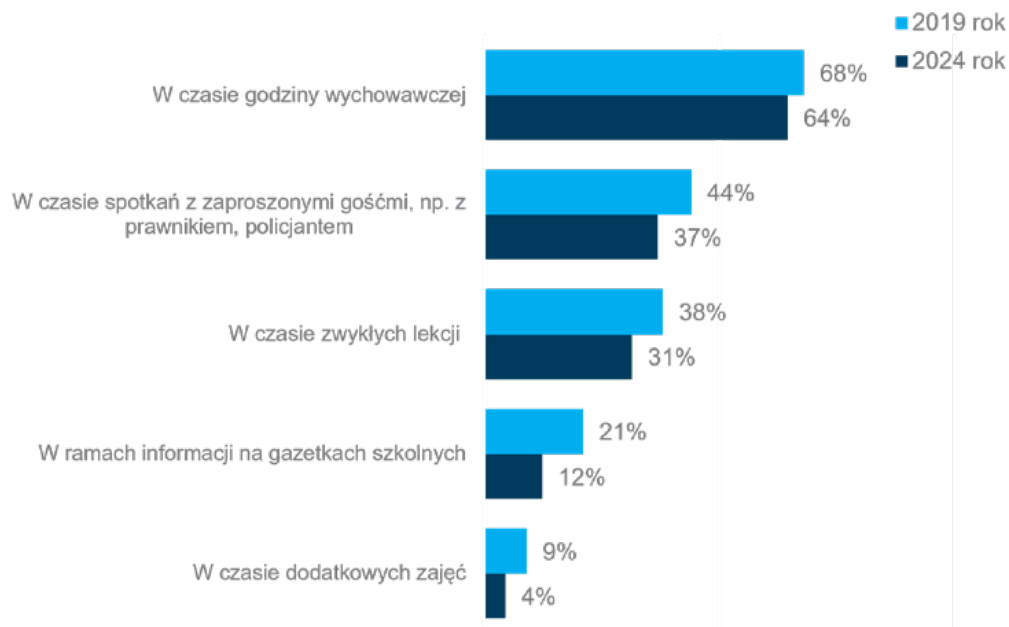
Stosunek rodziców do edukacji o prawach dziecka w szkole nie zmienił się od 2019 roku – nadal osiem na dziesięciu badanych uważa, że informacje o prawach dziecka powinny być przekazywane w szkole. Przeciwnicy takiego rozwiązania stanowią jedynie 4 proc.

Według 45 proc. nauczycieli rodzice mają pozytywny stosunek do obecności tematyki praw dziecka w edukacji, a tylko 3 proc. myśli, że jest przeciwnie. Szerokie grono nauczycieli nie ma wiedzy na ten temat (52 proc.). Nie odnotowano znaczących różnic w porównaniu z wynikami za 2019 rok.

Sposoby przekazywania treści o prawach dziecka w szkołach – perspektywa dzieci

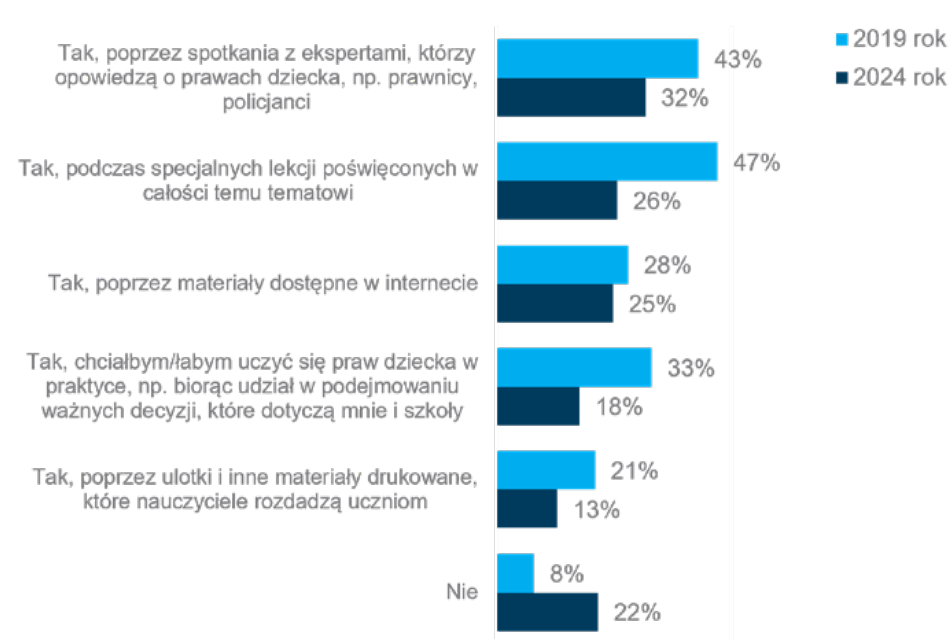
Q: W jaki sposób informacje o prawach dziecka są przekazywane w Twojej szkole?

Deklaracje dzieci (2019: N=608; 2024: N=534); Wielokrotny wybór
Odpowiedzi osób, które wskazały, że w szkole są przekazywane treści o prawach dziecka

Q: Czy chciał(a)byś aby była przekazywana wiedza o prawach dziecka w Twojej szkole, jeśli tak to w jaki sposób?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068); Wielokrotny wybór

Sposoby przekazywania treści o prawach dziecka w szkołach – perspektywa dzieci

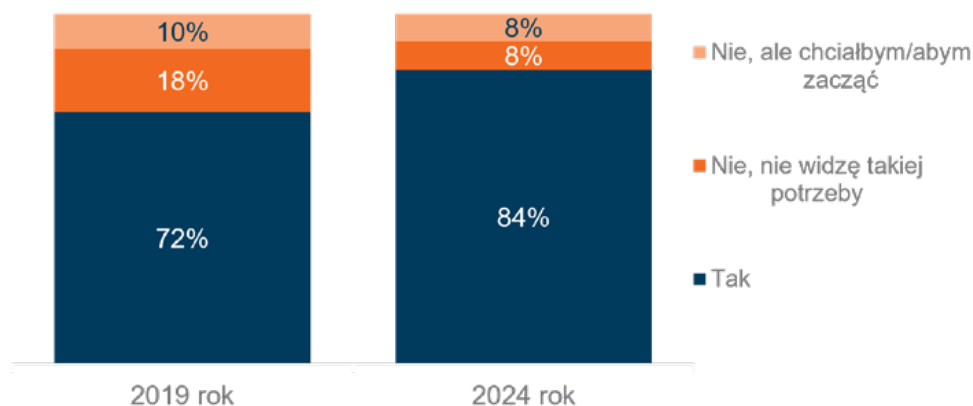
Podobnie jak w 2019 roku, dzieci spotkały się z tematyką praw dziecka głównie na lekcjach godziny wychowawczej (64 proc.). Na kolejnych miejscach notujemy spotkania z gośćmi (37 proc.) oraz zwykłą lekcję (31 proc.). Nie odnotowano znaczących różnic dla tych kategorii. Natomiast niecorazdziej informacje są spotykane w gazetkach szkolnych (spadek z 21 proc. na 12 proc.).

Zgodnie z deklaracjami, dzieci rzadziej wyrażają chęć zdobywania wiedzy na temat praw dziecka w szkole – 22 proc. nie chce, by informacje były przekazywane. Jednocześnie poszczególne formy przekazu są rzadziej preferowane niż w 2019 roku. Jeśli dzieci chcą pozyskiwać wiedzę w szkole, to przede wszystkim poprzez spotkania z ekspertami (32 proc.), podczas dedykowanych lekcji (26 proc.) oraz poprzez materiały dostępne w internecie (25 proc.).

Przekazywanie treści o prawach dziecka przez nauczycieli

Q: Czy w swojej pracy dydaktycznej uwzględnia Pan/i tematy związane z prawami dziecka?

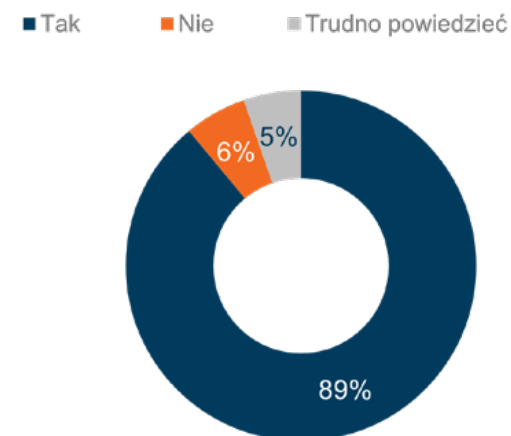
Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547)

Q: Czy w aktualnym lub poprzednim roku szkolnym przekazywał/a Pan/i uczniom informacje o prawach dziecka?

Deklaracje nauczycieli (2024: N=547)

Odpowiedzi osób, które uwzględniają tematykę praw dziecka w pracy.

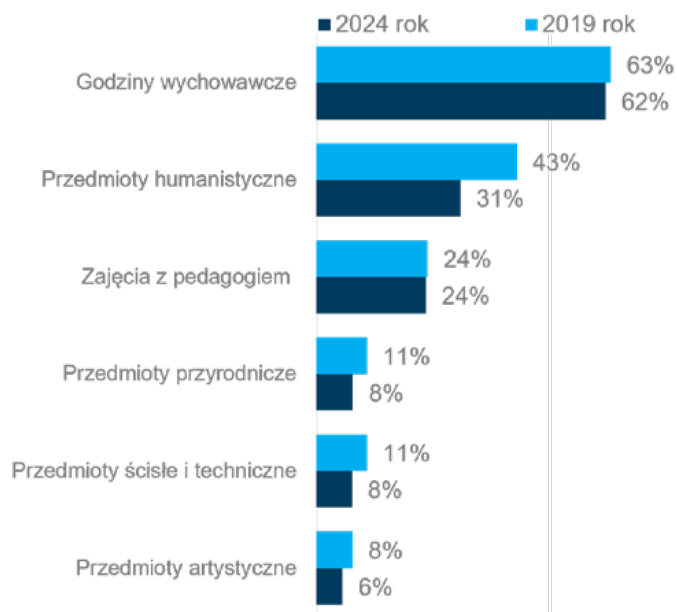
Nauczyciele częściej niż w 2019 roku uwzględniają tematykę praw dziecka w swojej pracy (84 proc., różnica 12 p.p.), a także częściej dostrzegają taką potrzebę (8 proc. – nie uwzględnia, gdyż nie widzi potrzeby, a w 2019 roku było 18 proc. takich wskazań).

Niemal 9 na 10 nauczycieli, którzy uwzględniają tematykę praw dziecka w swojej pracy, przekazywało uczniom wiedzę z tego zakresy w aktualnym lub ubiegłym roku szkolnym.

Sposoby przekazywania treści o prawach dziecka w szkołach – perspektywa nauczycieli

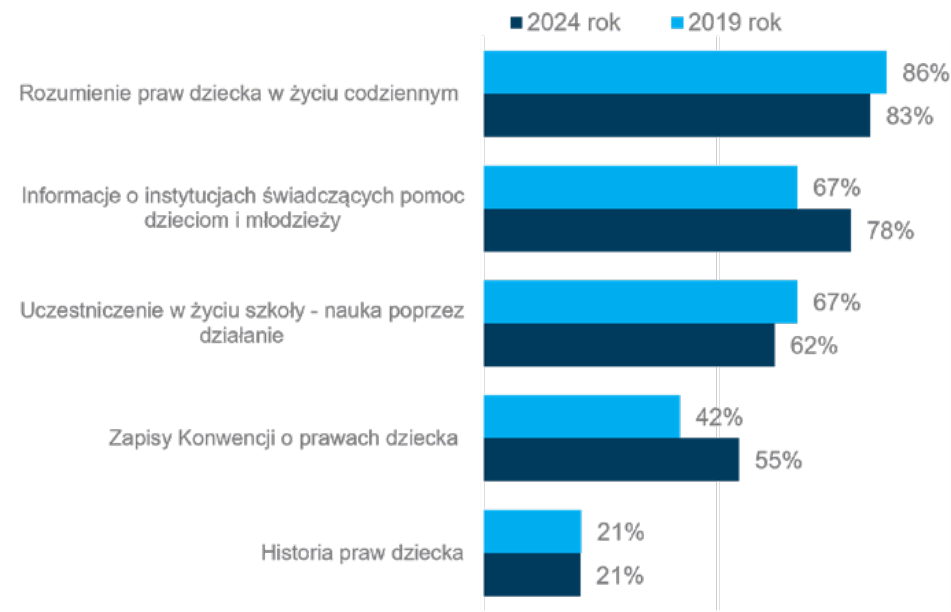
Q: W ramach jakich przedmiotów porusza Pan/i prawa dziecka?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=291; 2024: N=460); Wielokrotny wybór
Odpowiedzi osób, które wskazały, że poruszają tematykę praw dziecka

Q: Jakie treści o prawach dziecka przekazał/a Pan/i w aktualnym lub poprzednim roku szkolnym?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=291; 2024: N=409); Wielokrotny wybór
Odpowiedzi osób, które wskazały, że poruszyły tematykę praw dziecka

Sposoby przekazywania treści o prawach dziecka w szkołach – perspektywa nauczycieli

Podobnie jak w 2019 roku, prawa dziecka poruszane są najczęściej podczas godziny wychowawczej (ponad 60 proc. w obydwu pomiarach). Ponownie na drugim miejscu są przedmioty humanistyczne, lecz wskazywane rzadziej (31 proc., różnica 12 p.p.). Podium zamykają zajęcia z pedagogiem (po 24 proc.). Nadal nieliczni poruszają tematykę praw dziecka podczas lekcji przedmiotów przyrodniczych, ścisłych czy artystycznych.

Rozumienie praw dziecka w życiu codziennym i informacje o instytucjach świadczących pomoc to treści przekazywane najczęściej (około 80 proc.). O ile hierarchia przekazywanych treści jest podobna, to notujemy wzrost odsetka wskazań na zapisy Konwencji o prawach dziecka (z 42 proc. na 55 proc.) oraz informacje o instytucjach świadczących pomoc dzieciom i młodzieży (z 67 proc. na 78 proc.).

Efekty edukacji o prawach dziecka

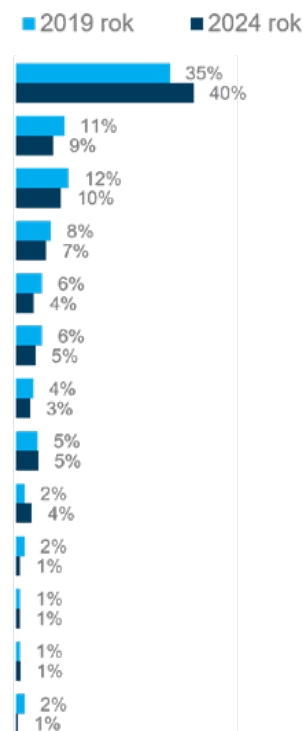
Q: Jakie efekty Pana/i zdaniem przynosi edukacja o prawach dziecka?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547); Maks. 5 odpowiedzi

Q: A który ze wskazanych efektów Pana/i zdaniem występuje najczęściej?

Deklaracje nauczycieli (2019: N=405; 2024: N=547);

Według nauczycieli edukacja o prawach dziecka przede wszystkim zwiększa świadomość dzieci w tym zakresie – zarówno w 2019, jak i 2024 roku jest to najczęściej wskazywany efekt, z wynikiem około 68 proc (40 proc. najważniejszy). Kształtowanie przyjaznej atmosfery w szkole oraz rozwijanie umiejętności korzystania z praw dzieci są również istotnymi rezultatami, a ich znaczenie nieco wzrosło w 2024 roku. Z drugiej strony, negatywne efekty takie jak nadmierne skupienie na własnych potrzebach, anarchiczne postawy czy prezentowanie niewłaściwych wzorców zachowania są wymieniane rzadko i stanowią niewielki odsetek odpowiedzi, około 10 proc. Wyniki sugerują, że edukacja o prawach dziecka postrzegana jest głównie jako pozytywna, wspierająca świadomość i relacje społeczne wśród uczniów.

WYNIKI BADANIA

ZAINTERESOWANIA DZIECKA. PARTYCYPACJA W ŻYCIU SPOŁECZNYM

Tematy istotne dla dzieci – z perspektywy rodziców

Q: Który z poniższych tematów Pana/i zdaniem jest najważniejszy dla Pana/i dziecka?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600); Jedna odpowiedź

W obu badanych latach rodzice najczęściej wskazują zdrowie oraz radzenie sobie z problemami emocjonalnymi jako najważniejsze tematy dla ich dzieci, utrzymując stały poziom zainteresowania (1 na 3 badanych).

Tematy związane z przyszłą pracą, edukacją i życiem szkolnym pozostają na podobnym poziomie, zyskując nieco poniżej 20 proc. wskazań.

Bezpieczeństwo w internecie oraz kwestie agresji i przemocy również pozostają stabilne (ok. 10 proc.).

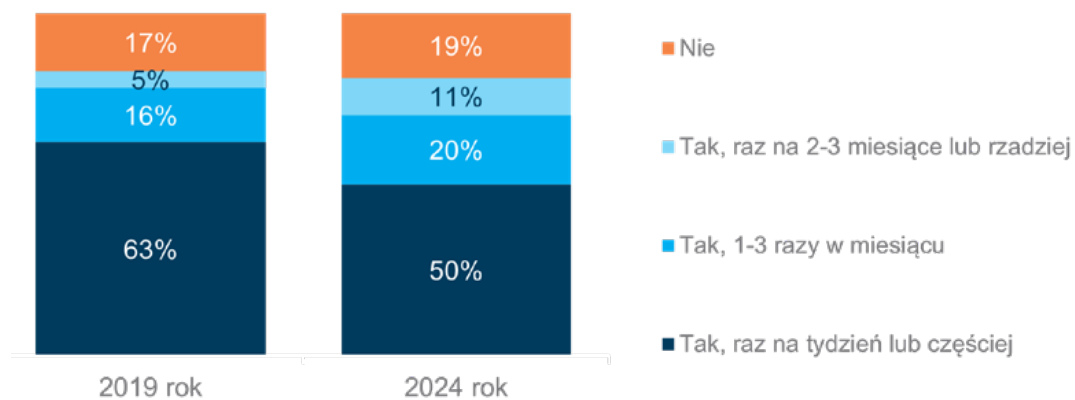
Podobnie jak w 2019 roku, najniższym zainteresowaniem charakteryzuje się ekologia (aktualnie 7 proc.).

Opinie rodziców i dzieci w zakresie istotnych tematów są ze sobą spójne.

Udział w zajęciach pozaszkolnych – perspektywa rodziców

Q: Czy Pana/i dziecko podejmuje dodatkowe aktywności pozaszkolne, np. udział w zajęciach sportowych, warsztatach, kołach zainteresowań?

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600)

Zgodnie z deklaracjami rodziców, odsetek uczniów zaangażowanych w zajęcia pozaszkolne pozostał na podobnym poziomie (ponad 80 proc.), spadła za to częstotliwość podejmowania aktywności. Aktualnie 50 proc. wskazało, że ich dzieci angażują się przynajmniej raz w tygodniu (spadek o 13 p.p.), natomiast łącznie 31 proc. zadeklarowało, że ich dzieci uczestniczą w zajęciach rzadziej (wzrost o 10 p.p.).

Powody braku aktywności pozaszkolnej – perspektywa rodziców

Q: Dlaczego Pana/i dziecko nie podejmuje dodatkowych aktywności pozaszkolnych?

Deklaracje rodziców (2019: N=134; 2024: N=113); Pytanie wielokrotnego wyboru; Odpowiedzi osób, które wskazały, że ich dzieci nie podejmują aktywności; Możliwość wskazania wielu odpowiedzi.

Przyczyny braku zaangażowania w zajęcia dodatkowe pozostają tożsame z tymi z 2019 roku. – nie notujemy znaczących różnic w tym zakresie. Przede wszystkim rodzice wskazują na brak zainteresowania u dzieci (43 proc.). Na kolejnym miejscu znalazły się przeciążenie zajęciami szkolnymi (26 proc.) oraz nieatrakcyjną ofertę zajęć dodatkowych.

Część osób niezaangażowanych jest wykluczonych z powodu braku środków finansowych (17 proc.) lub z powodu dużej odległości miejsca zamieszkania (14 proc.).

Podjęmowane i najciekawsze aktywności pozaszkolne – perspektywa rodziców

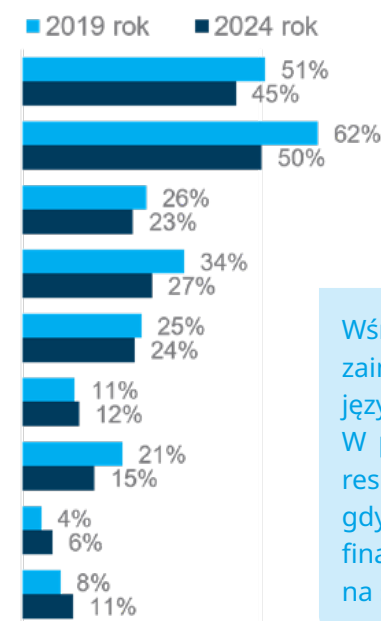
Q: Jakie dodatkowe aktywności pozaszkolne podejmuje Pana dziecko?

Deklaracje rodziców (2019: N=673; 2024: N=487);
Odpowiedzi osób, które wskazały, że ich dzieci są zaangażowane

Q: (...) W jakie aktywności pozaszkolne chciałby/aby Pan/i zaangażować swoje dziecko? (w przypadku braku ograniczeń)

Deklaracje rodziców (2019: N=807; 2024: N=600);

Wśród ogółu rodziców, nieco większym zainteresowaniem cieszy się nauka języków obcych niż zajęcia sportowe. W przypadku lekcji językowych 50 proc. respondentów chciałoby zapisać dziecko, gdyby nie mieli żadnych ograniczeń (np. finansowych czy lokalizacyjnych), z kolei na sport – 45 proc.

Do najczęściej podejmowanych aktywności pozaszkolnych należą zajęcia sportowe (55 proc.) oraz nauka języków obcych (43 proc.). Na trzecim miejscu, ale z wyraźnie niższą frekwencją, odnotowano zajęcia muzyczne (23 proc.). Nieliczni angażują się w działania społeczne w miejscu zamieszkania (7 proc.), grupy religijne (8 proc.), działania proekologiczne (9 proc.). Nie notujemy istotnych różnic w stosunku do poprzedniego pomiaru.

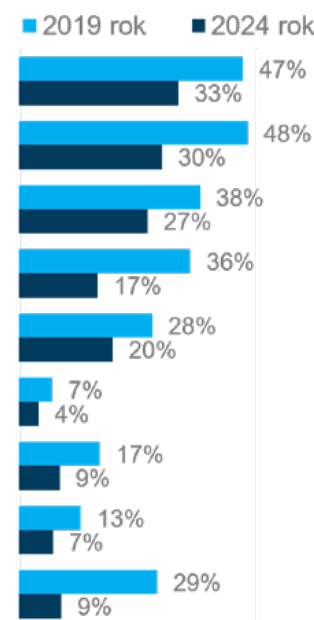
Podjęmowane i najciekawsze aktywności pozaszkolne – perspektywa dzieci

Q: W których zajęciach pozaszkolnych uczestniczysz w tym roku szkolnym?

Deklaracje dzieci (2019: N=827; 2024: N=1068)

Q: A gdybyś miał/a możliwość zaangażowania się w jakiegokolwiek działania to, co by to było? Wskaż wszystkie działania, które chciałbyś/chciałabyś kontynuować lub zacząć.

Zgodnie z deklaracjami dzieci, poziom ich zaangażowania w aktywności pozaszkolne spadł, co dotyczy przede wszystkim udziału w zajęciach sportowych (z 49 proc. na 36 proc.) oraz działań charytatywnych (z 29 proc. na 13 proc.), i na rzecz środowiska (z 17 proc. na 4 proc.). Jednocześnie dzieci są wyraźnie mniej zmotywowane, by angażować się w zajęcia dodatkowe. W 2019 roku tylko 14 proc. nie uczestniczyło w zajęciach dodatkowych, a jedynie 6 proc. nie chciało tego robić. Aktualnie sytuacja wygląda inaczej – odnotowaliśmy 27 proc. niezaangażowanych uczniów, ale aż 22 proc. nie odczuwa takiej potrzeby.

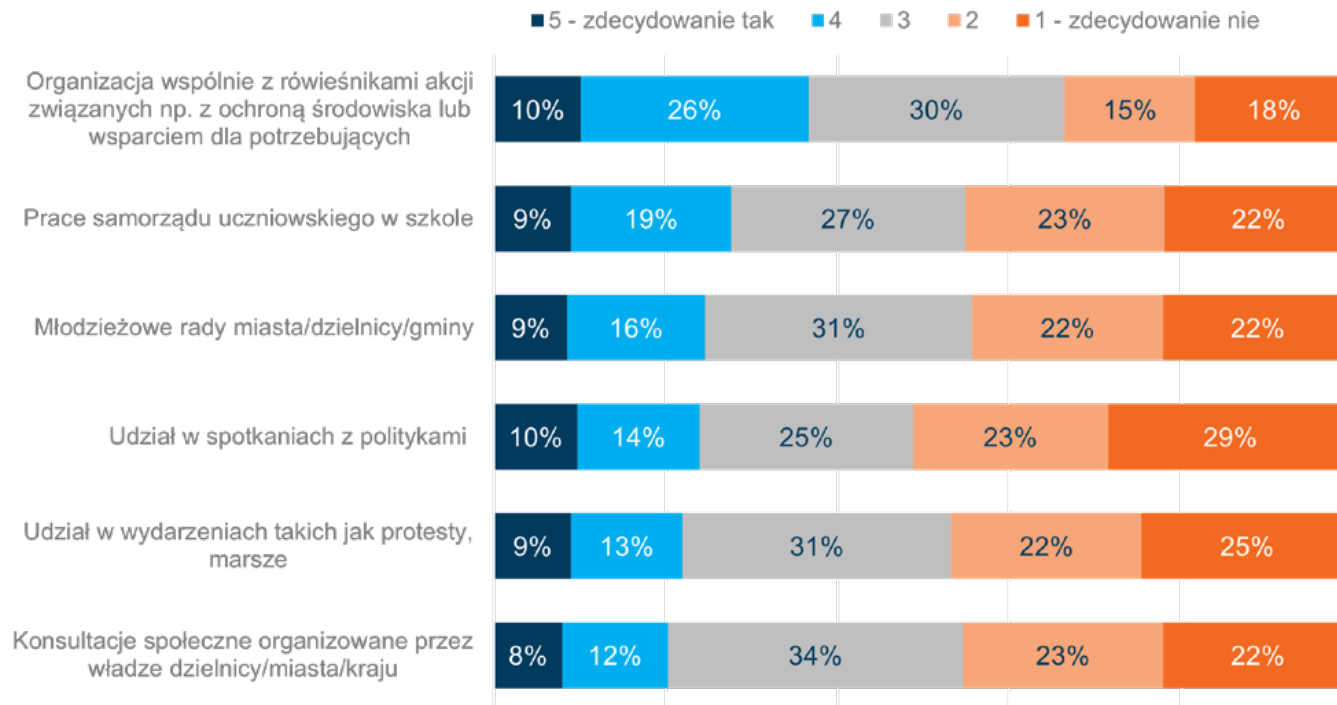
W większości przypadków odsetek zaangażowanych jest porównywalny do poziomu zainteresowania daną aktywnością. Różnice obserwujemy w przypadku realizacji zainteresowań i zajęć muzycznych/tanecznych, gdzie odsetki osób chętnych, by się zaangażować są wyższe niż odsetki uczestników.

Gotowość do zaangażowania się w działania społeczne

Q: Gdybyś miał/a możliwość uczestnictwa w następujących działaniach to czy brałbyś/abyś w nich udział? Od zdecydowanie tak do zdecydowanie nie (1-5).

Deklaracje dzieci (2024: N=1068)

Zainteresowanie dzieci uczestnictwem w działaniach społecznych jest stosunkowo niskie. Najbardziej atrakcyjne wydają się być inicjatywy podejmowane z rówieśnikami związane z organizowaniem akcji na rzecz ochrony środowiska lub wsparcia potrzebujących – łącznie 36 proc. badanych chciałoby się w nie zaangażować.

Dla pozostałych inicjatyw poziom zainteresowania wynosi 20-28 proc.

Wyraźnie dominują postawy neutralne i niechętnie wobec większości działań. Negatywnie wyróżnia się udział w spotkaniach z politykami – 52 proc. młodych respondentów nie chciałoby uczestniczyć w tego typu wydarzeniach.

Dzieciom zadano również pytanie uzupełniające, czy są jakieś inne działania, w które chciałoby się zaangażować. Z analizy danych wyłoniła się jedna kategoria – aktywności związane z rozwojem pasji i sportem, które zostały wskazane spontanicznie przez 4 proc. badanych.

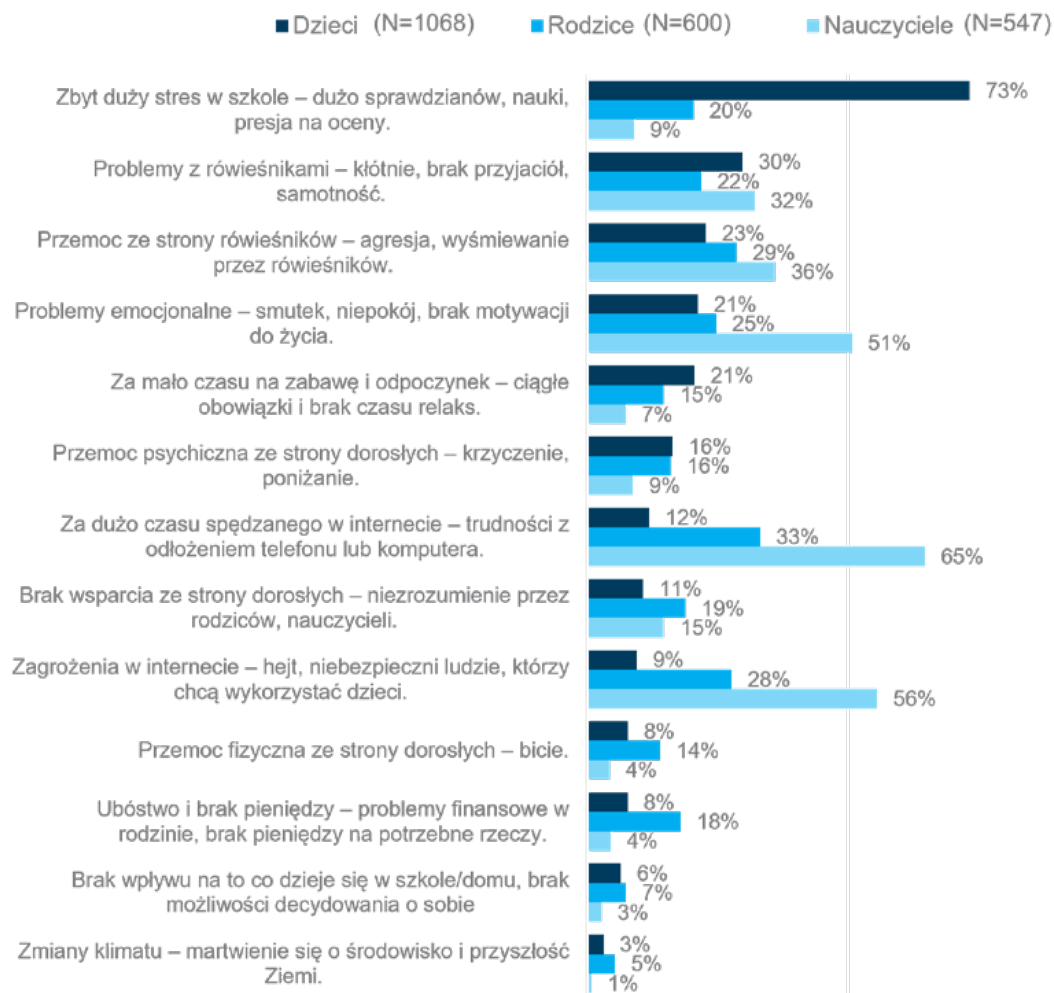
WYNIKI BADANIA

WYZWANIA NA PRZYSZŁOŚĆ

Wyzwania - najważniejsze problemy dzieci i młodzieży do pilnego podjęcia

Q: Jakie są Twoim (Pana/i) zdaniem najpoważniejsze problemy polskich dzieci i młodzieży? Proszę wybrać 3 problemy, którymi instytucje i osoby odpowiedzialne za sytuację dzieci powinny się zająć w pierwszej kolejności.

Najpoważniejszym problemem dla dzieci i młodzieży jest zbyt duży stres w szkole związany z przeciążeniem nauką i presją na oceny, na co wskazuje 73 proc., co stanowi ogromną przewagę nad pozostałymi kwestiami. W opinii dorosłych nie jest to kluczowy problem - jedynie 9 proc. nauczycieli i 20 proc. rodziców traktuje go w sposób priorytetowy.

Opinie rodziców są bardzo podzielone, więc nie obserwujemy wyraźnie dominującego problemu - w czołówce znalazły się: zbyt dużo czasu spędzanego w internecie (33 proc.), przemoc rówieśnicza (29 proc.), zagrożenia w internecie (28 proc.), problemy emocjonalne (25 proc.).

Według nauczycieli najpoważniejszymi problemami dzieci i młodzieży są: zbyt dużo czasu w internecie (65 proc.), zagrożenia w internecie (56 proc.) i problemy emocjonalne (51 proc.).

Co ciekawe, to co w opinii dorosłych stanowi poważne problemy - czyli czas w internecie i zagrożenia online - przez dzieci jest rzadko dostrzegane (przez około 10 proc.).

REKOMENDACJE

Prof. dr hab. Ewa Jarosz, pedagożka społeczna. Pracuje w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Badaczka praw dziecka oraz dobrostanu dzieci i młodzieży. Reprezentantka nurtu interdyscyplinarnych badań dzieciństwa [*childhood studies*], zwłaszcza problematyki partycypacji społecznej dzieci i młodzieży oraz badań partycypacyjnych z dziećmi. W szczególności znana jest jako badaczka przemocy wobec dzieci oraz systemów ochrony dzieci. Autorka licznych opracowań naukowych oraz raportów ogólnopolskich i regionalnych w zakresie przemocy wobec dzieci, w tym autorka i realizatorka monitoringu Rzecznika Praw Dziecka na temat przemocy w wychowaniu (coroczne badania w latach 2011 – 2018). Laureatka ogólnopolskich i ministerialnych nagród naukowych. Członkini Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN w kadencji 2020-2024 oraz 2024-2028. Przewodnicząca Sekcji Pedagogiki Społecznej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN na lata 2024-2028. W latach 2011-2018 Społeczna Doradczyni Rzecznika Praw Dziecka w obszarze przemocy wobec dzieci. W latach 2017-2019 Krajowa koordynatorka międzynarodowego projektu „*Non-violent childhoods; moving on from corporal punishment in the Baltic Sea Region*” [Council of the Baltic Sea States]. Jest także badaczką problemów w zakresie równości i różnorodności, w tym zjawisk dyskryminacji w szkołach.

Związana ze środowiskiem korczakowskim, w tym z Międzynarodowym Stowarzyszeniem im. Janusza Korczaka, w którym od 2024 pełni funkcję Sekretarz Generalnej. Ekspertka współpracująca licznymi organizacjami pozarządowymi. Członkini Kapituły Programu UNICEF „Miasto Przyjazne Dzieciom”. Wiceprzewodnicząca Stowarzyszenia Pedagogów Społecznie Zaangażowanych. Od roku 2024 Przewodnicząca Zespołu ds. partycypacji dzieci i młodzieży przy Rzecznictwie Praw Dziecka.

Wspieranie dobrostanu dzieci i młodzieży

Prawa dziecka określone w Konwencji o prawach dziecka z 1989 roku, są w gruncie rzeczy narzędziami do budowania dobrostanu dzieci i zapewniania im harmonijnego rozwoju. Z tego względu wydaje się, że uzasadnioną perspektywą analizy stanu przestrzegania praw dzieci może być ta kategoria – dobrostanu dzieci, jako szerzej wyrażająca jakość ich życia oraz możliwości rozwoju. Ta perspektywa ukierunkowuje też formułowanie rekomendacji dla działań, jakie powinny być podejmowane w imię zasady dobra dziecka. Podłożem rekomendacji w tym obszarze są określone rezultaty przeprowadzonego badania.

Subiektywny dobrostan – odczuwanie szczęścia

Przede wszystkim zwrócić należy uwagę, iż wyniki badań wskazują na stosunkowo wysoki odsetek dzieci i młodzieży (ponad 40%) które **nie deklarują poczucia szczęścia**, oraz dodatkowo na **spadek** (aż o 16%) w relacji do 2019 roku liczby ankietowanych dzieci deklarujących poczucie szczęścia. Wyniki te uznać trzeba za kluczowe dla spostrzegania kondycji psychospołecznej dzieci i młodzieży jako problematycznej.

Rodzina jako podłoże odczuwania szczęścia

Dzieci ujawniają, że rzadziej niż inne obszary, rodzina jest podłożem odczuwania szczęścia. Poprzedzają ją: czas spędzany z przyjaciółmi i czas wolny. Na uwagę szczególną zasługują tu niewysokie wskazania dzieci na odczuwanie szczęścia z powodu spędzania czasu z rodziną (26%), bycie kochanym przez rodzinę (24%) czy ze względu na dobre relacje z rodzicami (23%). Jakkolwiek wzięć należy pod uwagę wiek badanych dzieci tj. 12-17 lat oznaczający okres adolescencji, który charakteryzuje się przekierowaniem uwagi na relacje i aktywności pozarodzinne, to jednak sytuację łączenia przez młodzież w niskim stopniu poczucia szczęścia z rodziną należy spostrzegać jako niepokojącą, także w obliczu spadku wyników w wymienionych kategoriach w stosunku do roku 2019. Ponadto niepokój wzmacnia częste wskazywanie przez dzieci na rodziców jako powody poczucia nieszczęścia, w tym w szczególności wskazania dotyczą strachu przed reakcją rodziców na niskie oceny, nadmiernych oczekiwań rodziców oraz braku zrozumienia i braku wsparcia emocjonalnego, a także wskazania dzieci na obojętne reagowanie rodziców na dobre zachowanie lub złe zachowanie. W tej kwestii dodatkowo, wystąpiło potwierdzenie sytuacji przez znaczną część badanych rodziców, którzy ujawnili, że sytuacje rodzinne, takie jak brak czasu dla dzieci i poczucie zaniedbania oraz napięte relacje z nastolatkami mogą być powodem odczuwania przez nie nieszczęścia.

Szkoła a odczuwanie szczęścia

Alarmującym wnioskiem wypływającym z przeprowadzonego badania jest powiązanie dobrostanu dzieci z faktem naruszania ich praw w szkole. Bardzo niepokoją śladowe wskazania dzieci (2%) na szkołę i chodzenie do szkoły jako podłoże odczuwania szczęścia oraz a contrario, wskazywanie przez dzieci na nadmiar obowiązków szkolnych oraz niesprawiedliwe i krzywdzące zachowania nauczycieli wobec nich, jako powody odczuwania nieszczęścia. Dodatkowo, badania pokazały, że dzieci częściej przyznają, iż do szkoły chodzą niechętnie (43%), niż chętnie (25%). Co więcej, wśród powodów „atrakcyjności” szkoły dominują raczej wskazania na możliwość spotykania się z przyjaciółmi (69%) niż inne powody, jak uczenie się (25%), rozwijanie zainteresowań (16%), czy sympatia dla nauczycieli (11%). Jedynie niewielki procent uczniów (6%) deklaruje, że ogólnie lubi szkołę. Ten obraz częściowo uzupełniają wyniki ukazujące wysoki poziom wskazań rodziców na przemoc słowną stosowaną przez nauczycieli i innych dorosłych w szkole wobec uczniów (55%) oraz niski poziom oceny przez dzieci przestrzegania praw dziecka przez nauczycieli (jedynie 37% dzieci potwierdza przestrzeganie przez nauczycieli praw dziecka, a jednocześnie aż 25% dzieci wskazuje na nauczycieli jako nieprzestrzegających ich praw).

Ujmując więc kwestię kompleksowo, w świetle różnych uzyskanych danych, szkoła jawi się jako instytucja niewspierająca dobrostanu dzieci. **Co więcej, bardzo**

niepokoi relatywnie wysoki odsetek wskazań dzieci właśnie na nauczycieli, jako osoby nieprzestrzegające praw dziecka. Ta niepokojąca konstatacja wymaga szczególnej uwagi oraz pilnych działań naprawczych.

Problemy dzieci

Obrazując kwestie dobrostanu dzieci należy się odnieść również do danych identyfikujących problemy jakie dotyczą dzieci. Zgodnie z perspektywą subiektywnego dobrostanu, czyli koncentrując się przede wszystkim na wskazaniach dzieci, warto zwrócić uwagę na kilka wyników: bardzo wysoki odsetek dzieci typujących zbyt duży stres w szkole (ponad 70%), duża część badanych dzieci wskazujących na problemy z rówieśnikami i poczucie samotności (30%), oraz częste wskazania na przemoc ze strony rówieśników (23%), ujawnianie smutku i braku motywacji do życia (21%) oraz brak relaksu oraz czasu na odpoczynek i zabawę (21%).

Należy również wziąć pod uwagę liczne dość wskazania nauczycieli (51%) oraz rodziców (25%) na problemy emocjonalne dzieci, a jednocześnie częste nie uświadamianie sobie braku odczuwania przez nie szczęścia. Podobnie jak w odpowiedziach dzieci, także rodzice wskazują na wysoki poziom stresu związanego ze szkołą wśród dzieci. Co ciekawe, wyniki badania ujawniają różnice w typowaniu przez uczniów oraz rodziców i nauczycieli doświadczanych przez dzieci problemów. Dorośli wskazują przede wszystkim na problemy związane

z korzystaniem z Internetu i zagrożenia on-line, które z kolei rzadko są wskazywane przez uczniów. Ci natomiast najliczniej wskazują na wspomniany stres i presję szkoły oraz problemy z rówieśnikami. Warto też zwrócić uwagę na wyniki badania, które ujawniają że rodzice nie zdają sobie sprawy z częstego braku odczuwania szczęścia przez dzieci, choć to czynnik zasadniczy w obrazie ich kondycji psychospołecznej.

Przedstawiony obraz wyników badania skłania przede wszystkim do wskazania jako pilnej potrzeby wzmocnienia statusu dobrostanu dzieci i młodzieży jako wartości rozwojowej, która powinna być wspierana poprzez działania zarówno ogólnosystemowe, jak i lokalne oraz w ramach placówek oświatowych.

Szczegółowymi rekomendacjami co do kierunków działania w obszarze poprawy dobrostanu dzieci wydają się być:

- 1. Nominowanie szkoły jako środowiska szczególnie znaczącego w zakresie wspierania dobrostanu dzieci** oraz podejmowania działań prewencyjnych i interwencyjnych wobec problemów i słabej kondycji psychospołecznej dzieci i młodzieży. Nauczyciele powinni czuć się odpowiedzialni i świadomi, że swoim zachowaniem i traktowaniem uczniów wpływają w sposób bezpośredni na ich dobrostan. Cały system szkolny - nauczyciele, dyrekcja oraz decydenci

odpowiedzialni za system edukacji, powinien kierować się zapewnieniem realizacji praw dziecka w każdym jego przejawie, i odpowiedzialnością za wdrażanie praw dziecka w praktyce w polskim systemie szkolnym. Obowiązek ten powinien przejawiać się nie tylko w codziennych relacjach z dziećmi i poszanowaniu ich praw, ale także poprzez funkcjonowanie całego systemu bazującego na prawach dziecka (child rights based system). Winnym przypadku cały system w negatywny sposób wpływa na dobrostan dzieci i młodzieży. Rekomendować też należy współpracę pod tym względem szkoły z rodziną. Perspektywa dobrostanu dzieci powinna więc zarówno w sensie formalno-instytucjonalnym, jak i świadomościowym, przyświecać aksjologicznemu orientowaniu się szkoły w zakresie swych funkcji oraz celów działania. Szkoła jako środowisko funkcjonowania oraz realizowania różnych potrzeb dziecka, może w swoich zamierzeniach oraz praktyce dążyć do tworzenia korzystnych warunków dla odczuwania satysfakcji i zadowolenia przez uczniów w kontekście pełnienia przez nich ról uczniowskich i koleżeńskich, w tym w istotny sposób zapewniania dzieciom poczucia uznania i podmiotowości oraz szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Ze względu na swoje kompetencje szkoła ma też możliwości by monitorować ogólną kondycję psychospołeczną uczniów - ich dobrostan, oraz działać odpowiednio w sytuacji wystąpienia potrzeb czy problemów zarówno na poziomie indywidualnym, jak i populacyjnym. Z pewnością rozwój roli szkoły

w zakresie wspierania dobrostanu dzieci wspomagać będzie odpowiednie w tej kwestii przygotowanie i doskonalenie zawodowe nauczycieli.

2. Rozwój działań profilaktycznych szkoły wobec kondycji psychospołecznej dzieci (dobrostanu).

Działania te powinny być realizowane w programie szkolnym w ramach poszczególnych treści (przedmiotów) oraz w ujęciu przekrojowym, a także w postaci specjalnie organizowanych form lub wydarzeń. Działania szkoły/nauczycieli na rzecz wzmocnienia kompetencji emocjonalnych i psychospołecznych uczniów realizowane mogą być więc, jako działania systematyczne „wpisane w program” w ramach różnych przedmiotów lub innej działalności szkoły lub podmiotów zewnętrznych działających na terenie szkoły. W stosunku do uczniów w okresie adolescencyjnym, kiedy to relacje koleżeńskie mają prymarny status w codziennym funkcjonowaniu oraz w kształtowaniu się dobrostanu młodych ludzi, jako szczególnie istotna pojawia się potrzeba działania na rzecz rozwoju kompetencji społecznych i emocjonalnych oraz radzenia sobie z konfliktami rówieśniczymi. Jednocześnie wskazany jest rozwój programów wsparcia rówieśniczego w postaciach tutoringów czy pomocy koleżeńskiej, a także rówieśniczych osób zaufania, które odpowiednio przygotowane do właściwych działań w sytuacjach zgłaszania im problemów czy trudności przez kolegów, mogą znacząco przyczynić się do

wczesnego identyfikowania sytuacji problemowych i odpowiedniego pokierowania działaniami pomocowymi.

3. Rozwój postaw odpowiedzialności z wsparciem dobrostanu dzieci wśród nauczycieli.

Obok perspektywy aksjologiczno-etycznej rozwój ten powinien dotyczyć także kompetencji nauczycieli w zakresie możliwości wykorzystywania różnych treści przedmiotowych na rzecz poprawy kompetencji życiowych, społecznych i emocjonalnych uczniów, ale także kwestii dostrzegania symptomów różnych problemów życiowych uczniów i skutecznych sposobów wczesnej interwencji.

4. Poprawa klimatu społeczno-emocjonalnego szkoły jako bezpośrednio oddziałującego na kondycję psychospołeczną dzieci.

Pilnie potrzebna jest zmiana w sposobach oddziaływania edukacyjnego szkoły oraz postawach nauczycieli, poprzez odwrót od pedagogiki kontrolno-represyjnej, na rzecz stosowania wspierających i pozytywnych metod edukacyjnych i wychowawczych oraz pełniejszego realizowania praw dziecka w codziennych relacjach z uczniami. Nadmiar obowiązków szkolnych, presja na wyniki i brak czasu na odpoczynek są kluczowymi przyczynami nieszczęścia wśród dzieci. W związku z tym konieczna jest reforma systemu oceniania uczniów, aby zwiększyć nacisk na ocenę procesu nauki i postępów, a nie tylko na końcowy

wynik. Ważne jest **stworzenie równowagi między wymaganiami edukacyjnymi a potrzebą odpoczynku i rozwoju pasji.**

Należy również organizować przestrzeń szkoły w taki sposób, aby zmniejszała presję i napięcie, oraz tworzyć miejsca dla odpoczynku w szkole, które pozwolą uczniom na regenerację fizyczną i emocjonalną. Pomocne okazać się mogą atrakcyjne w formach działania rozwijające kompetencje nauczycieli w zakresie aktywizujących i nowoczesnych metod pracy z dziećmi i młodzieżą oraz metod i roli konstruktywnego oceniania uczniów. Szczególnym obszarem potrzeb w szkole jest tworzenie bezpiecznego środowiska, oraz bezpiecznych nienacechowanych przemocą relacji nauczycieli z uczniami. Wskazane są tu działania rozwijające kompetencje nauczycieli w zakresie rozumienia znaczenia wdrażania idei praw dziecka w kontekście edukacji i w środowisku szkoły, rozumienia sensu poszczególnych praw oraz w zakresie urzeczywistniania w codziennych relacjach z uczniami idei praw dziecka, w szczególności respektowania godności uczniów i rozwijania podmiotowości dzieci. Obok działań miękkich edukacyjnych, doskonaleniu powinien być poddawany system nadzoru nad relacjami nauczycieli z uczniami i skutecznego reagowania na naruszenia praw ucznia, w tym upowszechniania instytucji rzecznika praw ucznia i wiedzy o nim wśród uczniów oraz rodziców.

5. Wzmacnianie relacji i motywacji. Należy skoncentrować się na wzmacnianiu więzi między uczniami a nauczycielami, w celu poprawy atmosfery w szkole. Zwiększenie liczby aktywności angażujących zarówno uczniów, jak i nauczycieli (np. projekty współpracy, wspólne inicjatywy) mogłoby poprawić motywację uczniów.

6. Działania systemowe i lokalne na rzecz poprawy dostępności pierwszej pomocy psychologicznej i psychopedagogicznej dla uczniów w szkole i w środowisku lokalnym. Wskazane byłyby działania zapewniające wystarczającą obecność psychologa i pedagoga w placówkach oświatowych – przedszkolach i szkołach oraz poprawa dostępności uczniów do lokalnego zaplecza pomocy psychologicznej i psychiatrycznej oraz tzw. interwencji kryzysowej. Należałoby też poprawić możliwości szkoły co do wspierania i pomocy uczniom w zakresie wczesnej interwencji w sytuacjach problemowych stanów kondycji psychospołecznej ujawniających się wśród dzieci i młodzieży.

7. Działania na rzecz poprawy w zakresie dobrostanu dzieci w obszarze życia rodzinnego i relacji rodzinnych. Jakkolwiek ujawnione w badaniach problemy z odczuwaniem szczęścia i zadowolenia dotyczyły uczniów w okresie adolescencji, który odznacza się

często występującymi zakłóceniami w relacjach z rodzicami i trudnymi sytuacjami w życiu rodzinnym nastolatków, to jednak możliwe jest łagodzenie i buforowanie takich sytuacji przez odpowiednie postawy dorosłych. Wydaje się, że edukacja rodziców na temat specyfiki i wyzwań okresu adolescencji oraz potrzeb młodych ludzi, może poprawić rozumienie sytuacji. Także rozwój kompetencji rodziców, co do sposobów radzenia sobie w utrzymaniu pozytywnych relacji z młodymi ludźmi, jest potrzebnym kierunkiem działania, w tym zwrócenie uwagi na temat znaczenia ilości czasu spędzanego z nastoletnim dzieckiem. Ważne przy tym jest aby formuły edukacyjne w tych kwestiach miały atrakcyjny i różnorodny charakter oraz realizowane były na poziomie ogólnym, społecznym, jak i w kontekście lokalnym, środowiskowym. Istotną niezwykle rolę pełni pod tym względem również szkoła. Ze względu na bezpośredniość relacji z rodzicami konkretnych dzieci, oraz na bazie wiedzy i doświadczenia w relacjach z nastolatkami, a jednocześnie z zachowaniem partnerskiej relacji z rodzicami, szkoła ma szanse szczególnie efektywnie działać pod tym względem. Z drugiej strony, można sugerować także działania wobec młodych ludzi ukierunkowane na samorozumienie, rozwój kompetencji komunikacji z rodzicami oraz kompetencji emocjonalnych w zakresie konstruktywnego przechodzenia przez ten specyficzny okres rozwojowy. Działania takie mogą być poza szkołą realizowane także przez inne

podmioty lokalne czy ogólnospołeczne. Działania w tym kierunku również mogą znacząco poprawić dobrostan młodzieży.

Doskonalenie edukacji o prawach dziecka realizowanej przez szkołę

O prawach dziecka słyszało 89% dzieci i młodzieży. Jest to wynik o 6 punktów procentowych mniejszy niż w 2019 roku. Wyniki badania ukazują także spadek aprobaty dzieci dla edukacji o prawach dziecka realizowanej w szkole oraz spadek oceny funkcjonalności szkoły pod względem przedmiotowej edukacji przez dzieci i rodziców. W tym względzie zwracają uwagę wyniki pokazujące, że aż 22% dzieci nie chce edukacji o prawach dziecka realizowanej przez szkołę. Jak można przypuszczać, niewysoka popularność tych treści edukacji wynika z różnych powodów. Podejrzewać jednak można, iż częściowo ze sposobu realizacji oraz kontekstu jej prezentowania dzieciom i rodzicom. Zwracają też uwagę, że jedynie co drugie dziecko i co drugi rodzic relacjonuje istnienie tej edukacji w szkole. Co ważne, w stosunku do roku 2019 nastąpił spadek wskazań w tej kwestii. W tym aspekcie zwracają również uwagę istotne rozbieżności pomiędzy oceną funkcjonalności szkoły pod względem edukacji o prawach dziecka w porównywanych wynikach relacji nauczycieli, dzieci oraz rodziców. Aż 91 proc. nauczycieli deklaruje poruszanie tematyki praw dziecka w szkołach, podczas gdy jedynie

połowa uczniów i nieco ponad połowa rodziców twierdzi, że w szkołach przekazywane są informacje na ten temat (spadek wskazań w stosunku do 2019 roku).

W związku z tymi rezultatami wydaje się, że pilną potrzebą są działania na rzecz uatrakcyjnienia sposobu realizacji w szkole tematyki dotyczącej praw dziecka oraz efektywne działania w zakresie motywowania dzieci i młodzieży do zapoznawania się z prawami dziecka. Dla proponowania rekomendacji w obszarze doskonalenia edukacji o prawach dziecka realizowanej przez szkołę, istotne są też rezultaty badania ukazujące wysoką aprobatę rodziców - 8 na 10 aprobuje tę edukację - oraz pozytywną opinię nauczycieli na temat korzystnych efektów edukacji o prawach dziecka. Potrzebę realizacji i doskonalenia tej edukacji w szkole uzasadnia także niewysoki wynik w kwestii podejmowania tematyki praw dziecka w rodzinie - jedynie co trzecie dziecko słyszało o prawach dziecka od rodziców. Szkoła jest więc dla większości dzieci miejscem, w którym w ogóle jest poruszana tematyka praw dziecka. Dodatkowo, zwracają uwagę wyniki pokazujące, że w zakresie wiedzy o prawach dziecka, dzieci przede wszystkim deklarują, że wiedzą, gdzie można znaleźć informacje na ten temat. Wiedzą że mówią o tym artykuły prawa i różne dokumenty, w tym jedynie ponad jedna trzecia (37%) dzieci słyszała o Konwencji o prawach dziecka. Niepokoi, że jedynie jedna trzecia badanych dzieci deklarujących wiedzę o swoich prawach, wskazuje na znajomość praktycznego zastosowania praw dziecka. Tak więc liczne wskazania nauczycieli w kwestii podejmowania

praktycznych aspektów stosowania praw dziecka (83%) traktować należy z ostrożnością. Realizacja wskazanych potrzeb warunkowana jest wysokimi kompetencjami merytorycznymi i metodycznymi nauczycieli.

W związku z uzyskanymi wynikami badania można w tym obszarze sformułować następujące **rekomendacje**:

1. Potrzebne jest **uświadamianie szkołom konieczności realizacji rzetelnej i systematycznej edukacji o prawach dziecka oraz prymarnej roli szkoły w tym względzie**. Edukacja o prawach dziecka powinna być podejmowana przez szkołę w perspektywie transprzedmiotowej oraz w ramach wyspecjalizowanych modułów, a także specjalnych wydarzeń edukacyjnych (np. dedykowanych lekcji i innych form edukacyjnych). Istotne jest więc formalne i rzeczywiste włączanie wiedzy o prawach dziecka do poszczególnych programów przedmiotowych (badania pokazały, iż są to teraz głównie lekcje wychowawcze i przedmioty humanistyczne) oraz do ogólnego programu edukacyjnego szkoły. Ten zabieg ma na celu nadanie problematyce prawa dziecka ważności i znaczącego statusu, co nie zawsze ma miejsce w sytuacji realizowania edukacji o nich w postaciach incydentalnych oraz formach dorywczych, akcyjnych a także realizowania jej przez podmioty zewnętrzne (w badaniach wskazania na policjantów, prawników).

2. Potrzebnym kierunkiem działań jest **rozwijanie kompetencji świadomościowych, merytorycznych i metodycznych nauczycieli** w zakresie znaczenia, rozumienia idei oraz efektywnej realizacji edukacji o prawach dziecka. Powinno mieć to miejsce w formule zarówno podstawowego przygotowania (studia), jak i w doksztalcaniu. Rekomendowanie tych działań jest dodatkowo uzasadnione wynikami badania w kwestii oceny przygotowania nauczycieli do prowadzenia tej edukacji – mniej niż połowa relacjonuje stykanie się z wystarczającą przedmiotową tematyką na studiach.
3. Kolejną rekomendacją jest konieczność tworzenia **systemu oceny efektywności działań edukacyjnych w zakresie praw dziecka**, w tym ankiety dla uczniów, rodziców i nauczycieli w celu monitorowania postępów jej wdrażania. Dodatkowo, szkoły powinny wprowadzić systematyczne badania percepcji uczniów na temat przestrzegania praw dziecka, np. poprzez ankiety i rozmowy z samorządem uczniowskim, aby zrozumieć realne potrzeby młodzieży w tym zakresie.
4. Konieczne jest **doskonalenie sposobów motywowania uczniów do zapoznawania się z tematyką praw dziecka** jako niezwykle przydatnej w ich życiu wiedzy, związanej z funkcjonowaniem w rodzinie, szkole i otoczeniu, oraz jako wiedzy istotnie wspomagającej ich rozwój społeczny

i późniejsze życie w społeczeństwie obywatelskim. W sposób szczególny w rozwoju kompetencji nauczycieli do edukacji o prawach dziecka uwaga powinna być więc skierowana na sposoby motywowania uczniów i wzbudzania ich zainteresowania tematyką praw dziecka jako praktycznej w życiu wiedzy, oraz jako narzędzia prowadzącego do społecznego i psychologicznego wzmocnienia uczniów, a także wspierającego ich wszechstronny rozwój. W konsekwencji także ukazywanie, iż edukacja ta prowadzi do lepszych kompetencji życiowych uczniów, a przez to do poprawy ich samopoczucia, czyli do dobrostanu uczniów jako młodych osób oraz późniejszego ich dobrostanu w życiu dorosłym.

5. Rozwijania kompetencji metodycznych nauczycieli w zakresie wykorzystania **aktywizujących form i metod** edukacji o prawach dziecka, z ukierunkowaniem na różnorodne formuły warsztatowe pracy z uczniami, metody projektowe oraz metody problemowe - w tym analizy przypadków, przykładów bliskich życiu i sytuacji społecznej uczniów, ale także z uwzględnieniem ich różnorodności. Na poziomie edukacji ponadpodstawowej realizowanej także z odniesieniami do globalnej różnorodności dzieci i młodzieży oraz realizacji ich praw w perspektywie regionów oraz z uwzględnieniem podejścia postkolonialnego.

6. Wprowadzanie w edukację o prawach dziecka metod wykorzystujących **cyfrowe kompetencje uczniów** oraz ich preferencje i umiejętności pozyskiwania wiedzy i informacji z Internetu (badanie wskazało, że 66% uczniów czerpie wiedzę o prawach dziecka z Sieci). Cyfrowe kompetencje uczniów należałoby wykorzystać także poprzez intensywniejsze wprowadzanie metod odwróconej edukacji (Fliped classroom) oraz metod edukacji rówieśniczej i metod projektowych w edukacji o prawach dziecka w szkole.

7. W edukacji o prawach dziecka warto położyć akcent przede wszystkim na edukację nastawioną na **praktyczne zastosowanie praw dziecka**. Należy również promować **edukację przez doświadczenie** bezpośrednie (np. metody projektowe) i pośrednie (np. metody problemowe), jako szczególnie sprzyjającą rozwojowi kompetencji dzieci i młodzieży w zakresie praw dziecka oraz sprzyjającą internalizacji wiedzy oraz rozwojowi postaw poszanowania i obrony praw dziecka, w tym tzw. samorzecznictwa i aktywizmu dziecięcego.

8. Należy też podkreślić rolę szkoły w edukacji rodziców na temat praw dziecka. Szkoła powinna działać aktywniej na rzecz rozwoju wiedzy i kompetencji rodziców w kwestii znajomości oraz postaw sprzyjających realizacji praw dziecka w środowisku rodziny, a także współpracy

rodziców ze szkołą. Wysoki poziom wskazań rodziców (7 na 10), iż rozmawiają z dzieckiem na temat praw dziecka oraz 85% deklaracji rodziców o przestrzeganiu praw należy traktować raczej w kategoriach udzielania odpowiedzi zgodnie z percepcją stanów aprobowanych społecznie. Zwrócić też należy uwagę na ujawnienie w badaniu, że dobrą wiedzę o prawach dziecka deklaruje jedynie połowa rodziców, i co ważne w tej kwestii, na to, że nastąpił spadek pozytywnej oceny uczniów co do przestrzegania praw dziecka przez rodziców. Uzasadnia to rekomendację w zakresie intensywniejszego wykorzystania możliwości szkoły co do oddziaływania na postawy rodziców – obecnie jedynie 46% nauczycieli deklaruje rozmowy na temat praw dziecka z rodzicami. Działania edukacyjne wobec rodziców powinny mieć różnorodny i atrakcyjny dla odbiorców charakter.

Poprawa bezpieczeństwa dzieci i poszanowania praw dzieci

Przestrzeganie praw dzieci i ich bezpieczeństwo, stanowią w świetle wyników badań obszar wymagający działań optymalizujących ze względu na ujawniające się w tym obszarze kwestie problematyczne.

Zwrócić należy uwagę na oceny ogólne ze strony dzieci, w świetle których problematyczne jest przestrzeganie

praw dzieci przez nauczycieli (25% wskazań), choć także w ich środowisku rodzinnym (18%). W odpowiedzi na pytanie „czy Twoje prawa są przestrzegane przez nauczycieli” odnotowano istotny regres – tylko 38% dzieci w 2024 roku uważa, że ich prawa są przestrzegane przez pedagogów (spadek o 32 p.p. w stosunku do 2019 roku), a negatywne oceny w tym zakresie wzrosły z 8% do 25%. Co dziesiąty rodzic wskazuje na brak przestrzegania praw dziecka w szkole.

Zwrócić można też uwagę na kilkunastoprocentowe wskazania dzieci, potwierdzone też przez wskazania rodziców, na niesprawiedliwe traktowanie dzieci biednych, innej narodowości, z niepełnosprawnością czy innej religii. Jedna piąta rodziców wskazuje na brak przestrzegania praw dziecka w placówkach medycznych, jedna czwarta źle ocenia dostęp dzieci do służby zdrowia, w tym szczególnie - ponad jedna trzecia - dostęp dzieci do lekarzy specjalistów, do opieki stomatologicznej, oraz opieki psychologicznej.

Uzyskane w badaniu wyniki mogą sugerować wysoki poziom bezpieczeństwa dzieci w szkole. Należy jednak podkreślić, że jest to obraz wynikający z odpowiedzi nauczycieli. Jeśli natomiast popatrzeć na odpowiedzi dorosłych co do szczegółowych kwestii, oraz na odpowiedzi uczniów w zakresie kilku kwestii, to wyraźnie obraz ten ulega zachwianiu. Przytoczyć tu można wysokie wskazania rodziców na istnienie w szkole przemocy rówieśniczej (ponad 60%) oraz przemocy słownej nauczycieli wobec ich dzieci (wskaźniki od

55% do 15% w zależności od roli nauczyciela – wychowawca, inny nauczyciel, pracownik szkoły). Zwraca również uwagę wskaźnik 10% dzieci ujawniających wprost brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania oraz ponad jedna trzecia dzieci ujawniająca doświadczenia zachowań takich, jak wyśmiewanie lub obrażanie. W kontekście bezpieczeństwa dzieci niepokoją także dane w kwestii relacji uczniów co do ważnych dla nich tematów (niemal jedna trzecia wskazuje na agresję i przemoc i podobna ilość na bezpieczeństwo w Internecie). A także wskazania na doświadczanie przemocy w zakresie problemów jakie ich dotyczą (23% wskazań na przemoc rówieśniczą, 16% wskazań na przemoc słowną ze strony dorosłych, 9% na zagrożenia w Internecie oraz 8% na bicie ze strony dorosłych). Można też widzieć w świetle kwestii bezpieczeństwa, ujawnianie przez samych rodziców stosowania przemocy wobec dzieci (12% krzyczy na dziecko, 8% uderza dziecko, 7% potrząsa dzieckiem).

W świetle szczegółowych danych ujawnionych w badaniach, w obszarze poprawy przestrzegania praw dziecka oraz ich bezpieczeństwa, przedstawić można następujące **rekomendacje**:

1. Z pewnością raczej opresyjny i represyjny klimat społeczny w szkole, jaki ujawniło badanie, wspierany kulturą rywalizacji i konkurencyjności jako „ukryty program szkoły” sprzyja narastaniu postaw rywalizacji i wrogości wśród uczniów oraz

ich wewnętrznej hierarchizacji. To z kolei tworzy podłoże dla zachowań przemocy między dziećmi. Dlatego uzasadnione wydaje się rekomendowanie działań mających na celu poprawę klimatu psychospołecznego szkoły. Konieczne jest odejście w pracy edukacyjnej z dziećmi od postaw dominacji oraz pedagogiki tzw. represyjnej (nastawionej na identyfikowanie problemów i zachowań negatywnych i ich eliminowanie różnymi karami) na rzecz urzeczywistniania i upowszechniania w życiu szkoły **wspierających i pozytywnych metod edukacyjnych i wychowawczych**. Taki kierunek działań może być widziany także jako poprawiający nie tylko klimat szkoły, ale także poziom bezpieczeństwa uczniów w szkole.

2. Zdecydowanie podkreślić należy, że rekomendowana już wcześniej edukacja nauczycieli o prawach dziecka, jest potrzebna nie tylko do realizacji edukacji o prawach dziecka przez szkołę, ale także, a raczej przede wszystkim, skutecznego wdrażania w praktyce i przejawiania w codziennych relacjach z dziećmi poszanowania ich praw, w szczególności **zasady poszanowania godności i podmiotowości uczniów**. Edukacja ta powinna być skuteczniej realizowana poprzez odchodzenie od tradycyjnych form szkoleniowych, wykładowych i prezentacyjnych na rzecz formułek treningowo-warsztatowych. Stanowi ona też podstawową rekomendację w zakresie poprawy relacji nauczycieli z uczniami oraz ograniczania przemocy nauczycieli wobec uczniów.

- 3.** Konieczny jest rozwój działań jednoznacznie eliminujących przemoc nauczycieli wobec dzieci, szczególnie w jej słownej postaci. Rekomendować należy więc rzetelne wdrażanie ogólnych aktualnych regulacji w tej mierze (np. Standardy Ochrony Małoletnich), ale także wprowadzanie w szkołach innych wewnętrznych programów mających na celu eliminację takich zachowań. W tym względzie sugerować można zarówno działania identyfikujące i interwencyjne wobec konkretnych przypadków wraz z **wprowadzeniem bezpiecznych mechanizmów skargowych** (zgłaszanie naruszeń) dla uczniów oraz dorosłych. Sugerować także należy, prowadzenie okresowe obiektywnych rzetelnych diagnoz dynamiki problemu przemocy w placówce, jako podstawy do działań systemowych. W działaniach profilaktycznych i interwencyjnych należy kierować się m.in. na programy kompetencyjne „pozytywnego nauczycielstwa”, ale także na upowszechnianie działań psycho-korekcyjnych dla nauczycieli w postaci indywidualnej oraz grupowej. Z pewnością przydatne będą tematyczne superwizje nauczycieli udostępniane im w placówkach lub na poziomie lokalnym. Można też wskazać na kierunek działań jakim jest poprawa dobrostanu psychospołecznego nauczycieli. Wysoki dobrostan nauczycieli, ich zadowolenie i satysfakcja zawodowa i osobista może obniżać poziom frustracji oraz stresu, czyli stany często leżące bezpośrednio u podłoża działań negatywnych i przemocowych wobec uczniów.
- 4.** Z pewnością znaczącym i narastającym problemem jest **przemoc rówieśnicza** (także w świetle podwyższenia się odsetka relacji ze strony dzieci od 2019 roku). Więcej niż co dziesiąty uczeń, relacjonuje doświadczanie przemocy słownej lub wykluczania z grona rówieśników. Jednocześnie na problem wskazuje aż 64% rodziców. Co więcej, dzieci wskazując doświadczenia szczególnie znaczące dla nich, podają zachowania przemocy – obgadywanie, wyśmiewanie przez rówieśników jako główne powody odczuwania nieszczęścia. Z pewnością działania poprawiające bezpieczeństwo dzieci poprzez eliminację przemocy rówieśniczej można rekomendować w szerokim ich wachlarzu. Od działań zgłaszania przypadków, przez interwencje, po programy profilaktyczne. Jednak to, co należy podkreślić jako podstawową zasadę wprowadzania różnego rodzaju programów i rozwiązań, czy to na poziomie ogólnym systemowym, czy w poszczególnych środowiskach szkolnych to **partycypacyjny charakter ich ustalania i organizowania**. Oznacza to urzeczywistnianie w praktyce głębokiej współpracy z dziećmi i młodzieżą w zakresie ustalania i wprowadzania różnych rozwiązań i działań w praktykę szkoły. Rzeczywisty udział młodych ludzi w ustalaniu sposobów wprowadzania tych rozwiązań w środowisko szkolne, powinien obejmować tworzenie bezpiecznych mechanizmów zgłaszania sytuacji przez dzieci (ofiary i świadków), działania wobec sprawców oraz ofiar, a także działania w zakresie umiejętności radzenia sobie w konfliktach rówieśniczych oraz w zakresie ogólnych kompetencji społecznych istotnych w relacjach rówieśniczych. Szczególnie istotnym obszarem działań szkoły powinien być rozwój empatii u dzieci oraz umiejętności współpracy. Kolejnym rekomendowanym obszarem tematycznym działań profilaktycznych z pewnością jest też rozwój wiedzy i kompetencji w zakresie odpowiedzialności prawnej młodych ludzi.
- 5.** Pomimo wielu w ostatnim czasie podejmowanych działań na rzecz eliminacji przemocy wobec dzieci ze strony rodziców, wydaje się że nadal zasadne jest rekomendowanie pod tym względem działań, w szczególności w zakresie problemu wykorzystywania przemocowych metod wychowawczych. Rekomendować więc należy zarówno działania systemowe dążące do zmiany postaw rodziców w zakresie metod wychowania, z akcentem na wskazywanie sposobów bezprzemocowych, konstruktywnych. Pod tym względem sprawdzonymi strategiami są zarówno działania w ramach tzw. społecznej edukacji ogólnej, jak i działania podmiotów pozostających w bardziej bezpośrednich relacjach z rodzicami, w tym szkoły, które są uprzywilejowane nie tylko sposobem kontaktu, ale także poziomem kompetencji pedagogicznych.

Wspieranie partycypacji społecznej dzieci i młodzieży

Wśród obszarów rekomendacji w zakresie poszanowania praw dziecka w sposób szczególny na uwagę zasługują prawa partycypacyjne. W badaniu, analizie poddano zarówno ich urzeczywistnianie w szkole, jak i w rodzinie. Ponadto, przedmiotem badania uczyniono także zaangażowanie dzieci w badania społeczne. Możliwości partycypacji społecznej dzieci i młodzieży są choć często wskazywane jako istniejące to jednak nadal niepełne. W rodzinie jeśli partycypacja dzieci i młodzieży jest urzeczywistniana, to najczęściej dotyczy spraw indywidualnych młodych ludzi, jak czas wolny, ubieranie się czy dobór znajomych, ale rzadko realizuje się w sprawach wspólnych rodziny. Także w szkole jakość i zakres partycypacji dzieci i młodzieży nie osiągają stanów pożądaných. W szczególności jest niesatysfakcjonująca w odbiorze sytuacji przez samych młodych ludzi i wyrażanych przez nich potrzebach w zakresie wpływu na szkołę, jej życie oraz edukację. Zwraca przy tym uwagę spadające zainteresowanie młodych decydowaniem w sprawach szkolnych. Stawia to tym bardziej pod znakiem zapytania faktycznie realizowaną w szkole podmiotowość dzieci i młodzieży wraz z respektowaniem jej zasady sprawczości. Niepokojące jest ujawniające się niskie zainteresowanie młodych ludzi działaniami i aktywnością społeczną, w tym o charakterze lideryskim. Jedynie nieco lepiej przedstawia się zainteresowanie aktywnością społeczną w zakresie kwestii takich, jak ochrona środowiska naturalnego oraz pomaganie innym.

Na podstawie pozyskanych danych oraz ujawnionych problemów w tym względzie, przedstawić można kilka **rekomendacji**.

1. Uwzględniając wysoki poziom deklaracji w sprawie możliwości decydowania przez dzieci w kwestiach rodzinnych, wskazywany przez dzieci i rodziców, warto zwrócić uwagę na sprawy w zakresie których dzieciom umożliwiane jest decydowanie. Badanie ujawnia, że co do treści decydowania dostępnego dzieciom w rodzinie, dotyczy ono głównie kwestii takich, jak sposób spędzania czasu wolnego, sposób ubierania się oraz dobór znajomych. Mniej natomiast podmiotowość dzieci realizuje się w sprawach wspólnych dla rodziny jak np., rodzaj posiłków czy podział obowiązków domowych. Zauważyć przy tym należy, że badania dotyczyły starszych dzieci w wieku 12-17 lat, czyli osób o najczęściej znacznym już poziomie dojrzałości społecznej, odpowiedzialności i kompetencjach w zakresie uświadamiania sobie skutków decyzji. Poziomie dojrzałości umożliwiającym już znaczący udział we wspólnym decydowaniu o sprawach całej rodziny. **Rekomendować w związku z tym można, by promować wśród rodziców rozszerzenie przestrzeni współdecydowania i podmiotowości młodzieży** na sprawy wspólne i decyzje dotyczące całej rodziny. Ważne jest przy tym, by uświadamiać rodzicom duże korzyści rozwojowe dla ich dzieci oraz wspólnych korzyści, jakie z takiej partycypacji wynikają. Działania

edukacyjne wobec rodziców można realizować zarówno poprzez kampanie społeczne, inne formy edukacji społecznej, jak i działania realizowane na poziomie organizacji czy instytucji, w tym przez szkołę. Szkoła ma możliwość także w taki sposób oddziaływać na zmiany postaw rodziców, który opiera się na aktywnym doświadczaniu możliwości partycypacji oraz korzyści z partycypacji dzieci.

2. Badania ujawniają problematyczną jakość partycypacji dzieci w środowisku szkolnym. Niewielu uczniów uważa, że ich zdanie liczy się w szkole, dzieci chcą mieć większy wpływ na decydowanie w sprawach takich jak, organizacja imprez oraz wycieczek, wybór przewodniczących, a także w szczególności w sprawach zasad obowiązujących w szkole, wobec której to kategorii wystąpiła największa rozbieżność między odczuwaniem wpływu (13%), a chęcią jego posiadania (44%). Zwraca też uwagę spadek poczucia sprawczości wśród dzieci w szkole, ale także spadek potrzeb w tym względzie od 2019 roku. Co prawda, deklaracje nauczycieli na temat podmiotowości dzieci w szkole są bardziej optymistyczne, to jednak w tej kwestii to głos młodych ludzi należy traktować jako oddający trafniej obraz problemu, ze względu na znaczenie właśnie subiektywnego odbioru sytuacji przez młodych ludzi w kształtowaniu się ich dobrostanu. **Rekomendować należy więc, zwłaszcza w szkołach ponadpodstawowych, ale także w szkołach podstawowych (klasy**

V-VII), wdrażanie możliwości partycypacji w środowisku szkolnym w jej bardziej pełnej, dojrzałej postaci obejmującej kilka kwestii, począwszy od udostępniania informacji dostosowanej do młodych ludzi o sprawach szkolnych, polityce szkoły i podejmowanych rozwiązaniach, przez udostępnianie młodym rzeczywistego wpływu na szeroką gamę decyzji i rozwiązań dotyczących szkoły i życia szkolnego oraz edukacji. Ten rodzaj partycypacji należy promować zarówno w formie reprezentatywnej, jak i bezpośredniej – umożliwiającej wyrażenie opinii przez wszystkie chętne osoby. Przestrzenie partycypacji dzieci i młodzieży w szkole powinny być ustalane wspólnie z młodymi ludźmi oraz powinny być gwarantowane formalnie w postaci odpowiednich funkcjonalnych regulacji systemowych i instytucjonalnych.

3. Zwraca uwagę ujawniony w badaniach spadek zainteresowanie młodzieży decydowaniem w sprawach szkolnych. Z tego powodu, ale i w sensie ogólniejszych przesłanek wynikających z obserwacji rzeczywistości, uzasadnione wydaje się rekomendowanie działań mających na celu **aktywizację dzieci i młodzieży oraz zachęcanie jej do tzw. udziału/ działania społecznego**. Z pewnością pod względem bardziej szczegółowych rekomendacji należy skierować uwagę na wiele możliwości urzeczywistniania tego kierunku działań. W sposób szczególny jednak wskazać

można potrzebę promowania i urzeczywistniania partycypacji dzieci już na wczesnych etapach szkolnych. Partycypacja praktykowana przez małe dzieci stanowi swoistą metodę uczenia się udziału i aktywności społecznej. Jest znakomitym polem doświadczania podmiotowości i płynących z tego korzyści, w tym gratyfikacji psychospołecznych związanych z doświadczaniem uznania i sprawczości. We wspieraniu partycypacji małych dzieci niezwykle istotne jest, aby zapewniać im rzeczywisty wpływ ich udziału i zaangażowania. Czyli aby głos, opinie i pomysły dzieci były rzeczywiście wprowadzane w życie. Doświadczanie sprawstwa jest niezwykle istotnym mechanizmem utrwalania aktywności i podmiotowości społecznej oraz rozwijania podmiotowości małych dzieci. Wprowadzanie w życie tych rekomendacji jest uwarunkowane wiedzą i umiejętnościami nauczycieli w zakresie rozwijania partycypacji małych dzieci oraz ich pro-partycypacyjnymi postawami. Wydaje się więc, że należy zatem rekomendować również edukację nauczycieli pod tym względem; formacyjną, jak i ich doskonalenie zawodowe.

4. Wśród ustaleń badawczych zwraca uwagę niezbyt wysokie zainteresowanie młodych ludzi działaniami społecznymi oraz aktywnością w zakresie działań lideryskich. Lepsze wskaźniki (36%) ujawniono tylko w kontekście zainteresowania inicjatywami podejmowanymi wspólnie z innymi młodymi ludźmi, zwłaszcza na rzecz środowiska naturalnego

oraz pomagania innym osobom. W związku z tym rekomenduje się rozwijanie i tworzenie nowych inicjatyw i projektów, które wspomagałyby rozwój współpracy między dziećmi, i które wiązałyby się z pomocą potrzebującym lub ochroną środowiska. Jest to typ działań społecznych, który budzi największe zainteresowanie wśród uczniów szkół publicznych. Organizatorzy podobnych inicjatyw powinni w miarę możliwości angażować samorządy uczniowskie w organizację, przebieg i promocję podobnych inicjatyw wśród uczniów. Zapewnianie możliwości realizacji i zachęcanie do oddolnych inicjatyw wg własnych zainteresowań i wyborów, może pozytywnie wpłynąć na zainteresowanie i chęć partycypacji wśród dzieci i młodzieży. Inne aktywności społeczne cieszą się zainteresowaniem około jednej czwartej badanych osób (prace samorządu, rad młodzieżowych, spotkania z politykami) lub jednej piątej (udział w protestach, konsultacje społeczne). Wydaje się, że pod względem rozwijania zainteresowania młodych ludzi aktywnościami społecznymi, to poza koniecznym doświadczaniem sprawczości w wyniku takiej aktywności, przede wszystkim ważne jest, aby to im oddawać inicjatywę co do wyboru tematów ich społecznej aktywności.

Szacunek dla spraw, które są dla młodych ludzi istotne i w ramach których chcieliby działać, w połączeniu z zapewnianiem wspomnianej sprawczości, może podnieść ich gotowość i motywację do działania i zainteresowanie, zdecydowanie bardziej niż wywieranie presji na udział w propozycjach ze strony dorosłych. W praktyce istotne jest więc identyfikowanie pól, które byłyby pod tym względem istotne dla młodych w formułach rzeczywistego partnerstwa i współpracy. Rekomendować należy także unikanie fasadowości oraz tokenizmu i tworzenia jedynie wrażenia oddawania inicjatywy młodym, które to zachowania i postawy dorosłych zdecydowanie zniechęcają do aktywności społecznych. Specyficznym rodzajem partycypacji młodych ludzi jest także aktywizm i liderstwo społeczne. Wydaje się, że znaczenie wpływu aktywistów młodzieżowych na ogólny poziom zainteresowania młodych partycypacją społeczną jest szczególnie istotny. W tym względzie rekomendować należy rozwój kompetencji nauczycieli oraz rodziców w zakresie wspierania dziecięcego i młodzieżowego aktywizmu. Istotne jest tu bowiem zarówno zapewnianie młodym ludziom odpowiedniej wiedzy i umiejętności w zakresie takich aktywności, jak i w zakresie ochrony i bezpieczeństwa młodych w działaniach aktywistycznych, liderkich lub innych partycypacyjnych. Podkreślić należy konieczność wspierania uczniów w samodzielnym podejmowaniu decyzji o ich aktywnościach pozaszkolnych, aby motywować ich do uczestnictwa w zajęciach rozwijających pasje, a nie zniechęcać.

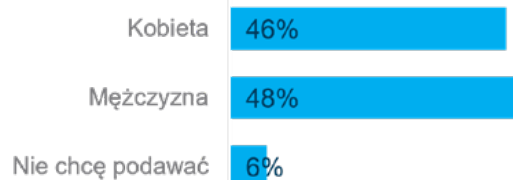

DEMOGRAFIA

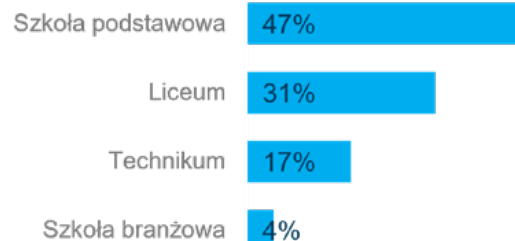

Demografia – dzieci i młodzież

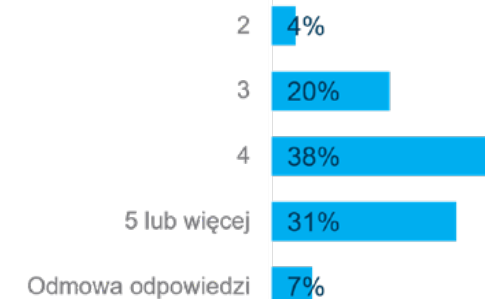
Płeć

Szkoła

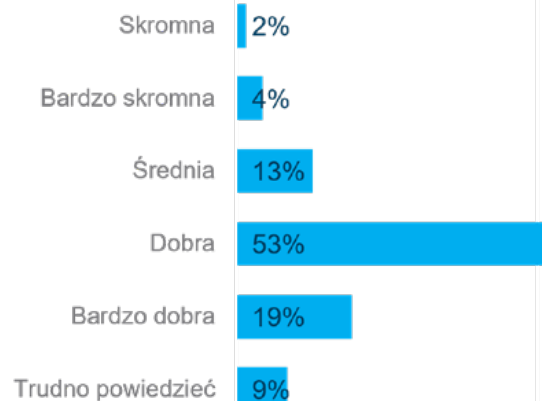
Liczba os. w GD

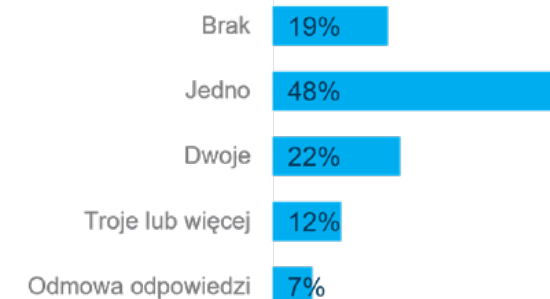
Miejsce zamieszkania

Sytuacja finansowa

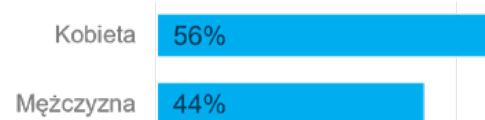

Rodzeństwo

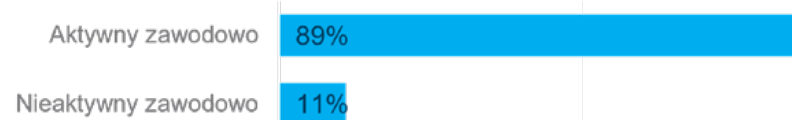

Demografia – rodzice (1/2)

Płeć

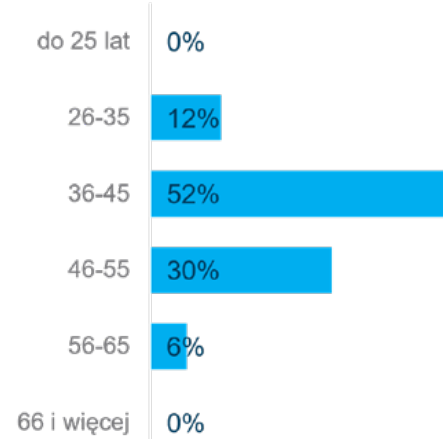
Status zawodowy

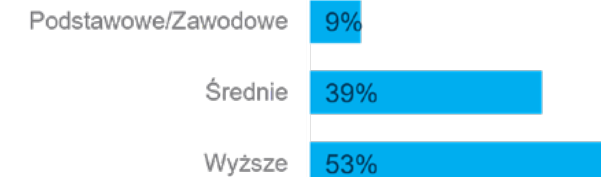
Miejsce zamieszkania

Wiek

Wykształcenie

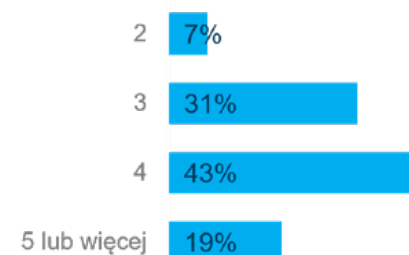

Demografia – rodzice (2/2)

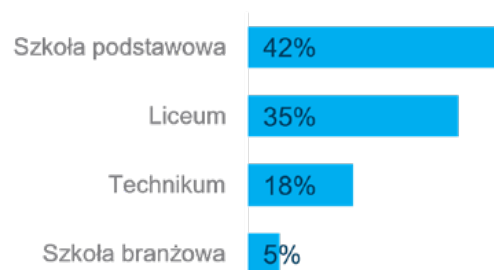
Status szkoły dziecka

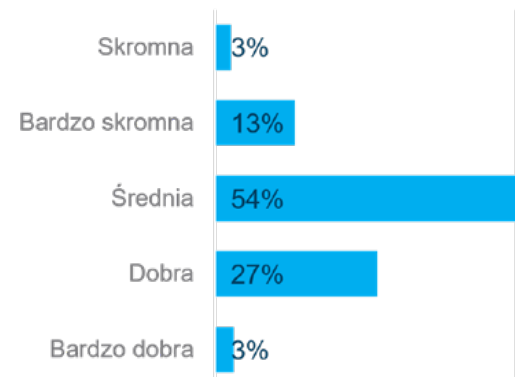
Liczba os. w GD

Szkoła dziecka

Sytuacja finansowa

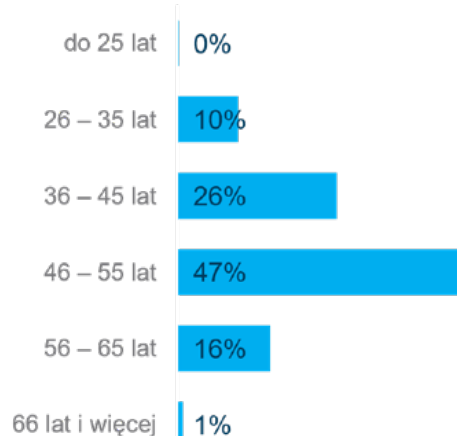

Demografia – nauczyciele

Płeć

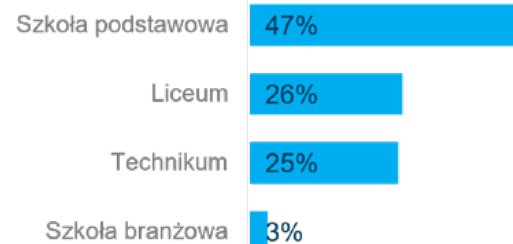
Wiek

Wychowawstwo

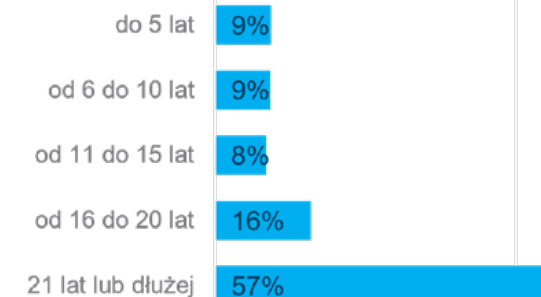
Miejsce pracy

Lokalizacja szkoły

Staż pracy

Stanowisko

unicef dla każdego dziecka

ISBN 978-83-965319-1-9

Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy UNICEF

ul. Powązkowska 44C

01-797 Warszawa

e-mai: unicef@unicef.pl

www.unicef.pl